

**UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
FAKULTA SOCIÁLNYCH A EKONOMICKÝCH VIED**

**SOCIÁLNE REPREZENTÁCIE POLYAMORIE
U PSYCHOTERAPEUTOV A PSYCHOTERAPEUTIEK
NA SLOVENSKU**

Diplomová práca

Bratislava, 2024

Bc. Martina Glosová

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
FAKULTA SOCIÁLNYCH A EKONOMICKÝCH VIED

SOCIÁLNE REPREZENTÁCIE POLYAMORIE
U PSYCHOTERAPEUTOV A PSYCHOTERAPEUTIEK
NA SLOVENSKU

Diplomová práca

Študijný program: Sociálna a pracovná psychológia

Študijný odbor: 7701 Psychológia

Školiace pracovisko: Ústav aplikovanej psychológie

Školiteľ: doc. PhDr. Gabriel Bianchi, PhD.

Bratislava, 2024

Bc. Martina Glosová

Univerzita Komenského v Bratislave
Fakulta sociálnych a ekonomických vied

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Bc. Martina Glosová
Študijný program: sociálna a pracovná psychológia (Jednoodborové štúdium, magisterský II. st., denná forma)
Študijný odbor: psychológia
Typ záverečnej práce: diplomová
Jazyk záverečnej práce: slovenský
Sekundárny jazyk: anglický

Názov: Sociálne reprezentácie polyamorie u psychoterapeutov a psychoterapeutiek na Slovensku
Social Representations of Polyamory Among Psychotherapists in Slovakia

Anotácia: Polyamoria, ako jedna z foriem konsenzuálnej non-monogamie, je čoraz viac viditeľná v spoločnostiach, v ktorých prevláda norma monogamie. Nedávny národný prieskum v USA uskutočnený v roku 2021 na demograficky reprezentatívnej vzorke dospelých priniesol zistenie, že 16,8% respondentov uviedlo, že má intenciu zapojiť sa do polyamorie a 10,7% respondentov reportovalo, že má nejakú skúsenosť s polyamorným vzťahom. V porovnaní s predošlými prieskumami sa to číslo dvojnásobne zvýšilo (v roku 2016 boli odhady, že skúsenosť s konsenzuálnou non-monogamiou má okolo 3-5% obyvateľov). Pojem polyamoria sa ale v slovenskom prostredí začína vynárať v posledných rokoch a nie je tak ešte dostatočne známy širšou spoločnosťou. Cieľom našej práce je preto zistiť aké sociálne reprezentácie polyamorie sa budú vyskytovať u psychoterapeutov a psychoterapeutiek na Slovensku. Zaujímá nás najmä proces ukotvovania a objektifikácie tohto pojmu u odborníkov a odborníčok na duševné zdravie. Táto práca prispieva k lepšiemu pochopeniu toho, ako sa nové sociálne fenomény, ako je polyamoria, začleňujú do profesionálnej praxe a spoločenského diskurzu. Zároveň zdôrazňuje úlohu psychoterapeutov a psychoterapeutiek pri formovaní a odrážaní kultúrnych postojov k netradičným vzťahom.

Vedúci: doc. PhDr. Gabriel Bianchi, PhD. (od 17.04.2024)
Vedúci: Mgr. Denisa Derevjaniková, PhD.
Ústav: FSEV.ÚAP - Ústav aplikovanej psychológie
FSES/riaditeľ ústavu: prof. Mgr. Júlia Kanovská Halamová, PhD.

Dátum zadania: 18.03.2022

Dátum schválenia: 12.04.2022 prof. Mgr. Júlia Kanovská Halamová, PhD.
garant študijného programu

.....
študent

.....
vedúci práce práce

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne s použitím literatúry uvedenej v zozname použitej literatúry.

V Bratislave dňa 21. 6. 2024

Martina Glosová

Týmto by som sa chcela poďakovať školiteľovi tejto práce, doc. PhDr. Gabrielovi Bianchimu, PhD., za jeho čas, trpezlivosť a ochotu byť k dispozícii pri písaní tejto diplomovej práce. Taktiež by som rada poďakovala všetkým zapojeným psychoterapeutom a psychoterapeutkám za ich zapojenie, dôveru a zdieľanie. V neposlednom rade patrí vďaka mojej rodine a blízkym za ich podporu, bez ktorej by som to nezvládla

ABSTRAKT

GLOSOVÁ, Martina: Sociálne reprezentácie polyamorie u psychoterapeutov a psychoterapeutiek na slovensku [Diplomová práca]. Univerzita Komenského v Bratislave. Fakulta sociálnych a ekonomických vied. Vedúca práce: doc. PhDr. Gabriel Bianchi, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister. Bratislava: FSEV UK, 2024, 88 strán

Polyamoria sa vzťahuje na prax alebo túžbu po intímnych vzťahoch s viacerými partnermi so znalosťou a súhlasom všetkých zúčastnených strán. Vzhľadom na rastúcu popularitu a viditeľnosť polyamorie globálne, tento výskum skúma, ako je tento fenomén vnímaný a integrovaný do profesionálneho diskurzu slovenských psychoterapeutov a psychoterapeutiek. Tento výskum sa zameria na zistenie ukotvovania a objektifikácie polyamorie u slovenských psychoterapeutov a psychoterapeutiek. Výskumu sa zúčastnilo 13 participantov a participantiek, s ktorými boli vedené hĺbkové pološtrukturované rozhovory. Na základe tematickej analýzy sme identifikovali päť hlavných tém a 19 podtém, ktorými si psychoterapeuti a psychoterapeutky ukotvovali polyamoriu. Boli to Charakteristika a kategorizácia polyamorie, Hodnotové ukotvenia, Motivácie pre polyamoriu, Kontextuálne ukotvenia a Výzvy a problémy polyamorie. Polyamoria bola objektifikovaná prostredníctvom 4 identifikovaných tém a to: Metafory a vizuálne objektifikácie, Prípadové štúdie a osobné príbehy, Imaginárne príbehy a hypotetické príbehy a Príklady z iných kultúr. Výskum odhalil silné mononormatívne nastavenie a sklon k patologizácii polyamorie, čo poukazuje na potrebu vzdelávania o nemonogamných vzťahoch v terapeutickej praxi. Tento výskum prispieva k pochopeniu komplexnej dynamiky sociálnych reprezentácií v psychoterapii a zdôrazňuje potrebu väčšej inkluzívnosti a povedomia v terapeutických prostrediach.

Kľúčové slová: polyamoria, sociálne reprezentácie, psychoterapeuti, Slovensko, ukotvovanie, objektifikácia

ABSTRACT

GLOSOVÁ, Martina: Social Representations of Polyamory Among Psychotherapists in Slovakia [Master thesis]. Comenius University in Bratislava. Faculty of Social and Economic Sciences. Supervisor:: doc. PhDr. Gabriel Bianchi, PhD. Qualification Degree: Master's degree. Bratislava: FSEV UK, 2024, 88 pages

Polyamory refers to the practice or desire for intimate relationships with multiple partners with the knowledge and consent of all parties involved. Given the growing popularity and visibility of polyamory globally, this research explores how this phenomenon is perceived and integrated into the professional discourse of Slovak psychotherapists. The research focused on identifying the anchoring and objectification of polyamory among Slovak psychotherapists. The study involved 13 participants who were interviewed in-depth using semi-structured interviews. Based on thematic analysis, we identified five main themes and 19 sub-themes through which psychotherapists anchored polyamory: Characterization and categorization of polyamory, Value anchoring, Motivations for polyamory, Contextual anchoring, and Challenges and problems of polyamory. Polyamory was objectified through four identified themes: Metaphors and visual objectifications, Case studies and personal stories, Imaginary stories and hypothetical stories, and Examples from other cultures. The research revealed a strong mononormative orientation and a tendency to pathologize polyamory, highlighting the need for education about non-monogamous relationships in therapeutic practice. This research contributes to understanding the complex dynamics of social representations in psychotherapy and emphasizes the need for greater inclusivity and awareness in therapeutic environments.

Key words: Polyamory, social representations, psychotherapists, Slovakia, anchoring, objectification

Obsah

Úvod.....	9
1 Teoretické východiská	10
1.1 Polyamoria	10
1.2 Sociálne reprezentácie	15
1.3 Motivácie vstupu do polyamorie.....	18
2 Metódy	24
2.1 Participanti/ky	24
2.2 Dizajn a procedúra	26
2.3 Metóda analýzy dát	29
2.4 Reflexia metodologickej pozície.....	31
3 Prezentácia výsledkov.....	33
3.1 Ukotvenia polyamorie.....	33
3.2 Objektifikácie polyamorie	65
4 Diskusia.....	73
Záver	81
Literatúra.....	83

Úvod

Polyamoria, forma konsenzuálnej nemonogamie, ktorá zahŕňa udržiavanie viacerých milujúcich a intímnych vzťahov s vedomím a súhlasom všetkých zúčastnených, získava globálne čoraz väčšiu viditeľnosť a prijatie. Napriek tomuto rastúcemu povedomiu je polyamoria na Slovensku stále pomerne nový a málo preskúmaný fenomén, najmä v oblasti psychoterapie. Táto diplomová práca sa zameriava na skúmanie sociálnych reprezentácií polyamorie medzi slovenskými psychoterapeutmi a psychoterapeutkami, s cieľom pochopiť, ako títo odborníci vnímajú a integrujú tento koncept do svojej terapeutickej praxe.

Vzhľadom na novotu polyamorie v slovenskom odbornom a verejnom diskurze tento výskum skúma, ako psychoterapeuti, ako kľúčové postavy v oblasti duševného zdravia a sociálneho poradenstva, konštruujú a sprostredkujú sociálne reprezentácie polyamorie. Pochopenie týchto reprezentácií je kľúčové, pretože môžu výrazne ovplyvniť terapeutický vzťah a kvalitu starostlivosti poskytovanej klientom, ktorí praktizujú alebo majú záujem o polyamoriu.

Táto práca využíva kvalitatívny exploračný výskum, vrátane pološtrukturovaných rozhovorov s 13 slovenskými psychoterapeutmi, aby odhalila ich postoje, predsudky a znalosti o polyamorii. Získané poznatky majú za cieľ prispieť k inkluzívnejšiemu a informovanejšiemu prístupu k psychoterapii, čo bude prospešné pre odborníkov aj klientov.

V prvej kapitole poskytujeme podrobnú diskusiu o polyamorii, vrátane jej definícií, charakteristík a stigmatizácie. Taktiež skúma teóriu sociálnych reprezentácií, so zameraním na procesy ukotvovania a objektivizácie. Taktiež diskutujeme existujúcu literatúru o motiváciách za polyamoriou, čerpajúc z rôznych psychoterapeutických perspektív a predchádzajúcich výskumných zistení.

Druhá kapitola popisuje výskumný dizajn, vrátane výberu participantov, postupov zberu dát a metód použité na analýzu dát.

V časti tri sú prezentované výsledky pološtrukturovaných rozhovorov, zdôrazňujúc hlavné témy a vzory identifikované v sociálnych reprezentáciách polyamorie medzi psychoterapeutmi.

Posledná časť je diskusia - kapitola interpretuje výsledky v kontexte existujúcej literatúry, diskutuje implikácie zistení pre psychoterapeutickú prax a budúci výskum. V záveru sumarizujeme hlavné zistenia, reflektujeme na limity štúdie a ponúka odporúčania pre prax a ďalší výskum.

1 Teoretické východiská

1.1 Polyamoria

1.1.1 Vymedzenie monogamie, nemonogamie a KNM

Nakoľko sa nemonogamia definuje ako opak monogamie, vymedzíme si najprv tento pojem. Monogamia, odvodená z gréckych výrazov znamenajúcich "jediné manželstvo", typicky odkazuje na exkluzívny vzťah medzi dvoma partnermi, ktorý môže byť buď klasický alebo sériový. Nemonogamia, opak monogamie, zahŕňa rôzne formy, vrátane polygamie, skupinového manželstva, swingerov, otvorených vzťahov a anarchie vzťahov.

Brandon (2016) uvádza, že koncept monogamie je najlepšie pochopený rozlíšením medzi sexuálnou monogamiou a sociálnou monogamiou. Sexuálna monogamia označuje exkluzívny sexuálny vzťah medzi dvoma jednotlivcami, zatiaľ čo sociálna monogamia predstavuje spoločensky uznávané párové spojenie. Tieto dve formy monogamie môžu existovať spoločne alebo nezávisle od seba. Sociálna monogamia bez sexuálnej monogamie je bežná, čo sa odráža v miere never a konsenzuálnych nemonogamných záväzných vzťahov. Na druhej strane, sexuálna monogamia bez sociálnej monogamie je menej bežná, napríklad keď má slobodná žena exkluzívny sexuálny vzťah so ženatým mužom. V industrializovaných spoločnostiach je sériová sexuálna a sociálna monogamia normou, čo je konzistentné naprieč časom a kultúrami.

Conley (2012) zdôrazňuje, že v súčasných západných kultúrach monogamia nemusí nevyhnutne znamenať, že partner je a vždy bude jediným sexuálnym partnerom. Navyše, monogamia je nekonzistentne definovaná v akademickej literatúre a výskumníci často

nerozlišujú medzi tým, čo ľudia skutočne praktizujú (napr. sériová monogamia, zdanlivá monogamia s neverou) a tým, čo je implikované termínom monogamia, teda dlhodobý vzťah s jediným sexuálnym partnerom.

Monogamia sa ďalej delí na klasickú a sériovú. Pri klasickej monogamii ľudia uzavrujú manželstvo a zostávajú sexuálne verní počas celého života. Po smrti partnera vstúpia do celibátu. Sériová monogamia, ktorá je oveľa bežnejšia, zahŕňa cyklus, v ktorom ľudia vytvoria sexuálne exkluzívny vzťah, a po prípadnom rozchode začnú nový exkluzívny vzťah s inou osobou. (Gray, 2013)

V industrializovaných spoločnostiach je bežnou praxou sériová monogamia, ktorá zahŕňa vytváranie exkluzívnych párových väzieb, ktoré sa môžu rozpustiť a znovu vytvoriť s rôznymi partnermi v priebehu času. Existuje pretrvávajúca diskusia o tom, či je monogamia pre ľudí prirodzená. Hoci je dlhodobá monogamia často idealizovaná, ľudská história a biologické vlastnosti naznačujú flexibilitu v stratégiách párenia, vrátane dlhodobých aj krátkodobých párových väzieb. (Brandon, 2016)

Nemonogamné vzťahy sú zjednodušene tie, ktoré nie sú monogamné, to znamená tie, v ktorých figuruje iné množstvo osôb, než len dve vzájomne si exkluzívne.

Súhlas a uvedomenie si partnera sú kľúčové pri rozlišovaní typov nemonogamie. Nekonsenzuálna nemonogamia zahŕňa sexuálne interakcie mimo primárneho vzťahu bez súhlasu partnera, často označované ako nevera.

Conley (2017) definuje konsenzuálnu nemonogamiu (KNM) ako vzťahové usporiadanie, v ktorom partneri súhlasia, že je prijateľné mať viac ako jeden sexuálny alebo romantický vzťah súčasne. KNM môže mať mnoho rôznych foriem, vrátane swinging (kde pár môže mať iných sexuálnych partnerov, zvyčajne na spoločenských udalostiach určených na tento účel), polyamorie (kde ľudia môžu udržiavať viacero milujúcich alebo záväzných vzťahov) a otvorených vzťahov (kde primárny pár sleduje vonkajšie vzťahy, ktoré sú zvyčajne zamerané iba na sex).

V predindustriálnych spoločnostiach boli manželstvá často sociálne monogamné, ale nie nevyhnutne sexuálne monogamné. Polygamné štruktúry boli bežné, ale väčšina mužov bola

sociálne monogamná kvôli obmedzenému prístupu k viacerým ženám. Dnes niektoré páry praktizujú konsenzuálnu nemonogamiu, pričom približne 5% párov sa identifikuje s nejakou formou nemonogamného usporiadania. Tieto páry uvádzajú podobné úrovne spokojnosti a stability vo vzťahoch ako monogamné páry. (Conley, 2017)

1.1.2 Polyamoria - charakteristika, hlavné koncepty

Polyamoria je špecifická forma konsenzuálnej nemonogamie. Slovo polyamorie je kombinácia gréckeho poly (mnoho) a latinského amory (láska), teda ide o "mnoho lásku". Slovo prvýkrát použili manželia Zellovi na konci 80. rokov, ktorí polyamoriu vnímali ako jednu zo zásad svojej náboženskej organizácie Cirkev všetkých svetov (Anapol 2010). Polyamoria tak, ako je používaná dnes, nemá jednotnú definíciu, my na účely tejto práce a pri vedení rozhovorov používame definujeme polyamoriu ako „prax viac ako jedného emocionálne intímneho a/alebo sexuálneho vzťahu s plným vedomím a súhlasom všetkých zúčastnených osôb“, ale iní popisujú polyamoriu ako životný spôsob, status vzťahu alebo dokonca vieru (Rubel, 2020; Cardoso, 2021).

Lano a Parry (1995) definujú polyamoriu ako zodpovednú nemonogamiu, ktorá existuje, ak všetci partneri vedia o tom, že ich vzťah je nemonogamný. Fafejta (2016) zase hovorí, že polyamoria je túžba a schopnosť milovať a mať emocionálne a/alebo erotické vzťahy s viacerými jedincami. Z toho všetkého teda plynie, že nie je nevyhnutné, aby človek mal súčasne väčšie množstvo vzťahov len preto, aby sa mohol považovať za polyamorného.

Polyamoriu síce možno zaradiť medzi formy konsenzuálnej nemonogamie, ale podľa Klesseho (2011) a ďalších (Anapol, 2010) je zásadný rozdiel medzi nemonogamiou a polyamoria existencia alebo absencia nejakého záväzku. Pri vstupovaní do nového vzťahu je určujúce, či máte záujem o dlhodobý vzťah. Polyamoria zdôrazňuje záväzok a lásku, kým v nemonogamii je kladený dôraz na životný štýl.

Kľúčové rozdelenie typov vzťahov v polyamorii je otázka prítomnosti hierarchickej štruktúry vo vzťahu. Niektorí polyamorní ľudia svoje vzťahy definujú pomocou terminológie, kde o svojich partneroch hovoria ako o primárnych (hlavných) a sekundárnych (vedľajších). Každý človek si takéto vzťahy definuje inak, ale typicky sa odrážajú v miere spoločných záväzkov, ako sú financie, spoločné bývanie, výchova detí, množstvo spoločne stráveného času. Primárnemu partnerovi je potom v každodennom aj inom rozhodovaní dávaná prednosť.

Primárny vzťah je teda taký, ktorý partneri v mnohých ohľadoch uprednostňujú pred ďalšími vzťahmi. Sekundárny partner môže byť pre polyamorného človeka dôležitý, ale z hľadiska životných rozhodnutí bude vždy na vedľajšej koľaji (Deri, 2011).

Na druhej strane existujú ľudia, ktorí svoje vzťahy hierarchicky hodnotiť nechcú. Mnohí polyamorní ľudia sa snažia k partnerom pristupovať rovnocenne. Ako extrémny prípad sú prívrženci takzvanej vzťahovej anarchie (relationship anarchy), pre ktorých je každý vzťah jedinečný a jediný, kto o ňom môže rozhodovať, sú ľudia v ňom; teda nie tí, ktorí majú s niektorým z partnerov vo vzťahu svoj vlastný vzťah. Vzťahoví anarchisti zdôrazňujú, že všetky vzťahy sú si vo svojej podstate rovné, a nemožno prioritizovať niektoré len kvôli ich charakteru - teda len preto, že taký vzťah obsahuje sexuálny styk, výchovu detí alebo lásku. (Easton, 2017)

V polyamorných vzťahoch existujú typické štruktúry, ktoré sa často opakujú, a ktoré teda stojí za to spomenúť. Pre vzájomne prepojených ľudí sa zaužíval pojem polykula, čo je teda skupina ľudí, ktorí sú navzájom romanticky či sexuálne prepojení. Medzi najrozšírenejšie polykuly patrí takzvané V, V-vzťah alebo véčko. Je to typicky situácia, kde jeden človek má dvoch partnerov, ktorí spolu ale vzťah nemajú. Taký vzťah môže napríklad vzniknúť vtedy, keď sa vzťah dvoch ľudí otvorí a jeden z nich si nájde ďalšieho partnera. Tí dvaja, ktorí spolu vzťah nemajú, sú si navzájom takzvaní metamours, alebo metamilenci, čo je pojem pre dvoch ľudí, ktorí majú toho istého partnera, bez toho aby mali vzťah spolu. Ak majú spolu vzťah traja ľudia, jedná sa o triádu, alebo trojuholník. Jedná sa teda o vzájomné vzťahy troch ľudí, kde každá dvojica má spolu nejakú formu vzťahu. Ten istý princíp existuje pre štyroch ľudí, kde sa takej polykule hovorí štvorec (Anapol, 2010).

1.1.3 Polyamória a stigma

Podľa záverov Antalffyho (2011) je väčšina článkov, ktoré sa týkajú polyamorie, negatívna - zameriavajú sa na neveru, podvádzanie a polyamoriu kritizujú. Polyamoria sa tak v posledných rokoch dostáva viac do pozornosti, a to aj tej negatívnej. Spolu s tým, ako téma polyamorie postupuje, naráža opäť a znovu na konvencie a tradície, ktoré považujú monogamiu za jediný správny a normálny typ vzťahu. Taký postoj, ktorý vyvyšuje monogamiu na prvé miesto a voči nej považuje ostatné typy vzťahov za podradné, sa nazýva mononormatívnosť (Barker, 2010).

Polyamoria je v rozpore s normou monogamie, ale tiež sú ľudia v polyamorných vzťahoch často vo vzťahu s osobami rovnakého pohlavia, čo vedie k dvojnásobnej stigmatizácii kvôli norme heterosexuálnych vzťahov - heteronormatívnosti (Rubel, 2015).

Conley sa vo svojej štúdii zameranej na stigmatizáciu nemonogamných vzťahov (2013) zamerlal na spôsob, akým sú tieto vzťahy zobrazované v médiách. Mediálne obrazy boli polarizované, a to do dvoch smerov. Z negatívneho pohľadu boli nemonogamní ľudia považovaní za nedospelých a sebeckých. Z vyjadrení niektorých terapeutov by človek dospel k záveru, že ak má človek sexuálny styk s osobou mimo svojho výhradného partnerského vzťahu, tak to vždy značí problém v primárnom vzťahu. Monogamia bola teda prezentovaná ako ideál. Na druhej strane vyzneli aj nejaké pozitívne charakteristiky polyamorných vzťahov, ktoré zdôrazňovali vysoký stupeň dôvery a komunikácie a nízky pocit žiarlivosti. Dá sa teda povedať, že aj napriek stigme voči polyamorii a nemonogamným vzťahom všeobecne existujú pozitívne pohľady na vec.

Kvôli stigmatizácii niektorí ľudia žijúci v polyamorných vzťahoch tento fakt pred okolím skrývajú. Toto správanie je motivované snahou predísť diskriminácii zo strany ostatných ľudí, ale aj snahou chrániť partnerov (Balzarini, 2017).

1.1.4 Polyamoria - súčasnosť

Aj keď záujem o konsenzuálnu nemonogamiu (KNM) rastie, stále je málo informácií o jej rozšírení. Dve samostatné štúdie s dospelými participantmi z USA ukázali, že viac ako jeden z piatich účastníkov (približne 21 %) uviedol, že mal počas svojho života skúsenosť s KNM. Tento podiel bol konzistentný naprieč rôznymi vekovými skupinami, úrovňami vzdelania, príjmami, náboženstvami, regiónmi, politickými presvedčeniami a rasami, ale líšil sa podľa pohlavia a sexuálnej orientácie. Muži častejšie než ženy a osoby identifikujúce sa ako gay, lesba alebo bisexuál častejšie než heterosexuáli uvádzali skúsenosti s KNM. Tieto výsledky poukazujú na to, že značná a rôznorodá časť dospelých v USA má skúsenosti s KNM (Hauptert a kol., 2017).

Na ilustráciu rastúcej popularity polyamorie v Spojených štátoch, štúdia Amy Moors (2017) použila Google Trends na hodnotenie záujmu Američanov o polyamoriu prostredníctvom internetového vyhľadávania počas 10-ročného obdobia. Zistila, že vyhľadávania súvisiace s polyamoriou výrazne narástli a že tento nárast záujmu bol výraznejší

než pri iných populárnych témach počas toho istého obdobia, čo naznačuje jedinečný trend rastúceho záujmu o polyamoriu a otvorené vzťahy. To poukazuje na to, že čoraz viac ľudí prejavuje aspoň zvedavosť o nemonogamné vzťahy.

Rubel a Burleigh (2018) skúmali výskyt polyamorných ľudí v USA. Napriek rastúcemu záujmu o polyamoriu nie je známe, koľko polyamorných ľudí je v celkovej populácii. Vzhľadom na rôzne interpretácie termínu „polyamoria“, odhadovali jej rozšírenie podľa štyroch kritérií: identita, vzťahové presvedčenia/preferencie, vzťahový status a vzťahové dohody. Výskumu sa zúčastnilo 972 participantov prostredníctvom Amazon's Mechanical Turk. Na základe výsledkov odhadujú, že v USA je aspoň 1,44 milióna dospelých, ktorí sa považujú za polyamorných.

1.2 Sociálne reprezentácie

Termín "sociálne reprezentácie" zaviedol v päťdesiatych rokoch povojnového obdobia Serge Moscovici, priekopník v skúmaní myslenia v spoločenskom kontexte, počas skúmania vnímania psychoanalýzy vo Francúzsku. Teória sociálnych reprezentácií má za cieľ poskytnúť ucelený výklad toho, ako sa formuje a štrukturuje obsah individuálneho myslenia prostredníctvom priamej a sprostredkovanej komunikácie. Definuje sa ako teória, ktorá sa zaoberá vznikom a predávaním presvedčení zdieľaných spoločenskou skupinou alebo celou spoločnosťou. Tieto zdieľané presvedčenia majú dôležitú funkciu pri vysvetľovaní reality a spoločenských fenoménov. Robia realitu zrozumiteľnou, bezpečnou a umožňujú jej zdieľanie s ostatnými (Moscovici, 1984; Plichtová, 2020).

Moscovici (1984) definoval sociálne reprezentácie ako:

„système hodnôt, myšlienok a praktík s dvojitou funkciou: po prvé vytvoriť poriadok, ktorý jednotlivcom umožní orientovať sa vo svojom materiálnom a spoločenskom svete, a tieto svety zvládať. A po druhé, umožniť komunikáciu medzi členmi a členkami komunity tým, že im poskytnú kód pre jednoznačné pomenovávanie a klasifikovanie rôznych aspektov ich sociálneho sveta, a ich individuálnej a skupinovej histórie.“

Podľa Plichtovej (2002) koncept sociálnych reprezentácií nahradil pojem "postoj", ktorý na začiatku histórie sociálnej psychológie dominoval. Keď sa "postoj" stal prevažne individuálnym kognitívnym konštruktom, chýbal termín na systematické opisovanie vzťahov medzi jednotlivcom a spoločnosťou v spoločenskom diskurze. Sociálne reprezentácie zaplnili

túto medzeru tým, že umožnili analyzovať interakciu jednotlivcov so spoločenskými normami a hodnotami.

Moscovici na začiatku štúdia sociálnych reprezentácií rozlíšil dve formy poznania: vedecké a všeobecné. Vedecké poznanie je obvykle produkované jednotlivcami alebo malými skupinami, ako sú vedci, zatiaľ čo všeobecné poznanie (common sense) sa formuje v dialógu jedinca so spoločnosťou a je podriadené vedeckému poznaniu (Marková, 2007). Pojmy z vedeckého poznania postupne prenikajú do všeobecného poznania a stávajú sa bežnými. Moscovici skúmal, či tieto preniknuté pojmy zostávajú totožné s pôvodnými a akým spôsobom sa tento prenos uskutočňuje, pričom vykonal rozsiahly empirický výskum prenikania psychoanalýzy do laického povedomia (Plichtová, 2002).

Moscovici identifikoval dva kľúčové procesy formovania sociálnych reprezentácií: ukotvenie a objektivizáciu. Tieto mechanizmy vysvetľujú, ako sa nové informácie integrujú do existujúcich znalostných rámcov a ako sa abstraktné koncepty stávajú hmatateľnými a pochopiteľnými (Plichtová, 2002).

Ukotvenie zahŕňa integráciu nových a neznámych informácií do známych kognitívnych a kultúrnych rámcov. Tento proces pomáha jednotlivcom klasifikovať a interpretovať nové javy tým, že ich vzťahuje k známym kategóriám, skúsenostiam a spoločenským normám (Höijer, 2010).

Mechanizmy ukotvenia zahŕňajú (Höijer, 2010; Moscovici, 1984):

1. **Kategorizáciu:** Nové informácie sa klasifikujú do už existujúcich kategórií, čo umožňuje ich porozumenie v známom kontexte.
2. **Pomenovanie:** Priradovanie názvov novým fenoménom umiestňuje neznáme koncepty do sféry známych entít, čím sa stávajú pochopiteľnejšími
3. **Metaforické Ukotvenie:** Používanie metafor na porovnanie nových fenoménov so známymi konceptmi umožňuje ľahšie pochopenie zložitých ideí.
4. **Tematické Ukotvenie:** Spojenie nových informácií so širšími kultúrne významnými témami alebo dichotómiami.

Objektivizácia transformuje abstraktné koncepty do konkrétnych, hmatateľných foriem, ktoré sú ľahko pochopiteľné a komunikovateľné. Tento proces zahŕňa premenu ideí na obrazy, symboly alebo fyzické objekty, ktoré môžu byť vnímané a skúsené zmyslami (Höijer, 2010).

Mechanizmy objektivizácie zahŕňajú (Höijer, 2010; Moscovici, 1984):

1. **Figuratívne Jadro:** Vytvorenie obrazov alebo symbolov z abstraktných ideí, čo umožňuje ich rozpoznanie a porozumenie.
2. **Materializácia:** Abstraktné idey sú reprezentované ako konkrétne javy existujúce vo fyzickom svete, napríklad priradením konkrétnych udalostí ku klimatickým zmenám.

Procesy ukotvenia a objektivizácie sú evidentné v mnohých aspektoch spoločenského života. Napríklad pri reprezentácii duševných zdravotných problémov, kde sa termíny ako „depresia“ alebo „úzkosť“ zaraďujú do kategórie zdravotných ochorení, čo z nich robí pochopiteľné a legitímne stavy. Objektivizácia sa prejavuje, keď sú tieto stavy reprezentované prostredníctvom symptómov, diagnostických kritérií alebo vizuálnych obrazov (Höijer, 2010).

1.2.1 Reprezentácie polyamorie u psychológov a psychologičiek

Reprezentáciám polyamorie v našej geografickej oblasti u psychológov a psychologičiek sa vo svojom výskume zaoberali Katarzyna Grunt-Mejerová a Weronika Chańska (2020). Vykonali tematickú analýzu mediálnych vyjadrení poľských odborníkov a odborníčok na psychológiu a sexuológiu od roku 2012 do 2018. Hlavnými identifikovanými témami boli Obraz lásky, Profil polyamornej osoby a Dôsledky polyamorných vzťahov. Obraz lásky sa zaoberal tým ako by mali vyzerat' úspešné vzťahy a akým spôsobom polyamoria napĺňa tento potenciál. Väčšina odborníkov a odborníčok v prvej identifikovanej téme tvrdila, že: ľudia sú prirodzene monogamní; monogamné vzťahy sú ideálnymi vzťahmi; skutočná láska je jedinečné celoživotné spojenie s jednou osobou; exkluzivita posilňuje sebadomie; dobré vzťahy sa vyznačujú nesebeckosťou a rešpektom, ktoré vraj polyamorným vzťahom chýbajú; monogamné vzťahy vyžadujú nepretržité úsilie a sebadisciplínu, čo sa považuje za nezlučiteľné s polyamoriou; záväzok a vernosť v monogamných vzťahoch sa považujú za morálne cnosti; jasné pravidlá a hranice v monogamných vzťahoch poskytujú bezpečnosť a predvídateľnosť a

že polyamoria môže byť pre mladých ľudí dobrá ako forma tréningu vzťahov. Profil polyamornej osoby sa vyznačoval strachom z intimity a oddanosti, sebestrednosťou, narcizmom a vyhýbaním sa nepohodliu, emocionálnou zrelosťou či naopak nezrelosťou a problematickými sexuálnymi normami. Polyamorných ľudí tiež vnímali ako bohatých, vzdelaných a sociálne privilegovaných. Polyamorní jedinci boli často patologizovaní a prezentovaní ako osoby s hlbokými psychologickými problémami, ktoré majú svoje korene v problematických detských skúsenostiach alebo neistých vzťahových štýloch. Odborníci tvrdili, že polyamoria odráža strach z intimity a oddanosti a navrhovali terapiu ako prostriedok na nápravu týchto vnímaných nedostatkov a návrat k monogamii. Poľskí odborníci a odborníčky uvádzali ako motivácie k polyamorii vyhorenie a nespokojnosť s monogamiou, zvedavosť a túžbu po neustálom emocionálnom vzrušení, napĺňanie potrieb a dôsledok vplyvu spoločenských tlakov a masovej kultúry. Niektorí ale považovali partnerov/ky polyamorných ľudí za zmanipulovaných či prinútených do takejto formy vzťahu. Polyamorné vzťahy boli danými odborníkmi a odborníčkami vnímané ako inherentne nestabilné, náchylné ku konfliktom, žiarlivosti a emocionálne vyčerpávajúce. Polyamoriu tiež považovali za vedúcu k emocionálnemu vyhoreniu a existenčnej prázdnote, oslabujúcu individuálnu zodpovednosť, vyžadujúcu značné úsilie a emocionálny manažment a negatívne ovplyvňujúcu vývin detí. Výsledky ukázali, že väčšina poľských expertov vnímala polyamoriu podozrieavo až negatívne, ako dôkaz psychologických defektov alebo predpovedala jej nepriaznivé dôsledky.

1.3 Motivácie vstupu do polyamorie

Nakoľko sme skúmali sociálne reprezentácie u psychoterapeutiek a psychoterapeutov cez ich názory na motivácie vstupu do polyamorných vzťahov. Uvádzame v tejto časti motivácie k romantickým vzťahom podľa hlavných psychoterapeutických prúdov a predošlé výskumné zistenia motivácií ku KNM a polyamorii.

1.3.1 Motivácie k romantickým vzťahom podľa hlavných psychoterapeutických prúdov

Medzi hlavné prúdy v súčasnej psychoterapii patria: psychoanalyticko-psychodynamický, humanisticko-skúsenostný, kognitívne behaviorálny, systemický a integratívny. Medzi psychoanalyticko-psychodynamický prúd sa u nás zaraďuje Psychoanalytická a Psychodynamická psychoterapia. A pod humanisticko-skúsenostný Geštalť

terapia a Človekom centrovaná terapia podľa Rogersa (PCA) (Vybíral & Roubal, 2010). V tejto časti zhrnieme rozdielne motivácie k romantickým vzťahom podľa týchto hlavných prúdov a psychoterapií, ktoré môžu byť relevantné pri sociálnych reprezentáciách polyamorie u slovenských psychoterapeutiek a psychoterapeutov.

Psychodynamická psychoterapia kladie dôraz na pochopenie nevedomých procesov a skúseností z raného detstva s cieľom preskúmať motiváciu k nadväzovaniu romantických vzťahov. Medzi kľúčové motivácie patria nevedomé túžby a konflikty, spôsob pripútania, prenos a protiprenos, obranné mechanizmy a sebauvedomenie a vhl'ad. Nevedomé túžby majú podľa psychodynamickej teórie často korene v rannom detstve a zohrávajú významnú úlohu pri formovaní romantických vzťahov v dospelosti. Tieto nevedomé faktory ovplyvňujú výber partnerov a dynamiku vzťahov, keďže jednotlivci sa prostredníctvom romantických interakcií snažia vyriešiť konflikty z minulosti. Včasné skúsenosti s pripútaním k primárnym opatrovateľom tvoria základ budúcich vzťahových vzorcov. Bezpečné pripútanie vedie k zdravším romantickým vzťahom, zatiaľ čo neisté pripútanie môže viesť k závislosti alebo vyhýbavému správaniu vo vzťahoch. K prenosu dochádza, keď osoba premieta pocity a očakávania z minulých vzťahov na svojho súčasného partnera. Jednotlivci často používajú rôzne obranné mechanizmy, ako je popieranie alebo projekcia, aby sa ochránili pred emocionálnou bolesťou a tým sa vyhýbali intimite a spojeniu v romantických vzťahoch (Gabbard & Rachal, 2012).

Psychoanalýza a psychoanalytická psychoterapia sa od psychodynamickej psychoterapie odlišuje najmä vo väčšej orientácii na neurotické problémy a chronické poruchy osobnosti (Vybíral & Roubal, 2010). Motivácie k romantickým vzťahom ale pramenia z rovnakých nevedomých túžob a konfliktov ako sme popísali pri psychodynamickej psychoterapii. Tieto nevedomé motívy môžu ešte zahŕňať nevyriešené oidipovské konflikty, túžby po overení a pokusy obnoviť skorú dynamiku pripútania (Gabbard & Westen, 2003).

Terapia centrováná na človeka (PCA) vyvinutá Carlom Rogersom, zdôrazňuje dôležitosť subjektívnej skúsenosti jednotlivca a sebariadeného rastu. Pokiaľ ide o romantické vzťahy, PCA identifikuje niekoľko základných motivácií zakorenených v princípoch humanistickej psychológie a to sebaaktualizáciu a napĺňanie základných potrieb. Ústredným

bodom PCA je koncept sebaaktualizácie, kde sa jednotlivci snažia realizovať svoj plný potenciál. V romantických vzťahoch sa táto motivácia prejavuje ako snaha o hlboké, zmysluplné spojenia, ktoré uľahčujú osobný rast a realizáciu vlastných schopností. Medzi základné potreby patria: potreba sebarealizácie, potreba rešpektu, potreba empatie a porozumenia, potreba zhody, potreba kompetencie a potreba vzťahu (Rogers, 1961).

Geštalt terapia, ktorú vyvinul Fritz Perls, kladie dôraz na holistické vnímanie a integráciu všetkých aspektov individuálnej skúsenosti. Zameriava sa na prítomný okamih a osobnú zodpovednosť s cieľom zvýšiť sebauvedomenie a vyriešiť nedokončené záležitosti. V kontexte romantických vzťahov Gestalt terapia identifikuje niekoľko motivácií: hlbšie a autentické spojenie; integrácia myšlienok, pocitov a činov; osobný rast a sebaaktualizácia; autentický kontakt a spojenie a riešenie nedokončených záležitostí. Jednotlivci tak môžu byť motivovaní vstúpiť a udržiavať romantické vzťahy, aby vyriešili nedokončené záležitosti z minulých skúseností (Levin, 2010).

Kognitívno-behaviorálna terapia (KBT) zdôrazňuje úlohu kognitívnych procesov pri formovaní správania a emócií. V kontexte motivácií k romantickým vzťahom by sa tak zamerala najmä na osobné presvedčenia a myšlienkové vzorce spojené s túžbou po romantických vzťahoch (Vybíral & Roubal, 2010).

Systemická terapia nepozera na jednotlivcov izolovane, ale ako na súčasť vzájomne prepojených systémov, akými sú rodiny a páry. Predpokladá, že jednotlivci sú motivovaní vzájomným prepojením ich emocionálneho fungovania vo vzťahoch, túžbou po stabilite a bezpečí, riešením rodinných vzorcov a adaptáciou a flexibilitou. Systemická terapia vníma jednotlivca aj v širšom spoločenskom systéme a rozlišuje tak motivácie, ktoré môžu prameniť aj zo spoločenských tlakov a očakávaní (Schlippe & Schweitzer, 2006).

Integratívna psychoterapia čerpá z viacerých psychoterapeutických smerov a zameriava sa na účinné a overené faktory. Zdôrazňuje tiež jedinečnosť prístupu vzhľadom na klienta. Jej súčasná podoba vychádza z analyticko-psychodynamického, humanisticko-skúsenostného, kognitívne behaviorálneho a systemického myslenia. Motivácie vstupu do romantických vzťahov by tak bola prepojením vyššie zmienených prístupov (Vybíral & Roubal, 2010).

1.3.2 Predošlé zistenia motivácií ku KNM a polyamórii

Téme motivácií k polyamórii či konsenzuálnej nemonogamii sa zatiaľ venovali štyri výskumy. Nižšie uvádzame prehľad daných štúdií a ich zistení.

Wood a kol. (2021) skúmali motivácie ľudí pre vstup do KNM vzťahov. Ich výskumu sa zúčastnilo 540 participantov, ktorí boli v tom čase v KNM vzťahu, pričom väčšina z nich bola v polyamornom vzťahu. Väčšina participantov žila v Kanade alebo USA a boli vo veku od 19 do 82 rokov. Dáta boli analyzované pomocou tématickej analýzy. Motivácie pre vstup do KNM vzťahov boli rozdelené do šiestich vzájomne prepojených tém a ich podtém: Autonómia (Autenticita; Prirodzenosť KNM), Systémy viery (Obmedzenia monogamie verzus možnosti KNM; Potreba naplnenia), Vzťahovosť (Vytváranie komunity; Vzťahová pohoda; Vzťahová integrita), Sexualita (Sexuálne identity a prejavy; Rozmanitosť, novosť a vzrušenie; Sexuálne nezrovnalosti), Rast a rozvoj (Osobný rast a rozvoj; Vzťahový rast a rozvoj), Pragmatizmus. Participantí uvádzali rôzne dôvody pre vstup do KNM vzťahov - dôvody sa týkali individuálnych aj vzťahových potrieb a osobnej pohody. Výsledky výskumu sú v kontraste so stereotypnými názormi na KNM vzťahy ako na nestabilné či nenaplnené alebo na to, že ľudia vstupujú do KNM vzťahov kvôli vzťahovým problémom.

Codrington a du Plooy (2023) pri skúmaní motivácií ľudí vstúpiť do KNM vzťahu použili taktiež tematickú analýzu. Počet participantov vo výskume bol osem a jednalo sa o dospelých ľudí, ktorí mali skúsenosť s KNM vzťahom, ktorý trval aspoň tri mesiace a uskutočnil sa v posledných piatich rokoch. Výsledky analýzy dát ukázali tri témy ohľadom KNM a ich subtémy ohľadom motivácie: Kultúrne normy a mononormativita (Autentickosť, Spochybňovanie spoločenských noriem), Rast a zodpovednosť (Sloboda a radosť), Rozmanitosť a komplexnosť (Diverzifikované plnenie potrieb). Z výsledkov vyplýva, že KNM vzťahy ponúkajú príležitosti na naplnenie rôznorodých potrieb, zvýšenú komunitnú angažovanosť a osobný rast.

Hnatkovičová (2022) vo svojej dizertačnej práci skúmala na vzorke 22 polyamorne identifikovaných jedincov motivácie vstupovania do polyamorie. Identifikovala 8 rôznych kategórií motivácií, medzi ktoré patria: Napĺňanie potrieb, ktoré nie sú uspokojené v monogamnom vzťahu, Rast a autonómia, Explorácia menšinových identít (sexuálna fluidita a bisexualita), Potreba patriť do komunity, Psychodynamické dôvody, Túžba po sexuálnej rôznorodosti, Vývin identity (návrat do monogamie) a Vyjadrenie politických hodnôt. Tie

následne overovala u svojej vzorky, kde sa jej podarilo zistiť 7 z týchto identifikovaných kategórií. Motivácia vyjadrenia politických hodnôt sa u jej vzorky nevyskytla. Väčšina participantov a participantiek uviedla naraz viaceré typy motivácií a ako najčastejšie - Napĺňanie potrieb, ktoré nie sú uspokojené v monogamnom vzťahu a Rast a autonómiu.

Tatum a kol. (2024) zisťovali počiatočné motivácie ľudí, ktorí majú skúsenosť s aspoň jedným polyamorným vzťahom. Výskumu sa zúčastnilo 63 dospelých participantov z USA. Dáta boli spracované pomocou tematickej analýzy, pomocou ktorej boli identifikované štyri témy motivácií (a ich subtémy): Usporiadanie hodnôt - Filozofické (autentické stotožnenie sa), Nezaujem o prispôsobenie sa spoločenským nariadeniam (autonómia), Prechod z inej formy KNM (zmena vzťahových potrieb); Vzťahové faktory - Všeobecná nespokojnosť, Motivované partnerom; Externé stimuly - Vzniknuté pocity k osobe mimo už existujúcej dyády, Vystavenie sa (modeling); Sexualita. Participanti udali dosiahnutie významného osobného a vzťahového rastu prostredníctvom polyamorie.

1.4 Postoje terapeutov/tiek a iných odborníkov k polyamorii

Lambert (2013) uvádza, že najspoľahlivejším prediktorom úspechu v psychoterapii je kvalita vzťahu medzi klientom a terapeutom. Hoci kompetencia terapeuta a faktory ako motivácia klienta sú dôležité pre terapiu, vzťah medzi klientom a terapeutom je považovaný za jeden z najzásadnejších vo väčšine terapií (Norcross & Lambert, 2011). Aj nepatrné prejavy predsudkov alebo zaujatosti zo strany psychoterapeuta môžu narušiť alebo znemožniť vytvorenie účinného terapeutického vzťahu a spôsobiť klientovi psychologický stres, čo môže viesť k tomu, že namiesto pomoci dochádza k ublíženiu (Sue & Capodilupo, 2008). Tradičný pohľad na psychoterapeuta ako úprimného, empatického a neodsudzujúceho človeka môže viesť k očakávaniu, že bude klientom prejavovať rešpekt vo svojich myšlienkach, slovách a činoch. Avšak výskumy opakovane ukazujú, že psychoterapeuti často prejavujú podráždenie voči klientom a používajú jazyk, ktorý zahŕňa zosmiešňovanie, nálepkovanie a zaujaté výrazy (Dorre & Kinnier, 2006). To môže byť spôsobené nedostatočným vzdelaním. Postoj a vzdelanie terapeutov sú veľmi dôležitými faktormi toho ako efektívne dokážu pracovať s ľuďmi, ktorí sa rozhodli pre alternatívne typy vzťahov (Elbaum, 1981).

Ľudia v netradičných vzťahových usporiadaniach často čelia veľkým ťažkostiam pri hľadaní terapeutov, ktorí by pristupovali k ich problémom bez predsudkov (Johnson, 2013). Knapp (1975) zistila, že 33% terapeutov v jej štúdií verilo, že ľudia praktizujúci polyamorický

životný štýl trpia poruchami osobnosti a neurotickými sklonmi, a 20% sa domnievalo, že títo ľudia môžu mať antisociálne osobnosti. Ďalej uviedla, že 9-17% terapeutov by sa snažilo využiť svoje odborné schopnosti na presvedčenie klientov, aby upustili od sexuálne otvorených manželstiev. Johnson a kol. (2015) vytvorili 7-položkový nástroj na meranie postojov k polyamórii. Pri overovaní jeho platnosti zistili, že v troch vzorkách (430 participantov) prevládali negatívne názory na polyamorných ľudí, nielen v celkových postojoch, ale aj s ohľadom na ich osobné vlastnosti (napr. že sú nemorálni a nedôveryhodní) a sexuálne správanie (napr. že praktizujú nechránený sex). Polyamorní ľudia boli považovaní za menej žiarlivých a menej spokojnejších vo svojich vzťahoch v porovnaní s monogamnými jednotlivcami. Na druhej strane, pozitívne vnímanie zahŕňalo presvedčenie, že polyamorní jednotlivci majú lepšie komunikačné schopnosti a bývajú fyzicky atraktívnejší ako monogamní ľudia. V štúdiu od Schechinger a kol. (2018) boli zhromaždené údaje od 249 polyamoriných ľudí o ich skúsenostiach s terapiou. Zistilo sa, že približne tretina účastníkov považovala svojich terapeutov za nedostatočne informovaných o polyamórii, čo ovplyvňovalo ich efektivitu. Len 27% terapeutov bolo hodnotených ako znalí v tejto oblasti. Okolo 15% účastníkov považovalo svojich terapeutov za „vôbec nepomáhajúcich“ a 11% ich označilo za „ničivých.“ Ďalších 11% účastníkov predčasne ukončilo terapiu kvôli negatívnym skúsenostiam s terapeutmi, ktoré súviseli s ich identitou a životným štýlom.

1.5 Výskumný cieľ a výskumné otázky

V posledných rokoch sa popularita polyamorie, ako formy konsenzuálnej nemonogamie, značne zvýšila a postupne preniká aj do slovenského prostredia prostredníctvom rôznych médií a verejných diskusií. Nakoľko je polyamoria u nás stále nový fenomén, zaujíma nás akým spôsobom preniká aj do odborných kruhov psychoterapeutov a psychoterapeutiek a aké sociálne reprezentácie tohto pojmu sa u nich vytvárajú. Tieto sociálne reprezentácie polyamorie chceme preskúmať najmä cez procesy ukotvovania a objektifikácie.

Na základe výskumného cieľa sme si definovali nasledujúcu výskumnú otázku a jej podotázku: „Aké sú sociálne reprezentácie polyamorie u psychoterapeutov a psychoterapeutiek na Slovensku?“ „Ako tieto osoby ukotvujú a objektifikujú polyamoriu?“

2 Metódy

2.1 Participanti/ky

Nakoľko sme chceli zistiť, aké sociálne reprezentácie sa budú nachádzať u odborníkov a odborníčok na duševné zdravie, ktorí by mohli s polyamornou klientelou prísť v svojej práci do styku, kritériom výberu bolo, aby mali za sebou alebo momentálne navštevovali akreditovaný psychoterapeutický výcvik a aby mali už vlastnú klientelu. Ďalším kritériom bolo, aby mali psychoterapeutickú prax na Slovensku. Jednalo sa tak o zámerný výber.

Výber participantov a participantiek prebiehal viacerými spôsobmi. Najprv sme vytvorili inzerát na sociálne siete, ktorý sme zdieľali vo Facebookových skupinách “Polyamory v Česku a na Slovensku”, “Polyamoria Slovensko (skupina)”, “Psychoterapia a psychoporadenstvo”, “Psychológia - ponuky práce a ďalšieho vzdelávania” a “LGBT+ psychologie CZ+SK”. Na dané inzeráty bolo niekoľko komentárov, cez ktoré sme sa dostali k prvému participantovi. S daným participantom prebehol pilotný rozhovor, kedy sme si skonkretizovali otázky a časovú náročnosť interview. Vďaka tomuto participantovi sme sa metódou snehovej gule dostali k ďalším 4 participantom a participantkám. Následne sa nám na základe inzerátov ozval ďalší participant. Štyroch ďalších participantov sa nám podarilo získať metódou snehovej gule cez známych (a ich známych) a posledných 5 participantov a participantiek sme získali priamym oslovením cez e-maily, ku ktorým sme sa dostali najmä cez zoznamy rôznych psychoterapeutických výcvikov. Oslovovanie psychoterapeutiek a psychoterapeutov cez e-maily bolo poslednou fázou výberu výskumnej vzorky a snažili sme sa pri ňom stratifikovať náš výber tak, aby sa v nej nachádzal približne rovnaký pomer participantov a participantiek a aby sme v nej obsiahli ľudí s čo najrôznorodejšími psychoterapeutickými výcvikmi. Prvý rozhovor sme vyradili, nakoľko sa nám medzitým trochu zmenila téma a otázky interview a taktiež sme vyradili jeden rozhovor s psychoterapeutom majúcim klientelu mimo Slovenskú republiku. Dokopy tak výskumnú vzorku tvorilo 13 ľudí, z toho 7 mužov a 5 žien. Odporúčaný počet participantov/iek pri metóde interview a reflexívnej tematickej analýze v diplomovej práci je podľa Terry a kol. (2017) v rozmedzí od 7 do 15 osôb. Výsledný počet býva v kvalitatívnych štúdiách často ovplyvnený saturáciou vzorky. Braunová a Clarková (2022) odporúčajú sa namiesto saturácie vzorky zamerať na jej „informačnú silu“. Koncept informačnej sily v kvalitatívnom výskume je princípom, ktorý sa používa na určenie

primeranosti veľkosti vzorky na základe kvality a relevantnosti informácií získaných od účastníkov/čok. Presúva pozornosť od samotného počítania účastníkov/čok k hodnoteniu hĺbky a rozsahu informácií, ktoré poskytujú vo vzťahu k cieľom výskumu. Informačnú silu vzorky rozhovorov určujú položky ako cieľ štúdie, špecifickosť vzorky, použitá teória, kvalita dialógu a stratégia analýzy (Malterud a kol., 2016). Cieľ nášho výskumu, teoretický rámec a metóda analýzy predpokladajú vyšší počet participantov/tiek. Informačnú silu v našom prípade ale určovala najmä špecifickosť vzorky (rôznorodosť psychoterapeutických výcvikov a skúseností) a hĺbka informácií získaných v interview.

Vek participantov a participantiek sa pohyboval od 28 do 74 rokov, pričom priemerný vek bol 47,8 rokov. Psychoterapeutické certifikované výcviky participantov a participantiek boli: PCA (človekom-centrovaný) výcvik, systemický výcvik, psychodynamický výcvik, Geštalť výcvik, výcvik v procesorientovanej psychológii (POP), psychoanalytický výcvik, KBT výcvik, analytický (Jungovský) výcvik a výcvik v psychotraumatológii (EMDR). Dĺžka praxe s klientelou sa líšila od 2 po 47 rokov v priemere bola 19,2 roka. Participantí a participantky pracovali prevažne individuálne, no niektorí aj skupinovo či s pármí. Nižšie uvádzame prehľadnú tabuľku (Tabuľka 1) s identifikáciou teoretického psychoterapeutického pozadia, pohlavím, vekom a rokmi praxe. Participant 9 bol z analýzy vynechaný, nakoľko mal svoju prax mimo Slovenskej republiky. Participantí a participantky pracovali prevažne individuálne, no niektorí aj skupinovo či s pármí. Skúsenosti s polyamornou klientelou mali dvaja psychoterapeuti (Participant 1 a Participant 6) a jedna psychoterapeutka (Participantka 11), ostatní sa až na jedného participanta s pojmom polyamorie už niekde stretli. Hĺbka poznania polyamorie sa líšila, no väčšinou bola na povrchnejšej úrovni.

Poradie participantov/tok	Výcvik/y, teoretické pozadie	Pohlavie	Vek	Roky praxe
Participant 1	PCA	muž	74	45
Participantka 2	PCA	žena	51	21
Participant 3	PCA	muž	43	11
Participant 4	Systemická p.	muž	38	18
Participantka 5	PCA	žena	44	7
Participant 6	Psychoanalýza	muž	28	4
Participant 7	KBT	muž	29	2
Participant 8	Geštalt, psychodynamická p.	muž	70	47
Participant 10	Geštalt	muž	50	25
Participantka 11	EMDR, Jungiánska p.	žena	53	17
Participantka 12	Psychodynamická p.	žena	42	5
Participantka 13	Psychodynamická p., POP, systemická p.	žena	68	43
Participantka 14	Systemická p.	žena	32	7

Tabuľka 1 - porovnanie participantov/tok podľa rôznych parametrov

2.2 Dizajn a procedúra

Vzhľadom na to, že téma polyamorie je na Slovensku ešte relatívne nová a málo preskúmaná, použili sme v našej práci kvalitatívny exploračný výskum. Ten je podľa Hendla (2005) orientovaný na explorovanie a používa sa v situáciách, kedy chceme spoznať subjektívne skúsenosti ľudí a taktiež pri skúmaní ešte veľmi neprebádaných fenoménov. Kvalitatívna výskumná stratégia nám umožňuje dôkladnejšie preskúmať problematiku a zamerať sa na detaily, ktoré by pri kvantitatívnom prístupe mohli byť prehliadnuté. Hĺbkovejšie poznávanie a analýza problému z rôznych uhlov pohľadu, zohľadňovanie rôznych perspektív a skúseností účastníkov výskumu, sú totiž základnými a najvýznamnejšími charakteristikami kvalitatívneho výskumu. Tento prístup nám umožňuje získať komplexnejšie a ucelenejšie pochopenie skúmaného javu, čím prispieva k vypracovaniu dôkladnejších a relevantnejších záverov (Hendl, 2005).

Babbieho (2013) definícia kvalitatívneho výskumu sa taktiež zhoduje s hĺbkovým poznávaním. Podľa neho je kvalitatívny výskum metóda, ktorá kladie dôraz na pochopenie komplexných detailov a významov javov v skutočných, reálnych situáciách. Kvalitatívny výskum má významnú výhodu v jeho jedinečnosti a neopakovateľnosti. Silverman (2020) zdôrazňuje, že úspech kvalitatívneho výskumu spočíva v schopnosti výskumníka aktívne počúvať, interpretovať a chápať údaje z pohľadu respondentov. To poukazuje na skutočnosť, že kvalitatívny výskum nie je len o zbere údajov, ale zahŕňa aj proces interpretácie, analýzy a vyvodzovania záverov z týchto údajov.

V kvalitatívnom výskume je bežnou praxou pracovať s malým počtom jednotlivcov, niekedy len s niekoľkými, avšak môže to zahŕňať aj desiatky participantov. Počet účastníkov závisí od konkrétnych potrieb a cieľov výskumu. Dôležitým aspektom je, že veľkosť výskumnej vzorky musí byť dostatočne veľká na to, aby výskumník získal komplexné a bohaté údaje, ktoré umožnia dôkladnú analýzu a hlboké pochopenie skúmaného javu (Gavora, 2007).

Pre náš výskum sme sa rozhodli využiť pološtruktúrované rozhovory, ktoré patria medzi najrozšírenejšie a najčastejšie používané formy rozhovorov v kvalitatívnom výskume. Pološtruktúrované rozhovory poskytujú významné výhody v porovnaní so štruktúrovanými rozhovormi, najmä pokiaľ ide o flexibilitu a možnosť prispôbiť sa priebehu rozhovoru. Tento typ rozhovoru umožňuje klásť doplňujúce otázky na základe odpovedí respondentov, čo vedie k získaniu detailnejších a hlbších údajov. Táto flexibilita dáva možnosť ísť viac do hĺbky a preskúmať témy, ktoré by pri striktnom štruktúrovanom rozhovore mohli zostať nedotknuté alebo len povrchne preskúmané. Použitím pološtruktúrovaných rozhovorov je tak možné lepšie pochopiť aspekty skúmaného problému, pretože výskumník nie je obmedzený pevne stanovenými otázkami a je možné sa viac prispôbiť odpovediam a potrebám respondentov (Miovský, 2006). Na rozdiel od neštruktúrovaných rozhovorov, pološtruktúrované rozhovory umožňujú pracovať s vopred pripravenými okruhmi otázok, ako aj s konkrétnymi otázkami, ktoré je možné podľa potreby klásť respondentom. Tento prístup poskytuje rovnováhu medzi riadenou štruktúrou a flexibilitou, ktorá je charakteristická pre neštruktúrované rozhovory. Pološtruktúrované rozhovory sa nachádzajú na rozmedzí štruktúrovaného a neštruktúrovaného rozhovoru, čo znamená, že kombinujú výhody oboch prístupov. Na jednej strane umožňujú zachovať určitú mieru konzistentnosti a zamerania prostredníctvom pripravených otázok, čo zabezpečuje, že sa všetci respondenti vyjadrujú k rovnakým kľúčovým témam. Na druhej strane

však poskytujú aj flexibilitu, ktorá umožňuje prispôbiť sa priebehu rozhovoru a klásť dopĺňajúce otázky na základe odpovedí respondentov (Gavora, 2007).

Zber dát prebiehal v dvoch fázach – prvá fáza od februára do marca 2023 a druhá fáza od apríla do júna 2024. Pri oslovovaní formou inzerátu aj e-mailu sme predstavili nás a náš výskum, podmienky účasti, formu a približný čas rozhovorov, princíp anonymity a dali sme na výber buď formu online alebo naživo v Bratislave. Dva rozhovory prebehli naživo v Bratislave a ostatné online cez platformy Zoom a MS Teams. Pred začiatkom interview boli participant a participantky požiadaní o vyplnenie informovaného súhlasu a socio-demografických údajov ako je vek, pracovné zameranie a dĺžka praxe pomocou dotazníka Google Forms. Pokiaľ rozhovor prebiehal naživo a nestihli informovaný súhlas vyplniť online, podpísali jeho papierovú verziu tesne pred rozhovorom. V informovanom súhlase boli oboznámení s názvom a cieľom diplomovej práce, formou rozhovoru a jeho nahrávaním a základnými etickými pravidlami výskumu ako je dobrovoľnosť a anonymita. Dĺžka rozhovorov sa pohybovala od 22 minút po hodinu a 29 minút, pričom priemerne jeden rozhovor trval 50 minút.

Samotné interview malo pološtrukturovanú formu a pozostávalo zo siedmych hlavných okruhov otázok. Na základe odporúčaní Miovského (2006) sme počas rozhovorov používali vhodné komentáre, otázky, doplnky a narážky, aby sme podporili rozhovor o javoch, ktoré nás zaujímali. Interview bolo flexibilné, snažili sme sa do neho zbytočne nezasahovať a vytvoriť dôvernú nehodnotiacu atmosféru. Otázky a vlastné vedenie rozhovoru sme si najprv upresnili a zreflektovali počas prvého pilotného interview. Nakoľko prišlo k úprave témy práce počas zberu dát, vynechali sme pri následnej analýze dát pilotné interview a časti iných interview, týkajúcich sa názoru participantov a participantiek na spokojnosť v polyamorných vzťahoch.

Na začiatok sme sa participantov a participantiek pýtali na ich psychoterapeutické výcviky a zameranie a následne na ich motiváciu účasti vo výskume. Zaujímalo nás tiež kde a ako sa stretli s pojmom polyamoria, či poznajú niekoho polyamorného a či majú skúsenosť s polyamornou klientelou. Ďalej nás zaujímalo odkiaľ načerpali dané poznatky a ako by nám vedeli definovať pojem polyamoria. Následne sme im dali vlastnú definíciu, aby sme zabezpečili približne rovnaké porozumenie pojmu. Ďalšie otázky sa už priamo týkali ich názorov na motivácie ľudí k inklinácii k polyamorným vzťahom. Otázky na upresnenie motivácií sa pohybovali okolo typizácie polyamorných ľudí; hodnotových presvedčení takýchto ľudí; životných okolností, ktoré môžu ovplyvniť rozhodnutie vyskúšať polyamoriu a

kultúrnych a spoločenských kontextov. Pokiaľ mali participant a participantky polyamornú klientelu, či poznali polyamorné osoby vo svojom okolí, pýtali sme sa na ich konkrétne príbehy a dôvody.

Po realizácii rozhovorov boli dáta doslovne prepísané a následne v transkriptoch osobné údaje ako mená a konkrétne miesta anonymizované. Úprava bola vykonaná tak, aby sa zachovala pôvodná myšlienka a význam vyjadrení. Participant a participantky boli v texte označení/é číslami podľa poradia rozhovorov ako napríklad Participant 1 či Participantka 14. Kvôli zachovaniu anonymity sme tiež transkripty nezahrnuli do príloh práce.

2.3 Metóda analýzy dát

Ako metódu pre analýzu dát sme použili tématickú analýzu (TA) a to konkrétne reflexívnu tématickú analýzu (RTA), ktorú definovali ako samostatnú metódu s jasne definovanými postupmi pre sociálne vedy Braunová a Clarková v roku 2006. Tematická analýza sa vďaka svojej flexibilita stala jednou z najpoužívanějších metód v kvalitatívnom výskume a najmä v psychológii (Braun & Clarke, 2019). TA sa medzi kvalitatívnymi metódami odlišuje tým, že poskytuje len rámec pre analýzu údajov bez toho, aby predpisovala metódy zberu údajov, teoretické pozície alebo epistemologické či ontologické rámce. Táto variabilita je jednou z jej hlavných predností, ktorá umožňuje riešiť takmer akúkoľvek výskumnú otázku a analyzovať takmer akýkoľvek typ údajov. Témy v TA možno identifikovať buď spôsobom založeným na údajoch „zdola nahor“, alebo prístupom založeným na teórii, „zhora nadol“, pričom sa často kombinujú oba spôsoby. TA sa môže použiť na deskriptívnu alebo kritickú, konštruktivistickú analýzu, vďaka čomu je univerzálna pre rôzne výskumné ciele. Je vhodná najmä pre začiatočníkov a študentské projekty vďaka svojmu priamočiaremu prístupu k spracovaniu údajov a kódovaniu, ktoré môže byť základom pre iné analytické metódy (Braun & Clarke, 2013). V našej práci sme témy identifikovali hybridným spôsobom, kedy sme induktívne hľadali nové témy, no riadili sme sa pritom deduktívne teóriou sociálnych reprezentácií a jej fázami ukotvovania a objektifikácie. Zamerali sme sa na latentné (skryté) významy v rámci perspektív a názorov psychoterapeutov a psychoterapeutiek a použili relativistickú, konštruktivistickú teoretickú perspektívu.

Reflexívna tématická analýza kladie dôraz na subjektivitu a reflexivitu výskumníka/čky. Pre RTA je dôležitá "kvalitatívna citlivosť", ktorá zahŕňa hodnoty, predpoklady, orientáciu a

zručnosti potrebné na plne kvalitatívny výskum (paradigma „Veľké Q“). Táto citlivosť uprednostňuje proces a význam pred príčinou a dôsledkom, udržiava kritický prístup, reflektuje kultúrne predpoklady, aktívne a analyticky sa zaoberá údajmi, hľadá komplexné a diferencované porozumenie, uznáva subjektívnosť poznania a toleruje neistotu. Reflexívna tematická analýza sa riadi desiatimi základnými princípmi (Braun & Clarke, 2022):

1. Subjektívnosť výskumníka je nevyhnutná a mala by sa považovať za cenný prínos, a nie za zaujatosť, ktorú treba odstrániť.
2. Interpretácia údajov je vo svojej podstate subjektívna a môže sa pohybovať od slabej po silnú, pokiaľ ide o presvedčivosť a hĺbku.
3. Efektívne kódovanie sa môže vykonávať samostatne alebo v spolupráci, pričom cieľom je skôr posilniť porozumenie a reflexivitu než dosiahnuť konsenzus.
4. Kvalitné kódy a témy vychádzajú z hlbokého ponorenia sa do údajov a zároveň z prestávok na získanie perspektívy.
5. Témy sú vzorce, ktoré zachytávajú spoločné významy alebo koncepty a nie sú len zhrnutím.
6. Témy sú analytické výstupy, ktoré vznikajú z kódov počas analytického procesu.
7. Témy sú aktívne vytvárané výskumníkom prostredníctvom systematickej práce s údajmi.
8. Analýza údajov sa vždy riadi teoretickými predpokladmi, ktoré je potrebné rozpoznať a reflektovať.
9. Pre vytvorenie kvalitnej analýzy je rozhodujúca reflexivita, ktorá si vyžaduje, aby výskumníci pochopili a uznali svoje vlastné perspektívy.
10. Analýza údajov sa považuje za tvorivý proces, ktorý spája kreativitu s vedeckou prísnosťou.

Reflexívna tematická analýza poskytuje usmernenia namiesto pevne daných pravidiel a používa termín „fáza“ namiesto „krok“ kvôli jeho nelineárnej povahe. Fázy nie sú striktne oddelené a proces často zahŕňa pohyb do strán alebo dozadu, čo nie je chybou, ale súčasťou progresívneho a rekurzívneho postupu od dát k analýze (Braun & Clarke, 2022). Pri analýze sme sa riadili odporúčaným procesom RTA pozostávajúcim z týchto šiestich fáz (Braun & Clarke, 2022):

1. **Zoznámenie sa s dátami:** V tejto fáze sa výskumník/čka ponorí do súboru údajov prostredníctvom čítania a opakovaného čítania. Počas tohto procesu sa zapisujú prvotné poznámky a myšlienky, ktoré neskôr pomôžu pri kódovaní.
2. **Kódovanie:** Systematicky sa označujú segmenty údajov, ktoré sú relevantné pre výskumnú otázku. Zachytávajú sa špecifické významy alebo pojmy a vytvárajú analyticky významné popisy.
3. **Vytváranie počiatočných tém:** Súvisiace kódy sa zoskupujú a vytvárajú počiatočné témy, ktoré odrážajú spoločné významy alebo pojmy. Tento proces je aktívny a konštruktívny, nie pasívny.
4. **Rozvíjanie a preskúvanie tém:** Počiatočné témy sa posudzujú a spresňujú kontrolou ich súdržnosti s celým súborom dát. Vykonávajú sa potrebné úpravy, aby sa zabezpečilo, že témy rozprávajú presvedčivý príbeh.
5. **Spresnenie, definovanie a pomenovanie tém:** Témy sa doladia a jasne definujú, pričom sa zabezpečí ich zreteľnosť a dobrá ohraničenosť. Vytvorí sa stručné a informatívne názvy pre každú tému.
6. **Spísanie správy:** V tejto fáze sa integrujú témy a výňatky údajov do uceleného príbehu. Vytvára sa presvedčivá a dobre upravená výskumná správa, ktorá zahrňuje názorné úryvky z dát a odpovedá na výskumné otázky, čím preukazuje kvalitu a validitu analýzy.

2.4 Reflexia metodologickej pozície

Reflexia metodologickej pozície je integrálnou súčasťou reflexívnej tématickej analýzy, nakoľko subjektivita výskumníka/čky je jej kľúčovým nástrojom. Reflexia zaistuje, že hodnoty a životné skúsenosti, ktoré nevyhnutne ovplyvňujú výskum, sú priznané a transparentné. Tento proces pomáha pochopiť, ako subjektivita výskumníka/čky formuje interpretáciu dát a generovanie poznatkov, nakoľko nie je neutrálnym sprostredkovateľom, ale aktívnym tvorcom analýzy a všetkých aspektov výskumného procesu. Reflexia obsahuje tri zložky - osobnú (ako hodnoty formujú výskum), funkčnú (ako metódy a dizajn ovplyvňujú výskum) a disciplinárnu (ako akademická pozícia a výskumné skúsenosti formujú produkciu poznatkov) (Braun & Clarke, 2006).

Patrím ku generácii, ktorá sa už narodila do slobodnejšieho sveta po rozpade Sovietskeho zväzu a taktiež som vyrastala v hlavnom meste a liberálnej ateistickej rodine strednej triedy. Bola som tak sčasti privilegovaná a nebola som ovplyvnená tradičným kresťanským ponímaním vzťahov, ako to mohlo byť u iných obyvateľov a obyvateľiek Slovenska. Nakoľko sa sama nachádzam na aromantickom a asexuálnom spektre, moje vnímanie romantických vzťahov tým bolo ovplyvnené od mojej puberty. Silno som vnímala mononormativitu a amatonormativitu (normu romantických vzťahov) v spoločnosti a pocitovo aj praxou vybočovala z týchto zabehnutých spoločenských noriem. Počas môjho života som sa stretla s viacerými formami nemonogamie u svojho okolia, no k pojmu polyamorie som sa dostala až niekedy v posledných desiatich rokoch. V začiatkoch mojich romantických vzťahov som taktiež sama zažila rôzne formy konsenzuálnej nemonogamie. S polyamoriou som sa postupne zoznamovala aj na teoretickej úrovni a to najmä so vzťahovou anarchiou. Polyamoria a konsenzuálna nemonogamia bola žitou a diskutovanou aj v mojich kamarátskych kruhoch. Tieto kruhy sa nachádzajú na ľavicovom politickom spektre a moje vnímanie konsenzuálnej nemonogamie je tak silno ovplyvnené politickými a filozofickými názormi týchto ľudí. Veľa poznatkov som získavala z diskusných skupín na sociálnych sieťach a po prvých článkoch v slovenskom a českom prostredí ma zarazili negatívne komentáre a nahliadanie širšej spoločnosti. K realizácii tohto výskumu ma priviedla túžba zistiť ako danú tému vnímajú psychoterapeuti a psychoterapeutky na Slovensku a či sa u nich budú prejavovať predsudky rovnako ako u širšej spoločnosti. Nakoľko som sa rozhodla skúmať vnímanie polyamorie u odborníkov a odborníčok na duševné zdravie kvalitatívnym spôsobom, sociálne reprezentácie boli na to vhodným teoretickým rámcom. Keďže sama nemám ešte skúsenosti s kvalitatívnym výskumom, uvedomujem si, že to taktiež môže ovplyvniť jeho výslednú podobu a kvalitu. Ako výskumníčka zaujímam pozície privilegovanosti aj marginality. Ako insider k téme polyamorie prinášam hlbšie pochopenie, zatiaľ čo ako outsider vo vzťahu k účastníkom a účastníckam musím dbať na vyváženie svojho pohľadu a ich profesionálnych perspektív. Pre tento výskum som zvolila metódu hĺbkových rozhovorov, pretože umožňujú hlbšie porozumenie osobných skúseností, no zároveň si uvedomujem, že hĺbka zdieľania závisí od rozsahu porozumenia druhej strane a navodenia atmosféry dôvery.

Uvedomenie si svojej pozície nie je len metodologickou nevyhnutnosťou, ale aj etickým záväzkom k transparentnosti a reflexivite. Reflexivita v našom výskume je neustály proces,

ktorý vyžaduje pravidelnú sebareflexiu a priznávanie predpokladov a zaujatostí. V rámci priebehu výskumu sa budeme snažiť o neustálu reflexivitu a integritu aby sme zabezpečili, že interpretácia dát bude čo najviac transparentná a autentická.

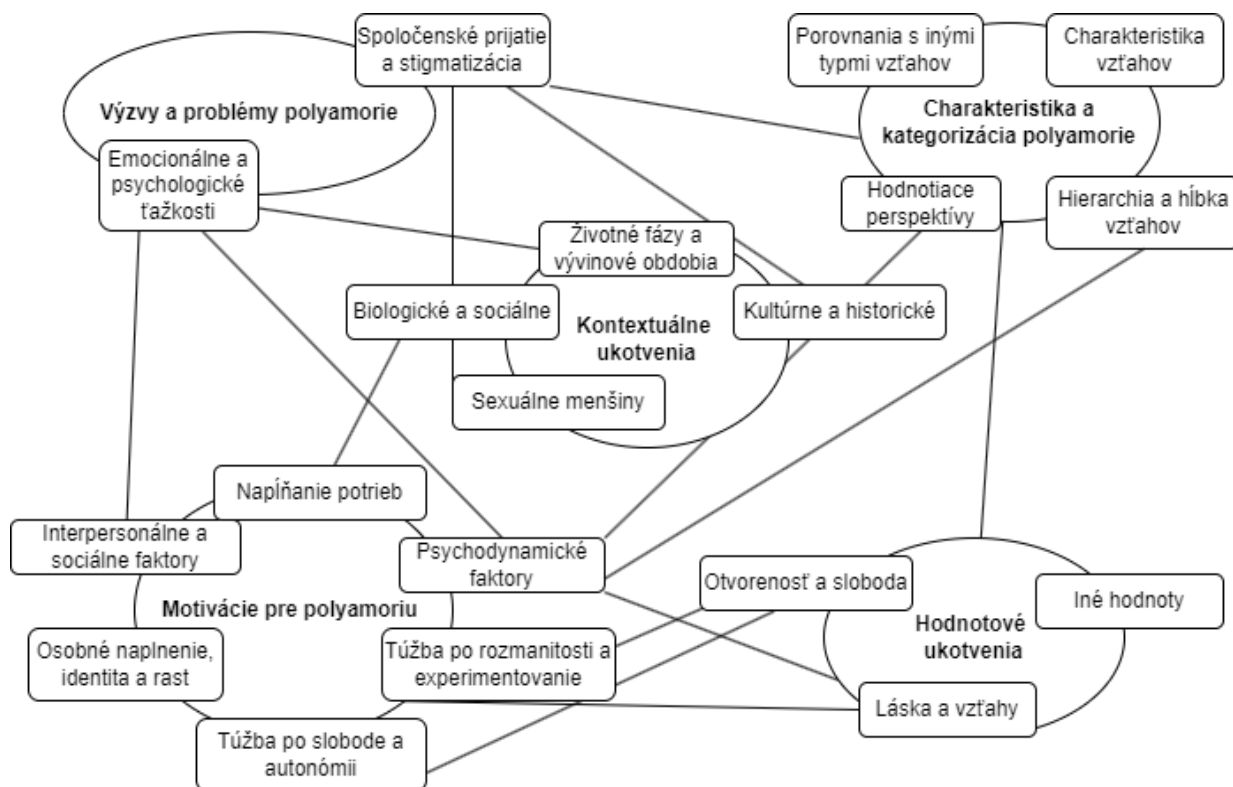
3 Prezentácia výsledkov

V tejto časti diplomovej práce budú prezentované výsledky tématickej analýzy sociálnych reprezentácií polyamorie u psychoterapeutov a psychoterapeutiek a to v procesoch ukotvovania a objektifikácie.

3.1 Ukotvenia polyamorie

Pri analýze rozhovorov sa nám podarilo definovať päť hlavných spôsobov (tém) ako si participant i participantky ukotvovali pojem polyamorie.

Témy, ich podtémy a ich vzájomná prepojenosť sú znázornené na Obrázku č.1.

Obrázok č.1 - Tematická mapa

3.1.1 Charakteristika a kategorizácia polyamorie

Participant a participantky si ukotvovali pojem polyamorie cez charakteristiku vzťahov v nej a jej foriem. Pri ukotvovaní týchto vzťahov niekedy dochádzalo aj k ich prirovnaniu k iným typom vzťahov. Niektorí tiež pri ukotvovaní uvažovali aj o hierarchii a hĺbke takýchto vzťahov. Ukotvenia charakteristiky a kategorizácie polyamorie boli často spojené aj s ich objektifikáciou.

3.1.1.1 Charakteristika vzťahov

S pojmom polyamorie sa nestretol jeden participant, ostatní si ju charakterizovali rôznymi spôsobmi. Niektorí participant a participantky pri opise polyamorických vzťahov používali prívlastky ako „alternatívne“, „neobvyklé“, „výnimočné“, čím tieto vzťahy ukotvovali do ojedinelosti v našej spoločnosti.

Ďalej si participant a participantky polyamoriu ukotvovali v láske či zaľúbení, počte zainteresovaných ľudí a forme vzťahu medzi nimi. Niektorí spomínali iba jednostrannú lásku a iní zdôrazňovali aj vzájomnosť tejto lásky. Forma vzťahu sa líšila od jednoduchého prívlastku partnerský vzťah až po jeho komplexnejší popis kedy spomínali intimitu, sexuálnu stránku či bežné fungovanie. Počet ľudí bol definovaný buď nejasnejšie ako viacerí ľudia, inokedy konkrétnejšie ako traja a viac. Príklady týchto definícií:

Participant 7 (KBT): *„Milovanie viacerých osôb súčasne. Akoby že tou formou intímneho vzťahu a blízkeho.“*

Participant 1 (PCA): *„A ak som to dobre pochopil, tak ide o to, že jeden človek miluje naraz viacero iných ľudí.“*

Participant 10 (Geštalt): *„Tak jak je vzťah dvoch ľudí, tak sú tam viacerí ľudia a sú zamilovaní jeden do druhého.“*

Participantka 5 (PCA): *„Ja tomu rozumiem tak, že ľudia sa otvorene rozhodnú žiť vo vzťahu, ktorý nie je... ktorý netvorí... netvorí dvaja ľudia, ale viacerí.“*

Participantka 2 (PCA): „*Viem, že je to prechovávanie, uchovávanie alebo respektíve rozvíjanie vzťahov súbežne... viacerých vzťahov, kde sa nejedná len primárne o tú sexuálnu... sexualitu, ale o nejaké uh naplnenie sa vo viacerých vzťahoch súbežne.*“

Participant 6: „*To je dobrá otázka, lebo... Prvé čo mi napadlo je také slovné spojenie, že systém vzťahov*“

Konsenzus v takýchto vzťahoch explicitne spomínali alebo sa ho pri definovaní dotýkali štyri participantky:

Participantka 2 (PCA): „*Teda, že človek žije súbežne s viacerými partnermi, má viacero partnerov, s viacerými má sexuálny vzťah a nejak je to na báze dobrovoľnosti, dohody a nejakej otvorenosti. Že nie je tam nič, žiadny prvok, ktorý by bol rušivý pre tých ľudí.*“

Participantka 5 (Psychoanalýza): „*Hm čo si ja o tom myslím? Ja tomu rozumiem tak, že ľudia sa otvorene rozhodnú žiť vo vzťahu, ktorý nie je... ktorý netvorí... netvorí dvaja ľudia, ale viacerí.*“

Participantka 12 (Psychodynamická p.): „*V podstate otvorený vzťah medzi viacerými ľuďmi, kde teda všetci vlastne o tých partneroch vedia a sú vlastne informovaní o tom, že teda ten partner/ partnerka proste môže mať nejaké ďalšie vzťahy. Aké teda sú, tak všetci vlastne ako keby sú o tom upovedomení a prípadne môžu žiť nejak spolu. Ale možno že ani nemusia, toto neviem.*“

Participantka 14 (Systemická p.): „*Tak viem, že ide... ide ako keby o vzťah, o partnerský vzťah medzi viacerými ľuďmi, za podmienky, že o tom vzájomne vedia a súhlasia.*“

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.) spomenula konsenzualitu iba pri diskutovaní „niektorých“ klientov. „*Niektorí to aj nazývajú, niektorí to majú uložené, že chcú takýto vzťah a že majú taký všeobecný konsenzus a úzus vo všetkých stranách, že sú navzájom informovaní.*“

Participant 3 (PCA) sa dotýkal konceptu konsenzuality až pri diskutovaní o hodnotách.

„*Hm, máme nejaké by som povedal, že jasne dohodnuté naše fungovanie, naše hranice... to sa mi k tomu ťahá, tak nazval by som to nejakou férovosťou? Partnerskosťou?*“

3.1.1.2 Hierarchia a hĺbka vzťahov

Pri rozmýšľaní nad polyamornými vzťahmi sa viacerí participanti zamýšľali nad tým, nakoľko môžu byť viaceré partnerské vzťahy rovnocenné a nakoľko medzi nimi bude vždy nejaká hierarchia. Niektorí ukotvovali vnímanie hierarchie v týchto vzťahoch na základe ich

foriem. Hierarchické vnímanie polyamorných vzťahov tak zvyčajne implicitne vyplývalo z toho ako si vizuálne objektifikovali formy týchto vzťahov.

Participant 3 (PCA) síce na začiatku definoval polyamorné vzťahy ako: „*sú to obidva nejaké rovnocenné vzťahy alebo približne rovnocenné vzťahy*“, no následne vo svojich úvahách prichádzal k nevyhnutnosti preferencií a hierarchie v romantických vzťahoch:

„*Viem, že toto je niekto koho mám rád, ale nemám tak rád ako to tu mám čo si budujem inde. Čiže tam je, tam je ako keby jasná hierarchia alebo ako to nazvať, vy ste použila také slovo... že tam to mám jasné, že tu je ten, ten človek tu a ostatní sú dole.*“

„*Ehm, takéto čosi, že... že prirodzene potom by to muselo byť tak, že fakt že prvá... a podľa mňa to tak asi aj je, že... prevažná väčšina, ten svet je o tom hlavnom partnerovi a potom tie ostatné vzťahy sú by som povedal, že... možno trepnem somarinu, ale že o level nižšie alebo jak to nazvať.*“

Participantka 5 (PCA) uvažovala nad jedinečnosťou vzťahov v polyamorii a tým aj nevyhnutnosti hierarchie medzi nimi:

„*Ja si myslím, že to môže byť aj aj. Že... že vlastne to je to, že ako som hovorila, že s každým tým človekom máš jedinečný vzťah. Myslím si, že... ale keď povedzme by som mala dvoch partnerov, že tak aj medzi nimi mám rozdiel... že viem, ktorého by som v prípade Sofiínej voľby zachránila skôr. Uh, som zrozumiteľná?*“

„*Proste také zložité... ale že vtedy je ten smutný, že potom tak, že keď ho miluje, že prečo to neunáša... prečo on to potrebuje vedieť, vieš že... a v tomto ja mám tú hierarchiu. Že napriek tomu, že sú vo viacerých vzťahoch, tak vlastne vždycky nastane situácia, kedy sa pre niekoho rozhodneš skôr.*“

Participant 6 (Psychoanalýza) rozlišoval dva druhy polyamorných vzťahov na základe svojich skúseností s klientami a to nehierarchickú polyamornú sieť vzťahov a hierarchické Včka:

„*A vlastne on ako keby propagoval alebo do tých rôznych vzťahov, ktoré mal investoval. Potreboval rovno... rovnomerne s nimi narábať, čiže v tomto prípade by som to videl skôr ako taký... Systém vzťahov, v zmysle, že je tam viacej vzťahov, kde je potrebné rovnomerne nejako venovať pozornosť, energiu, záujem, čokoľvek.*“

„Áno, presne tak. Že manželka je vždy primárna a potom je tam ako keby ďalšia partnerka, tá sekundárna, presne hej.“

Tak ako sa viacerí participanti a participantky zamýšľali nad implicitnou hierarchiou polyamorie, tak často spomínali aj implicitnosť plytších či povrchnejších vzťahov pri viacerých ľuďoch. Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.) vyjadrila toto svoje už pri svojej definícii polyamorie:

„Moja, moja taká krátka charakteristika: Myslím si, že je to nový spôsob, ako sa vyhnúť hlbším vzťahom.“

Ďalej toto svoje ukotvovanie vysvetľovala nasledovne:

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.): *„Že vzťahy majú vrstvy a všetci začíname na takej tej otvorenej vrstve... Kde sa navzájom všetci chválime a hladíme a v podstate si netrúfame na nejaké hlbšie zažívanie vzťahové, lebo tušíme, že pod povrchom je to komplikovanejšie. A ísť ešte ďalej do hĺbky a chcieť, uh, s nejakým človekom aj trpieť, to už súvisí aj s tým, čo som predtým hovorila, že... Idem do hĺbky a tam už aj ja viem, že to bude stáť veľa energie, tak sa tomu určitým spôsobom aj vyhýbam a niekto... niekto zostáva len na tom povrchu, aby sa tak nemíňal vo vzťahoch, čiže uh... toto môže byť samozrejme ďalší zo spôsobov, že... a otázka je, že prečo ľudia majú radšej hm, tie radostnejšie vzťahy.“*

Martina Glosová: *„Takže si myslíte, že väčšinou tie polyamorné vzťahy ostnú skôr na povrchu? Že nejdú až tak do hĺbky?“*

Participantka 11: *„Áno, myslím si to. Hoci oni majú pocit, že idú do hĺbky, že si veľmi dobre rozumejú, že si dobre znejú, ale neskôr zistia, že áno, ale vyhládávali len tie krajšie situácie.“*

Participant 6 (Psychoanalýza) uvažoval nad hĺbkou vzťahov v polyamorii podobne.

„Lebo prirodzene vlastne neviete venovať takú hĺbku, ako keby neviete ísť do hĺbky s toľkými ľuďmi naraz, respektíve že... Že je to dosť zťažujúce...“

Neskôr ale rozlíšil hĺbku týchto vzťahov podľa jej jednotlivých foriem.

Participant 6 (Psychoanalýza): *„Čiže áno, inak teraz keď nad tým rozmyšľám, takto rozlišujem na také ako keby možno... na tie viac tie pavučinové a také kde sa to dá hlbšie, no. V tej... mne to v tej polykule príde také aj uzavretejšie, že tam oni vlastne štvrtého človeka nehľadajú už.“*

Čiže tým, že oni sú traja... tak majú asi aj nejaké rámcovanie toho a tým pádom vlastne dokážu, uh... mať aj nejaký svoj model toho ako ísť hlbšie.“

3.1.1.3 Porovnania s inými typmi vzťahov

Ďalším spôsobom ukotvovania polyamorných vzťahov bolo ich porovnávanie s inými typmi či formami vzťahov. Najčastejšie boli porovnávané s dyadickými či monogamnými vzťahmi. Niektorí tieto vzťahy pripodobňovali, a iní rozlišovali či v nich dokonca videli opak. Participant 4 (Systemická p.): *„Uh, je to teda vzťah hm troch a viac ľudí, ktorý funguje na hm viacerých úrovniach tak ako klasický nejaký duálny vzťah alebo teda vzťah dvoch ľudí. Uh, to znamená, že na stránke nejakej emocionálnej na stránke sociálnej, na stránke sexuálnej, na stránke nejakej... nejakého každodenného života.“*

Participant 7 (KBT): *„Ale zároveň podľa mňa akoby že tie vzťahy akože jednotlivo stále fungujú asi zhruba podobne ako keď uh je to človek uh... jak to povedať monoamorný teda ... áno áno dobre som to asi nejak povedal, lebo neviem aký výraz takže... Hm takže práveže si myslím, že tie vzťahy ako také sa až tak asi neodlišujú.“*

Participant 10 (Geštalt): *„Podľa mňa monogamia a polyamoria je niečo iné. Hej, že to neviem či je to opak...?“*

Participantka 12 (Psychodynamická p.): *„Áno, je to opak monogamie by som povedala. V rôznych podobách.“*

Ďalšími vzťahmi, s ktorými boli tie polyamorné porovnávané, boli rôzne iné druhy konsenzuálne nemonogamných vzťahov ako napríklad swingers a so sexuálnymi vzťahmi ako BDSM.

Participant 10: *„A za druhé som sa rozprával tiež s BDSM komunitou. To mňa sa netýka, ale ma zaujímali tí ľudia. A to bolo všetko na priateľskej úrovni, že... Oni mi rozprávali krásne filozofie, ktoré mali tiež okolo toho... že ako tam cítiť slobodu a dôveru a také veci. A že to cíti človek cez tú bolesť. A reálna moja skúsenosť bola, že si po prvé strašne ubližovali reálne a po druhé sa väčšinou porozchádzali, hej. Že nebolo... neboli schopní držať tie vzťahy tak, jak... ale to mám len moju skúsenosť s tou komunitou, ktorá s tým prišla navonok, hej... tak som sa s pár rozprával, s pár spoznal, parkrát som bol na tých strestkách a také. Podobné to bolo s tými*

swingermi, hej... tými, ktorí pestovali... No že mám pocit, že sa tam dialo veľa patológií, hej. A to mám strach a tak by som bol zvedavý, že nakoľko by sa dialo aj tu, hej. “

Participant 8: *„To máte ako keď sa v sexe stretne sadista z masochistkou, nie? Tak keď sa na to pozeráte z vonku, tak kosti sa lámu, prežením trochu... krv tam strieka a obidvaja ryčia od šťastia. No a z vonku to vyzerá totálna patológia. No, on ju mláti alebo ona jeho a zláme jej kosti a vytrhne jej ucho a neviem čo. Ale proste to je pre nich dobré. Ale to je taký trochu prehnaný príklad... Ale to je presne ten príklad, nie? Že keď s tým obidvaja súhlasia tak... Neni tam... no nič. “*

Dve participantky si vzťahy v polyamórii prirovnávali k tým s deťmi či v rodine.

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.): *„Že keď mám jedno dieťa, takže tú lásku ktorú k nemu dám, že v podstate som toho nesmierne schopný... že keď budem mať dve deti, že to budem rozdeľovať a že jednému bude menej a druhému bude viac. Tak takto to nefunguje. Ale funguje to smerom ku mne. Čiže ja musím mať dvakrát toľko zdrojov, aby som bol schopný do toho vzťahu investovať, do jedného aj do druhého dieťaťa. Takže budem sa báť dvakrát viac ako za jedno dieťa. Nie že sa budem báť menej, ako si ľudia často myslia. Takže keď mám 4 deti, tak sa bojím za každé dieťa a každý... každý tento strach je mojou súčasťou. A otázka je, že koľko toho som schopný zvládnuť a kde si odčerpáva energiu? “*

Participantka 5 (PCA): *„Ako ja mám jedinečný vzťah so svojím synom, tak má jedinečný vzťah môj muž s naším synom... Vieš že... že je sme síce rodina, ale aj tak tá intencia... že aký my máme vzťah ovplyvňujeme vždycky iba my dvaja a myslím si, že napríklad... že sa hovorí, že... že vlastne uh, máme polyamorný vzťah... tak vždycky tá interakcia je jeden na jedného... že oni majú vždycky ten jedinečný vzťah. “*

Dvaja participanta rozmýšľali nad podobnosťami vzťahov v terapiách a polyamórii.

Participant 10 (Geštalt): *„Tak môj obraz približný je, že jak je individuálna terapia a skupinová terapia... Tak také čosi, hej. “*

Participant 6 (Psychoanalýza): *„Ja keby som si to predstavil... premietam si to cez seba v práci... že vlastne ja mám takú polyamoriu s mojimi klientmi, ale mám to na 50 minút vlastne týždenne... Neviem si predstaviť, že vlastne by som to mal ako keby s každým ísť do takej hĺbky, tak mi to príde také nemožné až. “*

3.1.1.4 Hodnotiace perspektívy

V ukotvovaní polyamorných vzťahov sa objavovali aj rôzne hodnotiace perspektívy. Tieto hodnotenia sa týkali najmä zrelosti alebo nezrelosti takýchto vzťahov.

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.): *„Je to túžba... čo za vzťahy? No každopádne je to zaujímavá vzťahová, vzťahová väzba medzi ľuďmi, ktorí by mali byť dospelí a mali by byť zrelí.“*

Participant 8 (Geštalt, psychodynamická p.): *„No taký detský...to je tiež blbé slovo. To je takisto blbé v tomto jak hovoríme nezrelý. No ale to čo jak my so ženou hovoríme to čo robia deti... Keď to robí dieťa, je to väčšinou milé vo všeobecnosti aj iné veci. Keď to robí dospelý, tak už je to od istého veku hnusné. A teraz nemyslím, len to som povedal vo všeobecnosti, nie... deti... dieťa si môže dovoliť všetko. To ja s ním súhlasím... skoro všetko. Ale dospelý by sa mal niekde tak trochu niekde inde zase posunúť no.“*

Participant 10 (Geštalt): *„Ale vždy keď sa na to pozriem filozoficky, tak mi príde, že to je... Že vyššia forma vzťahu, hej, že... Môj obraz zatiaľ.“*

„V dobrom. Možno už toho veku mi ide skôr o dobrom. Také rozumného, že a možno... keď si budem fandíť, tak tak to nazvem, že zrelého.“

U ostatných participantov a participantiek sa hodnotiaca perspektíva explicitne nevyskytovala. Aj keď Participantka 2 (PCA) vyzdvihovala osobnú preferenciu a hodnoty monogamného vzťahu, uvedomuje si, že hodnotnosť polyamorie a hodnotné žitie v nej záleží na mnohých faktoroch.

„No to isté si myslím o polyamorii verus monogamii... že netrúfam si povedať, že čo je hodnotnejšie... Že naozaj je to komplex rôznych faktorov, ktoré... na základe ktorých sa človek rozhoduje nejako a to... to by sa dalo podľa mňa len v osobnom rozhovore zisťovať, že či to je hodnotné žitie. Či to človeka zušľachťuje alebo nezušľachťuje.“

3.1.2 Hodnotové ukotvenia

Hodnotové ukotvenia sa dotýkali konsenzu, ktorý bol ale väčšinou spomenutý už pri charakteristike polyamorných vzťahov. Najčastejšie ďalej spomínané hodnoty súvisiace s

polyamoriou boli hodnoty otvorenosti a slobody a hodnota lásky. Ostatné hodnoty, do ktorých participanti a participantky ukotvovali polyamoriu, sú spomenuté v podtému “Iné hodnoty”.

Participantky 5 a 13 považovali pri polyamorných vzťahoch za dôležité nielen samotné hodnoty, ale aj odvahu ich žiť.

Participantka 13 (Psychodynamická p., POP, systemická p.): „Určite to súvisí aj s hodnotami tých ľudí. Ale aj s takou odvahou tie svoje vlastné hodnoty skutočne žiť hej.“

Participantka 5 (PCA): „Akože môžu mať také isté hodnoty ako ľudia čo nie sú v takýchto vzťahoch, vieš že...myslím ja sa takto pozerám na ľudí, že myslím si, že tie hodnoty nás všetkých nejakým spôsobom zbližujú, že... Myslím si, že keby som sa s tebou bavila, že o čestnosti, o otvorenosti, o slobode, by ti to prišlo veľmi sympatické a že by sme sa v tom zhodovali... Takže v tomto... uh skôr je rozhodujúci strach, že čo ja vlastne nepoviem tomu druhému človeku, kde sa zväzujem, že... že podľa mňa skorej strach zohráva úlohu, že ja uhnem od nejakých hodnôt, že... Alebo keď niekto preferuje neslobodu, tak opäť je za tým skôr strach, že uh... Že čo mi hrozí, keď by som bol slobodný, že? Že mi mne sa zdá, že je prirodzené pre ľudí žiť čestne a že byť slobodný, neviazaný, otvorený... lebo vlastne to v konečnom dôsledku, že menšia záťaž pre život.“

3.1.2.1 Otvorenosť a sloboda

Hodnota otvorenosti ako čestnosti, pravdovravnosti či korektnosti bola spomínaná u 2 participantov a 2 participantok. Otvorenosť v zmysle liberálnych hodnôt je spomenutá v podtému Iné hodnoty.

Participant 1 (PCA): „A áno, je tam to, to som ja ani nepovedal, ale obaja tí muži v tom boli celkom otvorení a hlásali tú otvorenosť, hej.“

Participant 3 (PCA): „Vyberáme si niečo čo ladí s nami nejakým spôsobom... A neviem, viem tam vidieť napríklad také... také pozitíva v tomto zmysle, že... že myslím, že nejakú otvorenosť... Hm... nejakú slobodu, nejakú korektnosť...“

Participantka 5 (PCA): „Aj česťnosť mi napadá, že... vlastne, uh... to že mám túžbu v podstate stráviť noc nie len s jednou ženou alebo mužom... uh, nechcem to pred tebou skrývať... že to tak je, ja to tak mám... možno to znamená čokoľvek, vieš, že prečo to ja tak mám, ale takto tu a teraz to tak je, vieš? Že môže v tom byť ten človek otvorený, v tej komunikácii o sebe.“

Participantka 12 (Psychodynamická p.): „Potom určitá ako keby tá... aj tá pravdovravnosť. Že vlastne s tou pravdou to môže súvisieť. Že nebudem klamať, ale proste prinášam to otvorene.“

Do hodnoty slobody si polyamoriu ukotvovali 3 participanti.

Participant 1 (PCA): „Láska, sloboda určite hej, lebo o to ide pravda, aby sme sa neviazali v jednom výlučnom vzťahu, aby sme mali slobodu pre všetky možné vzťahy.“

Participant 7 (KBT): „Hodnôt... slobody, voľnosti.“

Participant 4 (Systemická p.): „Hmm...Podľa mňa určite tam je hodnota sloboda.“

3.1.2.2 Láska a vzťahy

Hodnotu lásky spomínali traja participanti, pričom participant 7 vo svojej odpovedi aj rozviedol ako špecificky táto hodnota môže byť ponímaná u polyamorných ľudí.

Martina Glosová: „Mhm, takže tými hodnotami môžu byť hm...nejaká...“

Participant 1 (PCA): „Láska.“

Participant 4 (Systemická p.): „Hm je tam hodnota nejaký liberalizmus a hodnota láska, hodnota vzťahy.“

Participant 7 (KBT): „A keby som si mal tipnúť, tak by som asi rozmýšľal nad takými nejakými hodnotami. Proste, že... že tá láska, že by to vnímali ako proste hodnotu, ktorá... Neni akoby že exkluzívna voči jednému človeku.“

„Že by to možno, že vnímali viac tú akože lásku ako spektrum? Žeby to... že nebolo tak, že kamaráti a potom ľudia ktorých milujem, ale že vlastne... že ten človek akoby, že miluje všetkých zároveň... alebo teraz že sa snaží akoby že mať akože celé to... že hodnota, že milovať všetkých tých... tých ľudí. Akože nejaké bratstvo alebo sestersvo alebo niečo takéto... a tým pádom, že z toho usudzujú, že potom prečo akobyže nemať aj tú intímnejšiu lásku aj s viacerými... že vlastne, že aký je rozdiel?“

„Si neviem, že... či by som to potom nazval, že nejaká že univerzálnosť lásky alebo niečo také alebo neviem...“

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.) spomínala akým spôsobom môže byť hodnota vzťahov ukotvená u polyamorných ľudí.

„To je asi... asi jedna z tých hodnôt no... a vzťahy. Máme buď podhodnotené alebo prehodnotené alebo nadhodnocované, tak.“

3.1.2.3 Iné hodnoty

Medzi ďalšie hodnoty patrila hodnota liberalizmu, ktorá bola často vyjadrená aj implicitne ako protipól konzervativizmu.

Participant 6 (Psychoanalýza): *„Pri tých ľuďoch som vnímal väčšinou... Uh, taký liberálnejší samozrejme pohľad.“*

Participantka 12 (Psychodynamická p.): *„Hm je tam hodnota nejaký liberalizmus a hodnota láska, hodnota vzťahy.“*

Participantka 13 (Psychodynamická p., POP, systemická p.): *„Predstavujem si, že nie sú konzervatívni. Že nie sú zviazaní nejakými náboženskými normami.“*

Participantka 12 (Psychodynamická p.) spomínala hodnotu tolerancie.

„Mhm. Možno tá tolerancia, ešte. Hej, že tá schopnosť ako keby tolerancie nejakej.“

Martina Glosová: *„Že tolerancie iných partnerov... tak?“*

Participantka 12: *„Alebo vôbec toho, že niekto to môže mať inak a že to nemusíme mať všetci rovnako. Tá tolerancia k názoru toho druhého.“*

Participant 7 (KBT) spomínal ukotvenie v hodnote naturálnosti na základe jeho objektifikácie polyamorie u „hipisákov“.

„Nejakej akože naturálnosti v tom, že proste akobyže že príroda v tomto nevidí, akoby že... že príroda nie je veľmi monogamná dajme tomu, že... že nejaké takéto presvedčenie. Teraz trochu akoby, že čerpám, uh, inšpiráciu z hipisákov, pretože vlastne... U nich by som si tipol, že že bol väčší počet uh polyamorných ľudí ako v bežnej populácii a zároveň že oni mali takéto presvedčenia, takže z toho to usudzujem.“

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.) sa pri svojom uvažovaní nad hodnotami polyamorných ľudí zameriavala najmä na hodnotu osobnej zodpovednosti, no spomínala aj hodnoty sebarealizácie a seba-ocenenia či duchovné a materiálne hodnoty.

„Jednoznačne si myslím, že je to o hodnotách človeka, ako má uložené hodnoty. Myslím si, že máme krízu v oblasti hodnoty osobná zodpovednosť. Takže táto hodnota sa mi, sa mi ukazuje ako veľmi kľúčová. Ale sú to aj hodnoty nášho výkonu aj nášeho.... našej sebarealizácie,

nášho seba-ocenenia. Ako požadujeme uznanie od druhých. Ale aj celkovo samozrejme nastavenie materiálne a duchovné.“

„Ja si myslím, že máme vôbec problém celkovo s osobnou zodpovednosťou v spoločnosti. A možno, že „polymorfni“ majú... majú určité percento tej osobnej zodpovednosti pocítenej ako keby v daný moment viac. A tá hodnota je pre nich určitým spôsobom kľúčová. A možno že dávajú aj viac ako by si zaslúžila... alebo menej.“

3.1.3 Motivácie pre polyamoriu

Významnou témou ukotvovania polyamorie bolo ukotvovanie motivácií pre polyamoriu. V rámci tejto témy sme identifikovali podtémy: Napĺňanie potrieb; Túžba po rozmanitosti a experimentovanie; Osobné naplnenie, identita a rast; Psychodynamické faktory; Túžba po slobode a autonómii a Interpersonálne a sociálne faktory.

3.1.3.1 Napĺňanie potrieb

Motivácie napĺňania potrieb často participanti a participantky vysvetľovali cez nedostatočnosť monogamie, kedy si polyamorní ľudia nevedia alebo z nejakého dôvodu im nejde si naplniť všetky potreby dostatočne v jednom vzťahu.

Participantka 14 (Systemická p.): *„Hm. Keď uvažujem o tej polyamorii, tak... rozumiem tým to, že uh, keď sme v dyadickom vzťahu, tak sme predpokladám, uh... niekedy nútení robiť kompromisy a ustupovať tomu partnerovi. A možno niektoré svoje ako keby potreby alebo túžby sú potlačené a preto tým ľuďom dáva väčší zmysel mať polyamorné vzťahy. Hej, že v tomto zmysle ako keby tú slobodu tam vidím väčšiu.“*

Participantka 2 (PCA): *„A keď človek nemá naplnený ten svoj potenciál... teraz myslím na nejaké potreby osobné... uh potreby, hm vyššie potreby - teda potreba lásky, úcty a takého uznania, prestíže, osobného... osobné niečo, čo je veľmi výsostne osobné... Keď to ten vzťah nenapĺňa, tak človek uh, si to chce naplniť. Ak je nejaká prekážka vo vzťahu alebo prekážkou, môže byť aj to, že tí dvaja si nedokážu tú intimitu prehĺbiť. Tak dokážem si takto predstavovať, alebo myslím si, vyslovujem iba názor čistý... že potom človek hľadá uh, viacero párov, viacero partnerov... Hľadá príležitosti na to osobné... pre to osobné naplnenie, pre to osobné blaho. Teda niekde ten jeden vzťah, ten primárny, sa zasekne alebo... niečo je neprechodné... alebo*

človek má dojem, že toto je plané alebo niečo nedostáva, tak samozrejme tá túžba, tá potreba ho bude poháňať ďalej a... A takto si to nejako predstavujem... že naplní si potrebu.“

Participantka 12 (Psychodynamická p.): *„Že vlastne mať ako keby... mať nejaký vzťah proste s viacerými než jednou partnerkou alebo partnerom. A môže byť aj to, že vlastne ten človek ako keby nedokáže ako keby naplňovať proste nejaké všetky tie potreby u jedného človeka, že... alebo teda človeka, že... hm, s niekým sa možno môžem lepšie porozprávať, s niekým možno, hm, zase tá fyzická časť môže byť ako keby... že je to možno že nejaká taká potreba, že hm, viacej ako keby mať... Byť, byť proste s nejakým človekom, aj možno z nejakej časti mi nevyhovuje, ale z nejakej časti mi veľmi vyhovuje a zase keď si to tak proste človek nakombinuje, že môže byť uspokojený ako keby na viacerých nejakých svojich... uspokojenie viacerých potrieb. Hej, že s jedným človekom je to možno niekedy veľmi komplikované, alebo teda niekedy až nemožné, alebo... v podstate to nemožné nemať ako keby uspokojené všetky svoje potreby.“*

Participant 6 (Psychoanalýza): *„Uh... Vnímam, že to je ako keby strata... uh, niečoho... ako keby strata dôvery, že sa môže naplniť niečo v monogamnom vzťahu, čo ľudí privedie do takého nastavenia.“*

Dve participantky hovorili o naplňovaní konkrétnych potrieb bez toho, aby bolo toto uspokojovanie potrieb spojené s nedostatočnosťou monogamie.

Participantka 12 (Psychodynamická p.): *„Ale môže byť naozaj ten... tá potreba tej blízkosti. Že tam vlastne možno že niekomu možno, že nejde o nič ani iné, no o tú blízkosť a o tú otvorenosť.“*

Participantka 5 (PCA): *„Viem si predstaviť, že niekto rieši bezpečie, niekto rieši potrebu vzájomnosti, niekto rieši potrebu ocenenia, že ono to môže byť každá tá nedostatková potreba a iná. Hm a musím pripustiť, že tam môže byť aj možnosť rastu. Že keď človek zažije takú tu... že je... ale to si nemyslím, že je nejaký permanentný stav alebo určité okamihy, kedy má svoje potreby naplnené a vie tam byť pre toho druhého človeka.“*

„Vzájomnosť a možno aj ocenenie, že uh... uh, ale myslím, že ako by sa to dalo k tým vzťahom, v podstate, že nemôžeme to vylúčiť, že aj to bezpečia aj toho ocenenie, ale najviac mi tam rezonuje, že keby som mala vypichnúť jednu potrebu, tak vlastne potreba vzájomnosti, že...“

3.1.3.2 Túžba po rozmanitosti a experimentovanie

Ďalšími častými motiváciami spomínanými participantkami a participantami bola túžba po sexuálnej či romantickej rozmanitosti, chuť experimentovať a nezastavovanie týchto túžob.

Participant 7 (KBT): *„A druhá vec to môže byť proste aj nejaká tá sexuálna potreba. To už cítim na základe toho, že ľudia sú... Pomerne akoby že neverný druh. To znamená, že vlastne to môže byť sčasti aj uh, riešenie toho. Že teda to nebude, akoby že nevera, ale sa to... Nepovedal by som, že sa normalizuje nevera, ale že proste sa normalizuje to, že chceme robiť aj iné veci s ľuďmi, ktoré sú intímne ako len s jedným človekom súčasne.“*

Participant 1 (PCA): *„Sme hm, poháňaný nejakým pudom. Či už sexuálnym alebo erotickým, alebo jednoducho hladom po láske a...“*

Participantka 5 (PCA): *„Neviem takéto čosi mi napadá. Že nemať v tom také obmedzenia... že proste keď pocítim túžbu, tak nezastavím ju preto, lebo proste to je zvonku dané, ale odovzdám sa tomu...“*

Participantka 13 (Psychodynamická p., POP, systemická p.): *„Môže to byť aj zvedavosť. Môže to byť také skutočné emočné zaujatie tými ľuďmi.“*

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.): *„Ďalší model môže byť taká tá vzrušivosť a chuť experimentovať a vyskúšať v živote úplne všetko, lebo mi beží vlak alebo proste je to taká naozaj ako dráždivosť v tej výbave človeka, že také taká chuť po vzrušeníach a po nejakých extázných zážitkoch a po všeličo možnom...“*

Participant 4 (Systemická p.): *„môžu byť dôvody to, že proste človek len to chce vyskúšať, hej... že je to niečo nové, je to niečo také neobvyklé a chce si ten človek overiť, dokázať, zažiť nejakú takúto skúsenosť s takýmto vzťahom.“*

Participant 6 (Psychoanalýza): *„Alebo potom túžba objavovať. Že niekto vlastne ako keby iba je v nejakej samote a je mu prirodzená a má chuť proste možno vyskúšať niečo takéto... že ako keby takéto nastavenie, že by mal... No čiže myslím si, že aj taká túžba objavovať tie vzťahové možnosti.“*

3.1.3.3 Osobné naplnenie, identita a rast

Participant a participantky ukotvovali motivácie k polyamórii aj do osobného naplnenia, príjemných pocitov a napĺňania svojej prirodzenej inklinácie k polyamorným vzťahom.

Participantka 14 (Systemická p.): „Možno... keď sa nad tým tak zamyslím, tak možno nejaký spôsob ako že.... Že si užiť ten život naplno alebo neobmedzovať sa? Asi to.“

Participant 8 (Geštalt, psychodynamická p.): „V zásade to je dobrý pocit. No tak určite to je dobrý pocit.“

Participantka 2 (PCA): „Hľadá príležitosti na to osobné... pre to osobné naplnenie, pre to osobné blaho.“

Participant 6 (Psychoanalýza): „Čiže... čiže myslím si, že to existuje aj z takého nejakého... Hm ako keby prirodzeného ladenia ... s takým nastavením, že niekomu to jednoducho viac vyhovuje v takom... takom uh, viacrozmernom emocionálnom, sexuálnom intímnom angažovaní... že to pôjde na viacej strán. Takže myslím, že prečo by sa teda vtedy ľudia rozhodovali...? Hm... Neviem, mne to tak príde, že to je niečo prirodzené, vlastne ako keby.“

„Myslím si, že iba prirodzene človek nejako cíti, že toto je to jeho nastavenie, v ktorom sa on sám cíti bezpečnejšie, cíti sa príjemnejšie.“

Participantka 12 (Psychodynamická p.): „Že proste, jednoducho tomu človeku je to takto prirodzenejšie a je mu tak lepšie a je mu tak dobre.“

Niektorí uvažovali aj nad tým, že skúšanie polyamorie môže byť spôsobom formovania identity, hľadania sa.

Participant 6 (Psychoanalýza): „A no a potom úprimne niekde, možno aj taká z môjho uhla pohľadu otázka identity. Myslím si, že dnešná doba má neuveriteľné narcistické požiadavky na ľudí a prirodzene to v ľuďoch vytvára veľké otázky ohľadom toho, či identita je dosť dobre poskladaná a môžu mať pocit, že zastávajú nejakým uvažovaním, keď vlastne sa neotvárajú nejakým novým veciam. Alebo práve naopak, majú pocit, že práve sú ako keby sú súčasťou tej spoločnosti, keď sa otvárajú novým veciam. Čiže, čiže aj takéto niečo tam vnímam, že že ako keby ľudia skúšajú... také hranice ich možno identity, alebo sa snažia možno prispôbiť tomu, čo dneska je niečím hm reklamovanejšie ako... ako lepšie alebo niečo... neviem, nechcem znieť ako moji rodičia.“

Participantka 14 (Systemická p.): „Lebo predsa tie uh, keď si vezmeme obdobie... Tých takých ranných tínedžerov. Tí, ktorí ešte nemali vzťahy, tak oni si utvárajú vlastne tú svoju identitu. Hej a...“

A tie sociálne siete alebo médiá všeobecne im tú identitu pomáhajú tvoriť. Ale to pomáhanie nemusí byť ako keby okej.“

Martina Glosová: „Mhm. Takže vlastne, keď sa možno ešte v tom tínedžerskom veku ešte hľadajú a zachytia takéto informácie, tak sa možno tak môžu aj identifikovať ako polyamorní?“

Participant 14 (Systemická p.): „Mhm. Áno.“

Participant 3 (PCA): „Definoval by som to... aj tak, že človek sa môže... alebo ocitá sa v nejakom, dá sa povedať nejakom svojom stave napadlo mi, že ani nie zmätenosti, ale nejakej by som povedal, že aj nerozhodnosti... možno na nejakom... na nejakej križovatke rozhodovania sa čo ďalej alebo hľadania sa, hm spoznávania sa... a toto môže byť podľa mňa pre neho dobrý model... alebo ako by som to povedal, že... dobrá možnosť ako si niekde... si myslím, že sa niekde aj spoznávať alebo si vyberať alebo uvažovať o sebe alebo akým smerom sa možnože vyberať...“

3.1.3.4 Psychodynamické faktory

Ďalšou podkategóriou motivácií boli ukotvenia v hlbokých psychických procesoch u polyamorných ľudí. Tie sa týkali najmä reakcie na nespracovanú traumu, strach, nespokojnosť, sklamanie či stratu. Niektoré terapeutky a terapeuti používali na ilustrovanie týchto podvedomých motivácií aj objektifikácie imaginárnych príbehov či príbehov klientov.

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.): „A pretože aj sa stretávam v poslednej dobe, naozaj je to trend podľa mňa možno od roku tak 2022, že sa stretávam u dospelých, traumatizovaných dospelých, práve s tým, že majú svoje vzťahy rozprestreté širokospektrálne a potýkajú sa s rôznymi problémami. V rámci vyrovnávania sa nejakých traumatických rámcov svojich aj v tejto oblasti.“

„Hm, a môžu byť... môžu byť tam aj sekundárne... Naozaj si myslím, že tam môžu byť sekundárne záležitosti, alebo možno až terciálne v tom zmysle, že sú neni uložené, sú neni spracované traumatické veci. A tie tam tiež môžu takto byť ako keby mechanizmom, ktorý má pomôcť.“

„Myslím si, že sú to situácie, ktoré človek zažíva počas svojho zrenia, počas svojho vývoja a ako veľmi sa sklame alebo ako veľmi je spokojný, tak ho to potom nejakým spôsobom smeruje. Niekedy je to možno aj vec náhody, že objaví aj toto a myslí si, že to bude riešenie na jeho problém. A vyskúša to.“

Participantka 2 (PCA): „Takže toto by som povedala, že môže do toho vstupovať, že taká zrada alebo takéto niečo sa stane v tom citlivom veku, citlivej fáze zrenia, sexuálneho zrenia a

dievčatá zanevrú na mužov alebo... Alebo teda boja sa prehĺbiť intimitu s mužmi, lebo je tam to zranenie tak silné, že častokrát sa potom ťažko otvorí jednému... a otvárajú sa viacerým... čo teda hraničí s promiskuitou. Ale viem si kludne toto dosadiť aj do polyamorie...“

„Takže ono to môže mať na tej škále od 1 do 100 sa to hýbať hociktorým... že hocikde by som to vedela lokalizovať. Že buď teda tá promiskuita a principiálna nedôvera, ktorá pramení zo zrady - to je verzia A.“

Motiváciou podľa niektorých participantov mohlo byť aj sklamanie či trauma v dyadickom vzťahu či vzťahoch či úplná strata dôvery v monogamné vzťahy.

Participant 6 (Psychoanalýza): *„Hm ja si myslím, že áno. Myslím si, že áno... Myslím si, že áno... uh, ako som spomínal napríklad trauma. Ale to je strata. Ja by som povedal, že to je strata do veľkej miery. Lebo hm, tá strata takej... takej dôvery v to, že v tej dvojke to ide, alebo že sa to dá...“*

„A ale... ale veľakrát dôjdu do toho, že práve v tom nastavení sa im stalo niečo, čo ich presvedčilo o tom, že už tak ako keby stratili tú dôveru v to, že by to mohlo fungovať... a preto to ako keby tak nejako rozložia. Stratiť jedného človeka, keď ich máte štyroch, je jednoduchšie ako stratiť jedného... čiže asi asi v tomto to tiež vnímam, že to... že to môže nejako asi uisťovať.“

Participant 7 (KBT): *„Keď trebárs niekto... hm... možnože, akože manželstvo, ktoré stroskotalo... alebo teda dlhý intímny vzťah, ktorý stroskotal tým, že pre toho jedného človeka proste nebol akobyže uspokojujúci a... a kvôli tomu mal nejako, že konflikty a potom trebárs mu to nejako akobyže...tak ako možnože zranilo alebo ublížilo, že si povedal, že... že už si to nevie predstaviť mať znovu.“*

Bolo spomínané aj ukotvenie motivácie v strachu, no z rôznych perspektív.

Participantka 5 (PCA): *„Áno áno, že že nie je motív radosť, ale je motív nejaký strach. Že nejak nerozpoznaný strach, že potrebujem viac sa dávať...“*

Participant 6 (Psychoanalýza): *„Ja úprimne z toho cítim skôr možno strach zo záväzku k jednému človeku.“*

Dvaja participanti pri svojom uvažovaní nad motiváciami vychádzali aj z psychoanalytických teórií a možnosti riešenia primárnych vzťahov s rodičmi takýmto spôsobom.

Participant 6 (Psychoanalýza): *„To je taká zaujímavá situácia, lebo vychádza z oidipovského komplexu... a vlastne to je taká prvá troj-situácia, do ktorej sa človek dostane. A je to zaujímavé, že ono to väčšinou končí teda tým, že to dieťa ako keby... tých rodičov ako keby nejako nechá na pokoji a ide, ide si riešiť tie svoje veci... ale že v tomto prípade vlastne vidím, že ostávajú ako keby všetci traja doma a to je tam možná aj tá hĺbka.“*

Participant 10 (Geštalt): *„Naozaj nie som podkutý v tých psychoanalytických teóriách, ale myslím fakt, že veľa z tých vzťahov je dobiehanie nejakých tých primárnych vzťahov s rodičmi a tak.“*

Martina Glosová: *„Tých dyadických?“*

Participant 10 (Geštalt): *„Dyadických, hej. To môže byť zaujímavá tá polyamoria... doháňanie rodiny. Ale však tá rodina je v pohode, aj tlupa je v pohode.“*

Niekoľkí participanti si motivácie k polyamórii ukotvovali aj do vzťahovej teórie a hlavne neistých vzťahových väzieb ako vyhybavá a dezorganizovaná.

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.): *„Vzťahy. Jednoznačne sú to vzťahy a miera strachu a vyhybania. Úzkosť a vyhybanie sú jednoducho báza, základ ako spracovávame informácie zo vzťahov a ako sa vzťahujeme. Myslím si, že naozaj tam stále platí to rozdelenie vlastne... či je to Bowlby alebo aj Ainsworthová, 4 základné väzby. A bezpečná väzba si myslím, že takmer neexistuje... že to je túžba, ku ktorej by sme mali smerovať. A väčšina, väčšina tých väzieb je naozaj dezorganizovaných a ťažkých.“*

Participant 3 (PCA): *„Možno by som si vedel predstaviť hm... osoby a to keby som... zasa keď uvažujem, tak skôr by som povedal, že osoby môžu byť nejako v niečom možno neisté... možno skôr v niečom vyhybavé... potrebujú mať teda možno nejaký odstup vo vzťahoch alebo uh... Chcú mať možnože viacej vecí pod kontrolou... nechcú sa upínať na jeden vzťah... možno je to pre nich nejako ohrozujúce... Skôr sa na to takto pozerám.“*

Participant 6 (Psychoanalýza): *„Mhm, možno by som aj išiel do niečoho takého. Hej, že... že to môže byť, môže byť taká vyhybavejšia vzťahová väzba. Lebo prirodzene vlastne neviete venovať*

takú hĺbkú, ako keby neviete ísť do hĺbky s toľkými ľuďmi naraz, respektíve že... Že je to dosť zatažujúce...”

Participant 8 (Geštalt, psychodynamická p.): *„Takže to môže byť také alebo to môže byť o neistote. To je to čo sme hovorili, že sa vyhýba vlastne, nie... Ten vzťah medzi dvomi je náročný. No a vlastne každé zlyhanie musím niečo s tým robiť. A keď ich mám tam 20, no tak...”*

3.1.3.5 Túžba po slobode a autonómii

V rámci možných motivácií participanti a participantky uvažovali nad túžbou slobody a autonómie. Tieto túžby mohli byť reakciou na rigidnú výchovu, kresťanskú morálku či rôzne normy v spoločnosti.

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.): *„A to si myslím, že môže popostrčiť a aj také... taká veľká rigidita, hm, ktorá sa tam môže v rámci morálky a v rámci presvedčení zo strany rodičov aj spoločnosti do tých vzťahov dostávať. Tak čím väčšia rigidnosť, tak tým viac to môže samozrejme narobiť problémy. A môže to ale aj popostrčiť k tej „polymorfii“.”*

Participantka 5 (PCA): *„Vieš čo možno niekoho kto, uh... Uh povedzme niekoho, kto bol rigidne vychovávaný povedzme v nejakej kresťanskej dogme a s ktorou... ktorú možno popiera... Aj toto mi napadlo... že vieš, že ... prečo by to malo byť tak, že žijeme uh v monogamných vzťahoch... že prečo by to malo byť proste nejako dané zvonku, že prečo by sme to nemohli skúsiť aj ináč možno a aj toto mi napadlo.”*

Participant 6 (Psychoanalýza): *„Ale a potom si tiež myslím, že je to aj... uh, nejaká miera toho ako v dnešnej dobe vlastne... Sa otvára také uvažovanie nad tým, že ako vlastne by ten vzťah naozaj mal vyzeráť a čo je to tá monogamia a postupne sa rozbiehajú nejaké nároky alebo nejaké stereotypné obrazy o tom... čo mladým ľuďom môže... umožňuje rozmýšľať za hranicami a vtedy vlastne, uh... No a myslím si, že aj toto tak nejako nejako vplýva na to, že sú viac otvorení skúšať takému niečomu“*

„Čiže, čiže... v niečom mám pocit, že je to aj taká úľava ako keby, otvárať sa niečomu takémuto v dnešnej dobe, že... Aj neísť podľa tých tradičných stereotypov a tak ďalej, že vyskúšať už niečo nové, otvoriť sa. Že mal som raz jednu klientku, ktorá mala vzťah s manželom a vlastne ona sa chcela otvoriť, on nechcel a ona vlastne bola už nahnevaná, že on furt si rieši tie svoje tradičné veci a že ja už sa chcem niekam posunúť, že ak chce niečo nové... čiže, čiže myslím si, že aj tá doba a aj taká väčšia miera otvorenosti a túžby spoznávať.”

Participantka 14 (Systemická p.): „*Hm, byť... Byť iný ako väčšina. Nezapadať do normy.*“

Autonómia a sloboda sa ale mohla prejavovať aj v neobmedzovaní sa a žití vzťahov podľa svojich túžob a predstáv.

Participantka 14 (Systemická p.): „*Hmm.... Možno... keď sa nad tým tak zamyslím, tak možno nejaký spôsob ako že.... Že si užiť ten život naplno alebo neobmedzovať sa? Asi to.*“

Participantka 5 (PCA): „*Uh, možno aj predstava, že tu chcem byť pre viacerých ľudí, že... Ten Vojtek hovoril o neobmedzovaní sa.*“

„*Že môže si v tom aj rozumieť, že kto má... v podstate kto je preňho prvý, ale zároveň povedzme chce žiť, uh, pravdivo v tom, že... ja neviem s tým druhým, tretím, štvrtým..., ja neviem kolkatým... chce žiť v podstate aj sexuálne.. všetko čo k tomu patrí proste. Že nechce sa v tomto obmedzovať doslova tak že... Že nechce mať zadané nejaké kategórie toho vzťahu, že nejak zvonka, ale si to chce vedieť dizajnováť tak ako ho vystihuje.*“

„*Určite to nie je, že nemám rád toho druhého...že, že to že s ním prežije noc, že neznamená, že vlastne toho druhého by som si nevybral ako prvého. Neviem takéto čosi mi napadá. Že nemať v tom také obmedzenia... že proste keď pocítim túžbu, tak nezastavím ju preto, lebo proste to je zvonku dané, ale odovzdám sa tomu...*“

3.1.3.6 Interpersonálne a sociálne faktory

Niektorí motivácie k polyamorii ukotvovali ako spôsob riešenia vzťahových problémov v dyadickom usporiadaní.

Participant 11 (EMDR, Jungiánska p.): „*A potom tam vstupuje dosť taká osobná nespokojnosť, neuplatnenie sa alebo... alebo také nejaké pozdržanie sa zastavenie sa vo vzťahu, ktoré vnímajú rôzne, hej. Ako svoju neschopnosť, ako nudu... čiže tých dôvodov je tam viacero.*“

Participantka 14 (Systemická p.): „*Ale neviem si... ako neviem, nenapadá mi nič, žiadna taká situácia, pri ktorej... Ktorá by mohla spustiť ako keby... no neviem, asi... asi je to nejaký ten rozhovor medzi tým párom... v rámci toho páru, že... Že im to v niečo nefunguje, napriek tomu chcú byť spolu tak... Možno si to idú vyskúšať, aby ten vzťah udržali. Neviem.*“

Participant 6 (Psychoanalýza): „*a potom u starších, ktorí majú krízy vo vzťahoch*“

„*čiže viem si predstaviť, že to môžu byť aj spôsob ako sýtiť ten primárny vzťah a vlastne prehĺbiť ho do nejakej takejto troj-dynamiky alebo takéhoto trianglu...*“

Participant 8 (Geštalt, psychodynamická p.): „*No napríklad, no tak medzitým korčuľujem a furt si nájdem niečo... a keď mám doma len jednu ženu, tak čo? Tak sa pohádame a som naštvaný a pôjdem za nejakou, ja neviem... si nájdem nejakú... Ale keď mám 2 vzťahy alebo 3 alebo koľko, ja neviem koľko to môže byť...*“

Participantka 12 (Psychodynamická p.) rozmýšľala nad motiváciou k polyamórii ako riešením zmeny sexuality v dlhoročnom partnerskom vzťahu a pri tomto ukotvovaní použila aj imaginatívnu objektifikáciu.

„*Myslím si, že to môže byť niekedy... ja som teraz nad tým nedávno tak rozmýšľala, že môže to možno súvisieť aj s nejakou zmenou sexuality ako keby v dlhoročnom partnerskom vzťahu. Že vlastne ten vzťah mám dojem, že býva potom taký ako keby viacej sa tak otvára, že už nie je taký ako keby striktne proste, hm.. hm exkluzívny a že vlastne je tam ako keby vtedy taká tá možnosť, že sa to môže zmeniť aj do niečoho takéhoto. Tak ako keby tým, že deti už sú veľké. Už ten človek možno nemá ako keby tú zodpovednosť, hm, za tie deti, hej, za nejaké malé deti. Takže vlastne ako keby si tak viacej môže žiť ten svoj život podľa seba, podľa svojich predstáv a nie podľa nejakých noriem alebo hm očakávaní, hej.*“

Niektoré participantky ukotvovali motiváciu k polyamorným vzťahom v iniciácii jedného človeka z páru a dve ju ilustrovali aj príkladmi svojich klientov a klientok, ktorí sa takto dostali k nejakej forme konsenzuálnej (alebo na hranici konsenzuality) nemonogamie.

Participantka 5 (PCA): „*Toto hovorím. Že viem si predstaviť, že... že niekto sa prispôbi pretože toho človeka nechce stratiť... že môže v podstate vstúpiť do takéhoto vzťahu lebo, že... Ak by to neurobil, že môže mať na seba takúto podmienku, ktorá nemusí byť daná zvonku... Ale on to tak môže čítať... že vlastne by to znamenalo, že s tým človekom nebude... a je ochotný unášať túto ťažobu napriek tomu, že s ňou nesúhlasí, že... Aj mimo tej definície... že napriek tomu, že sa to povie oficiálne, tak môže takýto kompromis človek so sebou spraviť.*“

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.): „*Motivácia väčšinou z jednej strany. A ten druhý partner sa na to nechá presvedčiť. A nechá sa presvedčiť aj preto, že už ten vzťah je taký vychladnutý. Aspoň tak to... takto mi udávajú dôvody. Takže nie je to nasilu ako keby alebo že... lebo inak by sa rozišli alebo by odišli z toho vzťahu, alebo by to inak dopadlo. Ale je to tak, že vyhodnotia to akože... nejaká racionálna možnosť.*“

Participantka 2 (PCA): „*Chcela to... vtedy to chcela... ale motív nemala taký, že ona túžila po sexe s inou ženou alebo s iným mužom, ale chcela to kvôli svojmu mužovi, lebo jemu sa to*

páčilo. Takže ona sebou pohŕdala v podstate celý čas, ale tak bola hladná po ocenení svojho muža, manžela, že dokázala toto so sebou spraviť. Až v neskoršej fáze jej to celé došlo a bolo jej zo seba veľmi zle. A nemohla... neobviňovala svojho muža, pretože ona do toho išla dobrovoľne. Lebo to... aj tá dobrovoľnosť je niekedy taká otázna lebo hm... Dokážeme so sebou robiť veci, ktoré nechceme, len... len kvôli tomu, že je tam prísľub lásky alebo ocenenia...niečoho čo... čo nám chýba. Tak urobíme kompromis sami so sebou a potom, keď už veľmi strádame v tom vzťahu, tak vtedy to postupne sa to akoby nazbieralo a sprítomní sa to vo vedomí, že čo to so sebou robím... “

Medzi interpersonálnymi ukotveniami motivácií sa vyskytli aj úvahy nad motiváciami ohľadom ľahšej starostlivosti o deti.

Participant 10 (Geštalt): *„A minimálne je ten človek sériovo monogamným. A to robí veľké komplikácie mi príde, z hľadiska výchovy detí a takých... a tak by tá polyamoria pre mňa bola že lepšia odpoveď.“*

Participantka 12 (Psychodynamická p.): *„Hm, možno ešte také tam bolo, tá starostlivosť možnože aj pri deťoch. Že vlastne je to jednoduchšie ako keby keď je viacero tých dospelých ľudí. Takže vlastne ako keby sa tak aj logisticky a proste celkovo, že... sa to dá lepšie ako keby zorganizovať, že hm... Hej. To tam asi, asi bolo, ale viac nespomínam. Je to už trochu dávnejšie, neviem presne už. Len áno, tá logistika.“*

Do tejto podtémy sme zaradili aj situačné ukotvenia spojené so zaľúbením sa do/ľúbením viacerých ľudí paralelne.

Participantka 12 (Psychodynamická p.): *„Človek žije v monogamnom vzťahu a možno stretne niekoho, s kým si je veľmi blízky a proste nejak ako keby sa z toho nevie nejak inak vysporiadať než... Že teda nechce byť trebárs neverný tomu svojmu partnerovi, ale zároveň ho nechce akokeby... hm, nejakú takú spriaznenú dušu alebo proste niekoho koho stretne, akokeby stratiť alebo nemať na nejakej úrovni akokeby blízko. Takže vlastne môže byť práve toto, že stret akokeby s niekým veľmi príjemným alebo niekým, kto nás proste osloví. Takže to môže byť ako keby len taká nejaká náhoda.“*

Participant 7 (KBT): *„Jedna je proste, že vyslovene taká tá intímna citová väzba. Že proste uh... Že ten človek pozná trebárs viacerých ľudí, ktorých vníma akoby že veľmi blízko. A mal by byť problém alebo bolo by mu blbé akože, že si vybrať keď vie, že uh, k obom alebo teda k viacerým ľuďom cíti niečo hlboké.“*

Ďalším spomínanými interpersonálnym a sociálnym faktorom je vplyv prostredia, médií, vzdelávania, či iného kritického zhodnotenia informácií.

Participant 6 (Psychoanalýza): *„Že ten dojem, to vo mne trochu vytvára. Že tam je nejaký taký ako keby trend, ktorého sa dá chytiť a zažiť niečo nové... čo dobre rozbíja stereotyp alebo niečo zaužívané, alebo zase mladým ľuďom dá proste podnet taký aký potrebujú, že skúšajú niečo nové. Niečo za hranicami poznaného.“*

Participantka 14 (Systemická p.): *„Hm... Keď sa nad tým zamyslím, tak nemám nejakú takú jasnú odpoveď. Len možno takú úvahu nahlas, že... možno čím nižší vek, tak tým je to pre tých ľudí... pokiaľ za predpokladu tých médií... tak to môže byť pre nich atraktívne, pre tie mladšie generácie.“*

Participantka 12 (Psychodynamická p.): *„Hm rozmyšľam ešte nad nejakými ďalšími okolnosťami. Možno že sa to stane niekomu blízke, že nepriamo tomu človeku, že má tú skúsenosť cez nejakých známych alebo podobne.“*

Participantka 13 (Psychodynamická p., POP, systemická p.): *„Skôr si predstavujem také zhodnotenie toho, že... Že keď človek, hm, chce byť dôsledný a nejako porozumieť tomu konceptu tej nevery, tak nejakým spôsobom sa pravdepodobne veľmi ľahko môže dopracovať k polyamórii.“*

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.): *„Nie, myslím si, že kľúčové je vzdelávanie. Takúto debatu, ktorú vedieme my dve. Keby nás počúvalo viacero ľudí a mohlo sa zapojiť... A dokonca aj mladých ľudí. Myslím si, že kľudne tí adolescenti a pubescenti by mali čo povedať a mali by sa čo dozvedieť.“*

A myslím si, že to je potrebné. Lebo to je presne ten istý mechanizmus ako keby som sa vás opýtala, že: Keby bola spoločnosť nastavená na marihuanu alebo na iné drogy, tak budú všetci viacej drogovat? Nie.

Možno bude pravý opak, ale vyberú si to všetci tí, ktorí to takto chcú a budú o tom správne informovaní. A aj cez to všetko samozrejme ich budú čakať prekvapivé veci a zážitky.

Ale to čo... to čo si myslím, že je dôležité je vzdelávať ľudí, rozprávať sa a vôbec nevynechávať aj deti.

Takou primeranejšou formou. Ale ukazovať, že... Život nie je čierno-biely, ale je to pestré, je to farebné... aby vedeli, čo majú čakať. Množstvo mladých ľudí má problémy so sexuálnou

orientáciu, pretože oni ani netušia, že čo a nikto sa s nimi o tom nebaví. Keby sa s nimi o tom bavili, tak by si to lepšie uložili a by zistili, že aha, tak toto je nejaké chvíľkové bláznenie, alebo toto som si tam dal preto, že som bol nešťastný, alebo že sa niečoho bojím a nie som v podstate gej, hej. “

Jeden z participantov spomenul motiváciu ako vyjadrenie politických hodnôt najmä v prípade mladších klientov.

Participant 6 (Psychoanalýza): *„Uh, taký liberálnejší samozrejme pohľad. Potom asi u každého bol pohľad, ktorý išiel zásadne proti monogamii. Že svojím spôsobom vlastne ako keby... uh niečím... aj v tej terapii ma potrebovali presvedčiť o tom, že tá monogamia nie je dobrá ako keby... Uh, s takým vymedzením.“*

„alebo v zmysle, že... lebo tá monogamia vlastne prečo by mala byť dobrá a uh že je to nejaký konštrukt, ktorý nám je vlastne podsúvaný spoločnosťou a že by sme ho mali nejakým spôsobom rozbiť... Uh, že... že to súvisí aj s patriarchátom... “

3.1.4 Kontextuálne ukotvenia

Participantí a participantky často ukotvovali polyamoriu v kontexte dilemy biologickej podstaty a sociálnej konštrukcie, ďalej v rôznych kultúrnych a historických kontextoch, v rode a sexualite, v životných fázach a vývinových obdobiach a v kontexte súčasných trendov.

3.1.4.1 Biologické a sociálne faktory

Participantí a participantky sa často zamýšľali nad biologickou a/alebo sociálnou podstatou polyamorie a monogamie. Niektorí považovali tieto vzťahy za jasne sociálne konštruované, iní tam videli zmes oboch faktorov. Často pri tejto dileme používali prirovnania k prirodzenosti sexuálnych orientácií.

Participant 1 (PCA): *„Viete, ja si myslím, že v našej kultúre takej tej bielej, európskej alebo európsko-americkéj sa hlása monogamia a neviem či... sú ženy tak biologicky nastavené alebo je to spoločenský faktor? Pretože keď vezmeme do úvahy polygamiu v arabských krajinách, tak zdá sa, že tam to tým ženám tak nevadí, že tie sú s tým nejak uzrozmene. Ale teda tu na*

Slovensku som ja nestretol jedinú ženu v poradni a teda to už som sa s nimi rozprával s mnohými, ktoré by s takým niečím súhlasili. “

„Nemyslím si, že polyamoria je daná geneticky ako... homosexualita pravdepodobne je. Takže to percento by sa mohlo teda hodne... Ja si myslím, že by to mohlo rozšíriť na celú spoločnosť. “

Participant 10 (Gešalt): *„No určite si nemyslím, že človek je monogamný. A v inej spoločnosti by to vyzeralo úplne inak si myslím, že... A minimálne je ten človek sériovo monogamným. “*

Participant 3 (PCA): *„Hej že či je vôbec 1 človek schopný naplniť alebo môže byť naplnený v dyáde alebo vo vzťahu s 1 človekom? Či je to vôbec možné? Uh teda, alebo teda to není možné a potom je prirodzené mať viacej vzťahov? “*

„Otázka je zase, že či to je, že či je toto to ozaj niekde prirodzené, normálne pre nás... Alebo sme tak len naučení. “

Participant 7 (KBT): *„Že trebárs by to nejakých ľudí akoby že oslovilo, ktorí by ako keby sa s tým treba ešte nestretli, tak by to proste nemali nejako dôvod akoby že skúmať. Ale to je potom otázka na to, že koľko je to že dané a koľko sa to dá akoby že objaviť že v sebe? “*

„Hej tak otázka je... to je isté, že to asi bude aj aj, teda ja si tak domnievam, ale otázka je aký je ten pomer. Takže to by sa asi líšilo trocha od tej sexuality, ale to je tiež vlastne že otázka. Že... že či teda je to naozaj, že buď teda fakt, že dané podobne ako tá sexualita alebo je to proste, že iné v tomto. Takže ja by som asi povedal, že trochu iné ale neviem. “

Participantka 13 (Psychodynamická p., POP, systemická p.) túto dilemu prirodzenosti vzťahov u ľudí ukotvila v ich rozmanitosti.

„No tak ako je to... sme súčasťou živočíšnej riše biologicky, hej. Tak ako sú rôzne usporiadania v rôznych druhoch a nie je to tak, že by všetky tvory boli monogamné. Má to rôzne praktické dôvody v živote tých druhov, že prečo sú polygamné, monogamné alebo prečo sa dvaja starajú o dieťa, prečo len ten jeden. Tak si myslím, že ľudia to tiež ako druh nemajú tak jednoznačne osvojené, dané. Že žijú v tak rôznych podmienkach, že úplne prirodzene môžu mať rôzne usporiadania, keby ich... Keby ich a teraz neviem, civilizácia alebo kultúra alebo... Etika alebo neviem čo všetko nenútili k nejakej takej akoby jednoznačnej forme vzťahov. Ale myslím si, že prirodzene sú veľmi rozmanití. A biologicky sú svojím vybavením naozaj.... Ako môžu byť a žiť svoje vzťahy veľmi rôznym spôsobom. “

Pokračovala v tomto rozmýšľaní aj pri konceptoch, ktoré sa jej s monogamiou a polyamoriou spájajú a to neverou a vernosťou.

„Že je to... tá nevera, vernosť, to sú také koncepty, ktoré... hm, nie sú príliš prirodzené pre každého. Pre niekoho hej. Ale väčšinou nie.“

Participant 7 (KBT) zasa premýšľal o prepojenosti sociálnej konštrukcie monogamie a žiarlivosti.

„Nehovorím, že sú monogamní kvôli žiarlivosti. Skôr by som povedal, že to akoby že také fenomény, ktoré ťahá byť to proste súčasne. Ale skôr by som povedal, že sú monogamní a žiarliví. Ale nie že by boli monogamní, pretože by boli žiarliví. Obe sú nejaké historické spoločenské, uh, konštrukty spoločnosti.“

3.1.4.2 Kultúrne a historické

Kultúrne a historické ukotvenia boli participantmi a participantkami v prvom rade využívané k porovnávaniu akceptácie polyamorie či iných nemonogamných vzťahov a ich rozšíreniu v spoločnosti. K tomuto porovnávaniu často dochádzalo za pomoci objektifikácií konkrétnych príkladov z týchto kultúrnych či historických kontextov.

Participant 7 (KBT) takto premýšľal prostredníctvom niekoľkých takýchto objektifikácií.

„Hm... tak počas rôznych historických období, uh vieme nájsť tie určité kultúry, kde proste tieto intímne a sexuálne vzťahy proste boli inak.“

Teraz ak prvé napadá mi, že... že Grécko staroveké, kde to proste že bolo bolo aj také akoby homoerotika medzi tými akoby že školiteľmi staršími a synmi nejakých ich priateľov. A ale zároveň trebárs v podstate aj vo feudálnej Európe a tak ďalej, keď boli všelijaké akože uh... veľmoži, tak trebárs mali aj viaceré akoby, že ženy a to sa akoby, že nejako tolerovalo tým mužom v moci, pretože si to proste akoby že mohli uh, dovoliť aj keď sa to akože zároveň odsudzovalo a zároveň oni akoby že mali to privilegium. A bolo to také že... no. Takže... a to sú len také dva príklady, ale viem, že asi by sa našli aj kopu iných...

Či už možno, že tých kmeňových usporiadaní, ale ja verím, že aj v neskorších obdobiach by sa niečo také našlo.

A vlastne uh... Uh, ved' celý blízky východ je uh poly, takže... ale oni to majú to tak, že muži môžu mať viacej žien, takže je to nevyvážené, ale je to stále v podstate forma polyamorie.“

Participant 1 (PCA) podobným spôsobom prirovnával nazeranie na vzťahy a rodinu v západnej spoločnosti v porovnaní s kultúrou domorodých kmeňov v Amazonskom pralese.

„Čítal som raz niekde článok o nejakom takom uh... Výskume nejakých domorodých kmeňov kdesi v Amazonskom pralese. A opísal to tam ten autor, že sa pokúšal zistiť, že ktoré deti majú ktorých rodičov, že ktorí ľudia tam majú ktoré deti... Pretože oni žili všetci pokope a spávali v jednom veľkom dome uprostred dediny. A nebolo celkom jasné, že ktoré dieťa je čie. A keď sa na to pýtal, tak tí ľudia sa k tomu stavali celkom vlažne, že koľko razy ani vlastní rodičia to nemali úplne jasné. A nevadilo im že takto to bolo hej... to sú naše deti, my sme tu všetci spolu.“

Keby sme niekedy hádam dospeli myslím naša európska spoločnosť alebo takáto americko-európska západná spoločnosť dospeli k takémuto nazeraniu na svet tak pravdepodobne... by to existovalo bežne a nerobilo by to ľuďom, uh, problémy toho typu, že nežiarlili by sme.“

Dve participantky porovnávali otvorenosť českej kultúry voči polyamórii s tou slovenskou.

Participantka 12 (Psychodynamická p.): *„To si myslím že hej. Že či je aj tá spoločnosť otvorená, či je tolerantná a podobne. Viem si to predstaviť, že napríklad v Čechách je to trošku niekde inde ako napríklad na Slovensku. A aj na Slovensku je to niekde inde ako to bolo na Slovensku pred 15 rokmi. Že myslím si, že je to ako keby v tomto trošku voľnejšie zase, ale stále nie tak otvorené ako inde na západ.“*

Participantka 5 (PCA): *„A myslím si, že dokonca mám taký názor, že v Čechách je táto téma otvorenejšia. Možno že práve ten Vojtek tomu prispieva. Že myslím si, že u nás, aj keď to možno existuje, tak ľudia majú strach sa k tomu prihlásiť. Že toto... nemyslím si, že by to u nás nejako nebolo. Že to sú také moje rozmyšľania o tom. Nemám nejakú štatistiku, že by som sa vedela o to oprieť, ale tým, že vlastne tá téma je tam viacej otvorená.“*

3.1.4.4 Sexuálne menšiny

Ďalším spôsobom ako si participanti ukotvovali prevalenciu a akceptáciu polyamorie bolo jej porovnávanie s prevalenciou a akceptáciou sexuálnych menšín.

Participant 4 (Systemická p.): *„A potom napríklad, že muži hlavne, ale aj niektoré ženy... vlastne popierajú, že by mali nejakú skúsenosť sexuálnu s rovnakým pohlavím. Hej, ale vieme že sa to deje, hej. A teraz že, že rozmýšľam, že do akej miery je aj tá polyamoria zastúpená. Hejže, že do akej miery ľudia túžia mať takýto vzťah? A do akej miery reálne majú ten vzťah? Lebo... Z toho čo viem, že keď sa tej téme človek nevenuje, tak vlastne to k nim neprichádza. Hej, že to sú tí ľudia, že nepoznám žiadneho homosexuála, ale pritom poznajú piatich, len o tom nevedia. Tak rozmýšľam, že či ja náhodou nepoznám nejakých ľudí, ktorí sú akože normálne v polyamornom vzťahu, že im to funguje, fičí a ja o tom neviem, lebo sa proste na to nepýtam.“*

Participant 1 (PCA): *„Hej hej, to by sa to mohlo zmeniť. Ako príklad by som mohol uviesť homosexualitu. Homosexualita pred 200 rokmi bola zakázaná, bol to trestný čin... ešte za mojej mojej mladosti to bol trestný čin. A ako sa to zmenilo za ten čas?“*

„Takže je to presne naopak. A homosexualita bola... bola prísne zakázaná, potieraná a dehonestovaná v spoločnosti nielen zákonmi, ale aj bežnými zvyklosťami... A dneska teda na Slovensku to ešte nie je úplne otvorené... Ale smerujeme k tomu a možno to zanedlho bude.“

3.1.4.5 Životné fázy a vývinové obdobia

Participanti a participantky používali na ukotvenie polyamorie aj rozdielnosť či výhodnosť rôznych vekových období. Polyamoria bola často vnímaná ako vhodnejšia pre mladšiu generáciu alebo ľudí do 40 rokov. U tínedžerov niektorí spájali polyamoriu s vývinom identity a trendom.

Participantka 14 (Systemická p.): *„Lebo predsa tie uh, keď si vezmeme obdobie... Tých takých ranných tínedžerov. Tí, ktorí ešte nemali vzťahy, tak oni si utvárajú vlastne tú svoju identitu. Hej a...“*

A tie sociálne siete alebo médiá všeobecne im tú identitu pomáhajú tvoriť.“

Participantka 12 (Psychodynamická p.): *„Neviem, neviem, na toto neviem odpovedať. Myslím si, že sa môže objaviť v každom veku toto, ale neviem si to... Teraz moja taká fantázia, že neviem si to predstaviť možno u nejakých starých rodičov a podobne. Hej, že to sa mi zdá také, že... Moja predstava, hej, že... Asi nie a skôr by som to možno že tým tak do 40, neviem.“*

„Ja by som povedala, že dnešní dajme tomu nejakí tridsiatnici, že by k tomu mohli mať nejakým spôsobom akože od 20, 20+ hej, že možno bližšie. A je to nejakou otvorenosťou, ktorá tu teraz je ktorá tu trebárs pred 20 rokmi nebola, ale nebolo možné vlastne hej, že...“

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.) hovorila aj o svojej skúsenosti s polyamoriou najmä u vekovej kategórie do 35 rokov. Vyjadrila tiež svoj názor na to, kedy by bolo podľa nej výhodné polyamoriu skúšať.

„Nie, nie... toto v podstate je skúsenosť moja u tých mladších u tých skoro 30, medzi 30 - 35 ročných, možno od toho roku 2022.“

„Môj názor? Ja si osobne myslím, že asi každý človek počas života by si mal prejsť takouto skúsenosťou. A v podstate by si mal asi zistiť, aby si mohol sám uložiť, že či sa... či je to pre neho alebo to pre neho nie je.“

„Čo nikomu neprospieva a im samotným už vôbec nie. Takže ja si osobne myslím, že možno lepšie mať takéto „polymorfne“ vzťahy medzi 20 – 30 ešte bez záväzkov. Bez toho aby som tam mal viacero vzťahových zodpovedností.“

A určite, určite lepšie ako to potom trebárs ešte skúšať... Že si to dosycujem niekedy v neskoršom veku. Myslím ako naozaj že na starobu. Lebo. Nie som v tom štádiu ešte, alebo teda už sa blížim k tej starobe, ale... ale osobne si myslím, že to musí byť veľmi vyčerpávajúce potom.“

Participantka 12 (Psychodynamická p.) tiež pri tomto uvažovaní nad vhodným vekom pre polyamoriu myslela na vplyv rodiny a veku detí.

„Myslím si, že nejaký môže nastať nejaký prienik presne v tomto, že ako keby tie deti a malé deti môžu byť niekedy to, čo človeka ako keby odrádza od toho. Alebo proste na to ani nepomyslí alebo to nechce riešiť popri deťoch. Nehovorím že to tak má každý, ale že môžete byť ako keby jeden z takých nejakých... hm, nejakých vplyvov ako keby, že ten človek nejde do toho vtedy. Možno že má také túžby, ale proste možno prakticky si to neviem predstaviť. Alebo celkovo proste, že pri tej zodpovednosti za dieťa, tak o tom nechce vystavovať, lebo sám si možno nie je istý, tak vlastne to nebude riešiť. Ale možno keď tie deti sú už dospelé alebo veľké, tak ako keby skôr rozmýšľať ten človek nad sebou než nad tými deťmi, ako keď sú malé.“

Aj keď ostatní participanti a participantky spájali polyamoriu skôr s nižším vekom, Participantka 13 (Psychodynamická p., POP, systemická p.) uvažovala nad možnou výhodnosťou aj pre ľudí vo vyššom veku.

„Viete, ale rozmýšľam, že či je to len záležitosť ľudí v tom mladšom veku alebo aj v staršom. Existujú predsa tie... také tie spoločné bývanie dôchodcov hej, alebo? No a potom myslím hej, že aj v tom vyššom veku, teda staršom, že môžu vzniknúť podobné usporiadania... Že nemusia, ale môžu, mi to príde.“

3.1.5 Výzvy a problémy polyamorie

Niektorí participanti a participantky ukotvovali polyamoriu aj do výziev a problémov s ňou spojenými. Medzi najčastejšie patrila úroveň spoločenského prijatia a stigmatizácia polyamorie, emocionálne a psychologické ťažkosti a praktické problémy.

3.1.5.1 Spoločenské prijatie a stigmatizácia

Pri rozprávaní o polyamorii participanti a participantky často spomínali to, ako sú tieto vzťahy v našej spoločnosti málo prijímané, či tabu a ako môže tento tlak spoločnosti a jej normy vplývať na ľudí, ktorí sú v polyamorných vzťahoch.

Participant 7 (KBT): *„Ale tak už som to niekedy počul a je to akoby že je to vo svojej podstate zaujímavé tým, že je to niečo stále také zriedkavé, najmä tabu ešte navyše.“*

Participant 6 (Psychoanalýza): *„A jediné čo mi napadlo je, že keď sa tak človek rozhodne, tak uh, oceňujem alebo obdivujem tú odvahu vlastne ísť aj cez ten stereotyp, hlavne na Slovensku. Myslím si, že... že to ako keby nie je úplne chápané. Určite. Alebo nejako... nejako porozumené, že vlastne odkiaľ to alebo že čo to je... A ako to funguje.“*

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.): *„Môžu mať problém s hodnotením v spoločnosti... ako ich spoločnosť bude za tento... za tento ich spôsob oceňovať alebo ohodnocovať. Oni si podľa mňa dosť uvedomujú, že je tu spoločnosťou odmietané a že to nie je preferované... hm alebo, alebo teda oslavované takéto žitie. Pretože si to uvedomujú z názorov zo svojej... zo svojho okolia, zo situácií odmalička, kde vyrastali. Takže si myslím, že toto nie je... nie je norma a preto je tam určitým spôsobom aj obava, že budú v očiach druhých menejcenní... alebo že budú mať určité... určité záležitosti ich budú limitovať ako keby. Takže tam môžu byť takéto základné bazálne... bazálne morálne problémy.“*

„Skôr si myslím tie ostatné, že... že ocenenie spoločnosti by bolo katastrofálne za takéto, takže sú nútení byť v izolácii a v podstate skryté.

Aj keď by tam bol teda ten úzus tých... tých dospelých. Ale už preto, že sú tam deti a že sú tam aj ďalší príbuzní, tak uh, tí tiež v podstate... Tie vzťahy nie sú jednoduché. My nemáme že 1, 2-ja, 3-ja... ale proste máme množstvo príbuzných - bratrancov, sesternice, babky, známych, kamarátov a tí všetci nám určitým spôsobom určujú ako ten náš spôsob bude tajný alebo... alebo verejný.

No oni... Oni buď to nevedia na začiatku, alebo si to potom počas praktizovania takéhoto vzťahovania sa... si to začnú uvedomovať, že toto nečakali, že budú musieť v podstate byť v utajení alebo byť určitým spôsobom limitovaní. Že si nemôžu tieto veci dovoliť úplne všade. Alebo že to... že vedú tajný život. A sú z toho zaskočení.“

3.1.5.2 Emocionálne a psychologické ťažkosti

Niekoľkí participanti a participantky spájali polyamoriu s problémami spojenými so žiarlivosťou.

Participantka 13 (Psychodynamická p., POP, systemická p.): *„Hej, noo má to svoje čaro žiť s viacerými ľuďmi v blízkom vzťahu. Ale zase ani to nie je tak jednoduché, že... Viac ohrozenia, a teda myslím hlavne na žiarlivosť alebo...“*

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.) spomína častý nesúlad medzi predstavami jej klientov a klientok o polyamorii a realitou takýchto vzťahov. Hovorí o náročnosti takýchto vzťahov, o prekvapení z vlastnej sexuality, či nesúlade v hĺbke angažovania sa. Podľa jej skúseností s klientmi a klientkami môžu takéto vzťahy spôsobovať tlak, stres, výčitky až retraumatizáciu.

„Alebo niekedy to môže byť aj o tom, že... O tých našich predstavách, že... Ja do toho idem s týmto, ale cez to všetko som potom zaskočený realitou, že ako ma to reálne dostalo alebo ako som s tým reálne sa zaťažil. Že máme, máme vo výbave takú ako... romantičnosť detstva asi, že idealizovať si to, že však to zvládneme, že ved' aj o tomto, o tomto všetkom som uvažoval. Ale mám skúsenosť, že aj tak sme zaskočení tým, že sme nečakali, že to bude až také. Čiže tá hĺbka tej zodpovednosti, ktorá ich potom trafi vzhľadom... vzhľadom na to, čo žijú, tak je pre nich neúnosná. Často.“

„Hm, tak to sa mínať v toľkých vzťahoch. Lebo vzťahy nie sú o tom, že aha, tu som a zostanem nedotknutý. Ale vzťahy, hm, ak majú byť uveriteľné, tak nás v podstate zaväzujú a berú nám určité, určité energie a určitým spôsobom ich potrebujeme zvládať a kompenzovať. Takže niekedy musí človek aj oddychovať aj zo vzťahov vlastne. Takže toto je, toto je niekedy problém, že si ľudia trúfajú mať veľmi veľa a viac než kapacitne na to majú možno v danom momente a možno aj celkovo.“

„Myslím, že sú veľmi, veľmi prekvapení z vlastnej sexuality a z toho, že nedokázali tú sexuálnu zdržanlivosť mať na uzde, že jednoducho hm... Prepadli takému silnému emočnému vzrušeniu a nabudeniu až, až boli z toho ako šokovaní. Zo začiatku ich to ich to naozaj vydesilo a ohrozovalo a potom určitým spôsobom to spracovávali. Ale asi... asi takto. Skôr to vnímam aj ja podľa toho ako mi rozprávajú, že sú vydesení zo svojej sexuality, sexuálnosti, o ktorej ani netušili, že ju majú, hej. Alebo, že takto to funguje. Tak sú veľmi prekvapení, že... že tá vzrušivosť a tá...to nabudenie, to štartovanie takého očarenia... Predpokladali, že oni tomu odolajú, že sú vyzbrojení, že to zvládnu. Čiže skôr také ako keby tej telesnej stránky prežívania... z toho, z toho sú vydesení. Z toho sú ako keby prekvapení, že to takto si mysleli, že to nemajú. Že sú schopní racionálne ovládať svoju telesnú stránku trebárs.“

„To ja neviem, ťažko to povedať. Myslím si, že niektorí môžu ísť do toho aj s tým, čo som ja povedala, že sú ochotní ísť do tých horších situácií. A dokonca si myslím, že niektorí to aj deklarujú, aj to hovoria. Môže byť problém na druhej strane, že druhá strana to tak až nemá, alebo všetci zúčastnení to až tak nemajú. A potom... potom zisťujú, že sú na hojdačke, že tento sa vezie a tento maká... Hej a začnú cítiť nesúlad.“

„Áno, väčšinou je problém s tým, s tým, že oni v podstate sú už ukotvení v nejakom vzťahu, kde sú aj deti. A začnú si takéto záležitosti. A na druhej strane to trebárs tiež tak je. Alebo to tam aj nie je. Takže smerom k tomu vlastnému majú výčitky. Keď je to na oboch stranách, tak sa tie výčitky násobia, lebo tie ohrozenia sa znásobujú a cítia ešte väčší tlak a stres. Že nechcú to... nechcú pokaziť životy všetkým zúčastneným.“

„Áno majú, majú za tým pozadie... majú väčšinou traumy, ktoré si nesú celý život a sú prekryté rôznymi vrstvami, sú nespracované a oni si v podstate mysleli, že to majú vyriešené a až hm, tie budúce nejaké zlyhania ich... ich alebo určité prekvapenia vzťahové ich znovu ako keby retraumatizovali a znovu, a znovu sa im povytáhovali aj staré záležitosti, o ktorých si mysleli, že teda už sú pre nich v poriadku.“

Dvaja participanti si spájali polyamoriu so záťažou pre deti.

Participantka 12 (Psychodynamická p.): „*ale, hej môj názor je taký, že pre tie deti by to mohlo byť akože mätúce a nejakým prostom spôsobom zaťažujúce.*“

Participant 8 (Geštalt, psychodynamická p.): „*Z hľadiska detí to nie je podľa mňa dobré. Lebo ja si, ja si myslím, že deti... deti by mali mať ten, podľa mňa taký ten model ten... No tak dieťa má, ja si myslím, tam ten... tam ten... biologický trojuholník - otec, mama dieťa má fungovať, no... hej, čím viac sa to rozloží na viacej tých rodičovských osôb... Z hľadiska dieťaťa podľa mňa*

<i>to</i>	<i>neni</i>	<i>dobre.</i> “
-----------	-------------	-----------------

„*No zmätok a ho to ochudobňuje o to, že sa učiť fungovať v takých tých intenzívnejších, hlbších vzťahoch. No.*“

3.2 Objektifikácie polyamorie

Participanti a participantky používali pri rozmyšľaní nad polyamoriou rôzne druhy objektifikácií. Rozdelili sme ich na Metaforické a vizuálne, Prípadové štúdie a osobné príbehy, Imaginárne príbehy a Príklady z iných kultúr a historických období.

3.2.1 Metaforické a vizuálne objektifikácie

Medzi metafory a vizuálne objektifikácie sme zaradili aké vzťahové usporiadania si participanti a participantky pri polyamorii predstavovali.

Najčastejšou predstavou vzťahového usporiadania bolo usporiadanie tvorené tromi ľuďmi a to hlavne V-vzťah alebo triáda. Často bola predstava tohto usporiadania hierarchická, kedy bola hlavná dyáda a sekundárny človek, ktorý sa do nej pridal.

Participantka 14 (Systemická p.): „*Hm, asi... asi prvé čo mi, čo mi napadlo, tak... hm, som videla obraz troch ľudí, ktorí sú spolu.*“

Participant 3 (PCA): „*Ked' vychádzam z takej... by som povedal, že v našej, hm takej tej klasiky, hm že žijeme v nejakej tej vzťahovej dyáde... tak by som povedal, že do toho sa teda pridruží ďalšia osoba a teda takto niekde ja počúvam... tak jak tomu nejako zatiaľ rozumiem čo tí ľudia hovoria, ktorí v tom nejako žijú alebo ktorí to nejako opisujú, tak... čo sú to obidva nejaké*

rovnocenné vzťahy alebo približne rovnocenné vzťahy, v ktorých žijú a v ktorých si nejako by som povedal, že čerpajú niečo čo potrebujú...“

„Vtedy boli tam traja v tom a všetci vedeli o sebe. To bolo, že áno... to, to nebolo tak prepojené ako si asi myslíte... bolo to vlastne prepojené cez tú jednu osobu a len o sebe vedeli, že existujú tie dve osoby, teda tí dvaja muži a tá jedna žena teda vlastne o tom hovorila otvorene... a teda oni sa... oni dvaja spolu nemali vzťah.“

Participant 4 (Systemická p.): *„je tam nejaký vzťah medzi dvoma a ten tretí vyslovene ako keby, že neprotestuje, dokonca, že je ako keby naklonený...“*

„Uh, druhý, podľa mňa akože menej častý dôvod je, že naozaj že... hm, človek môže byť naraz zamilovaný aj do viacerých ľudí naraz a zhodou okolností tí viacerí ľudia už tvoria nejaký vzťah. Takže uh, takže... vlastne ten tretí sa ako keby pridá do toho vzťahu...“

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.) spomínala prípad triády, kde jeden partner má ešte ďalšiu partnerku, ktorá ale nie je zapojená do tejto triády či iných vzťahov.

„Lebo oni tak ako, ako to... ako dávajú informácie... tak oni síce hovoria, že oni sú trebárs ako manželia - jeden pár a oni sa dohodnú, že takto že budú mať taký voľnejší vzťah a že si to navzájom v podstate takto budú riešiť. A potom sú tam zase ďalší teda dvaja. Ale vlastne tento je spoločný... Hej a ja sa dozvedám o tomto a o tomto. A od toho jedného sa dozvedám, že teda on má samozrejme partnerku, hej, a tá je ale nezaangažovaná.“

Participant 10 (Geštalt) zasa rozmýšľal nad usporiadaním, kde by boli zaangažované dva páry.

„Čo ja viem, najjednoduchšiu, že 2 páry - 2 muži a 2 ženy.“

Participant a participantky si polyamoriu objektifikovali ako zložitejšie vzťahy menej často. Participant 1 (PCA) použil objektifikáciu „poprepletaných vzťahov“ a Participant 6 (Psychodynamická p.) využil na popísanie takýchto vzťahov metaforu pavúka a pavučiny.

„Lebo mal som klientov, ktorí mali polyamorný vzťah, ktorý mi pripomínal obraz skôr ako keby pavučiny. Že tam boli ľudia, ktorí boli vlastne nejako poprepájaní ako keby medzi sebou a v strede bol ten pavúk, čo bol môj klient, keď to takto nazvem. A vlastne on ako keby propagoval alebo do tých rôznych vzťahov, ktoré mal investoval. Potreboval rovno... rovnomerne s nimi narábať, čiže v tomto prípade by som to videl skôr ako taký... Systém vzťahov, v zmysle, že je tam viacej vzťahov, kde je potrebné rovnomerne nejako venovať pozornosť, energiu, záujem, čokoľvek.“

3.2.2 Prípadové štúdie a osobné príbehy

Medzi objektifikácie tejto podtémy sme zaradili osobné príbehy participantov a participantiek, príklady známych osobností, príbehy z médií a prípadové štúdie klientov a klientok. Medzi príklady známych osobností, ktoré boli spomínané patria dve osobnosti z českého prostredia.

Participant 4 (Systemická p.): *„A bola jedna tá predstaviteľka toho filmu, ktorá hrala tú takú tú mladú slečnu čo zachytávala tých pedofilov... tá vlastne v svojom súkromnom živote o tom, ako rozprávala, uh, asi do všetkých médií vtedy, takže som si to vypočúvaval. Potom ako keby začalo to byť celkom repetitívne, tak už som to potom prestal počúvať. Ale odtiaľto teda to je tá posledná... ako aj kontakt s nejakým polyamorným svetom.“*

Participant 8 (Geštalt, psychodynamická p.): *„No to ten bývalý český poslanec, ten minister David Rath, to sa aj medializovalo... Ja často chodím do Čiech učiť... ten mal manželku a cez ulicu... cez ulicu bývala jeho frajerka a on jednu noc spal tam a jednu tam... a to by asi zodpovedalo tomu.“*

Ostatné príbehy sme zoradili podľa typu trajektórií prechodu z monogamie do polyamorie, ktoré identifikovala v svojej práci Hnatkovičová (2022).

Prvou takouto trajektóriou bola “Túžba polyamoriu realizovať”, kedy sa daným osobám nepodarilo tieto túžby dostať aj do reality.

Participant 1: *„A v druhom prípade... Sme sa asi po 3 sedeniach dostali k tomu, že manželka povedala mužovi, že keď chce byť polyamorný, kludne môže byť, ale ona sa v tom prípade s ním rozvádza. Tak si ten pán našiel iného terapeuta. A na 4. sedenie už neprišli, respektíve prišla iba manželka. Keď mi volala, tak som ju primal k tomu, aby prišla aj osobne. Rozobrali sme to a porozprávala mi, že boli u nejakého iného muža terapeuta kdesi a že ona mala zlý pocit, lebo mala dojem, že ten terapeut ju nahovára k tomu, aby akceptovala manželove návrhy.“*

Druhou trajektóriou bol “Návrat do stavu monogamie/ bytie v stave single”, kedy sa po vyskúšaní polyamorie osoby vracajú buď do monogamných vzťahov alebo do stavu single, kedy už polyamoriu viac netúžia realizovať.

Participant 10 (Geštalt): *A keď... neviem už presne aký bol ten príbeh. Že keď na to prišla, tak mu dala šancu, ale tak nevydržal a tak ďalej... Tak potom ho opustila aj s deťmi. A on sa začal s tým trápiť a začal skúmať rôzne formy spolužitia. Hovoril, že čo sa mi to deje... že sa nevie uspokojiť s tou jednou ženou. A začal skúmať tieto formy. A bolo to tak veľmi... Je to tak bestsellerovo napísané... že tak povrchne. Ale boli to fakt, že pekné veci aj o tom, že si skúsil založiť hárem lebo bol populárny. Že skúsil si vydržiavať viacero vzťahov. A že skúsil tieto polyamorné komunity. A že skúsil swingers party, hej... a vlastne, že hľadal. A cez to všetko, že vlastne všade narazil. Tak sa vrátil potom k tej žene. Že vlastne to malo taký akože pekný koniec. Povedal, že si chce vybrať byť monogamný“*

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.): *„A sú takí ktorí sa vrátili. Hm, že toto bol nejaký výlet a ich to tak vydesilo, že už to nechcú, nechcú skúšať.“*

Treťou trajektóriou bolo “Vybudovanie udržateľnej siete polyamorie”.

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.): *„Potom sú takí, ktorí s tým nechcú prestať, ale majú s tým nejaké problémy ako to uchopiť. Takže v podstate potrebujú, ako keby... niektorí prídu, že si chcú len overiť, či konajú správne. Tak hľadajú, hľadajú ako keby takú podporu a odsúhlasenie zo strany terapeuta. A je to rôzne.“*

„Zdá sa, že sú spokojní. Oni to aj referujú. Alebo informujú ma o tom, že nebyť ich vlastných nejakých morálnych limitov alebo toho, že sú v tých vzťahoch zaangažovaní na jednej aj na druhej strane ďalší ľudia, ktorým nechcú ubližovať a sú tam deti väčšinou vo všetkých tých vzťahových väzbách tak... Toto keby toto keby ich neťažilo, tak by v tom pravdepodobne veselo pokračovali alebo tak hovorím veselo - akože spokojnejšie by s tým pokračovali.“

Poslednou identifikovanou trajektóriou je “Zostávanie v hraničnom priestore (ohnisku hraničnosti) medzi”. V danom prípade klienti ostali hľadať, ktorý typ vzťahu je pre nich ten lepší.

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.): *„Je to rôzne a musím povedať, že hm, u niektorých sa to vyvinulo tak, že tie vzťahy ukončili, ale rozpadlo sa im v podstate úplne všetko. Aj tie minulé, aj, aj tie aktuálne. A pokračujú ďalej v takom hľadaní. Nemajú to vôbec ešte nejak ukončené a dozreté.“*

3.2.3 Imaginárne a hypotetické príbehy

Participant a participantky si často objektifikovali polyamoriu či iné nemonogamné vzťahy cez imaginárne príbehy. Tie pochádzali buď zo seriálov a filmov alebo sa jednalo o hypotetické príbehy.

Medzi príkladmi z filmov a seriálov, ktoré pripomínali participantom polyamorné vzťahy bol jeden československý film a seriál a film z amerického prostredia.

Participant 1 (PCA): „*Tak tam tá turkova manželka mala zároveň vzťah ešte s nejakým iným mužom.*“

Participant 10 (Geštalt): „*Taký seriál bol sci-fi, že Sense8. No mali taký obraz tam, že... že to bolo také ako keby ten vzťah medzi nimi. Oni to boli vlastne... ten obraz je, že to je jedna osobnosť vlastne rozdelená do 8-ich ľudí. Je to nový živočíšny druh akože... A že dvaja sa tam dali dokopy z nich, čo hovorili, že je to ale problém. Že to nejako prekračuje hranice medzi nimi... a nejak to... presne už si to nepamätám... skomplikovalo. Ale, že to bol taký obraz, že oni keď sa milovali, tak vlastne sa milovali všetci, hej? To bol taký silný obraz.*“

Participant 4 (Systemická p.): „*Teraz som si vieš čo spomenul a mňa ten film veľmi ovplyvnil a to bolo v mojom mladom veku, je film uh... S Colinom Farrelom. Poznáš ho? Tak ten si počúvaj, ten si určite pozri. Nevie, či sa nevolal že Traja do páru.*“

Nakoľko veľká väčšina participantiek a participantov nemala skúsenosť s polyamornou klientelou, používali tak pri svojich ukotvovaniach polyamorie hypotetické príbehy. Niektorí si takýmto spôsobom ilustrovali možnú motiváciu k polyamorii.

Participantka 12 (Psychodynamická p.): „*Potom... Môžu byť aj nejaké veci, že napríklad ja neviem, že nezafunguje ten monogamný vzťah, že sa stane niečo, že trebárs ja neviem nevera partnera alebo dačo. Tiež to potom vlastne vtedy človek začne ako keby... alebo môže začať sa pýtať, hej, že či mu to takto vyhovuje... žil možno nejako a vlastne sa mu to ako keby otrasie ten systém a vtedy vlastne začne spochybňovať a možno hľadať nejaký iný spôsob.*“

Participantka 5 (PCA): „*A potom by sme mohli počuť človeka, ktorý rozpráva, že vieš, že proste... Ja som rád trávil čas... Hotovo... vieš, že proste chcem byť s ním.*“

Participant 3 (PCA) takto hypoteticky premýšľal nad kvalitou a hĺbkou polyamorných vzťahov na svojom príklade.

„Ale ja... tak som sa dostal po tomto rozmýšľaní na túto hranicu, že... Že ak je to takto, že našiel som si a otvorím si ten svoj svet s tým jedným partnerom... lebo to není len, dá sa povedať, to neviem, nejaké milovanie alebo tá romantika alebo to niečo a že už si tvoríme vlastný svet... Neviem si predstaviť, že som tvoril nejaký iný svet s niekým v takejto podobe teda aspoň.“

Viacerí participanti a participantky takýmto spôsobom objektifikovali osobnostné črty polyamorných ľudí. Síce niektorí hovorili o rovnakej osobnostnej diverzite polyamorných ako aj monogamných ľudí, iní si predstavili konkrétne charakteristiky, ktoré by mohli polyamorní ľudia zdieľať. Polyamorných ľudí si predstavovali ako otvorenejších, dynamickejších, zvedavejších, aktívnejších, ochotnejších riskovať, vzrušivejších, ale aj ako neistejších, nezrelých, lenivých, či narcisticky alebo schizoidnejšie štrukturovaných.

Participant 7 (KBT): *„Že podľa mňa polyamorní ľudia sú rovnako osobnostne diverzitní ako monogamní ľudia.“*

Participantka 12 (Psychodynamická p.): *„Hm, myslím si tá otvorenosť, tá otvorenosť asi... a hm. Lebo neviem si úplne... hej, skôr sa mi spája monogamia v podstate s tým, že nejaký... nejaké konzervatívne zmýšľanie, kde vlastne to ako keby... Ako sa to povie? Že to nespytujem. Proste že to, že to... nespochybňujem alebo že vlastne sa tomu už ani nevenujem, lebo takto to je dané a takto sme sa to učili a takto to majú všetci, takto to majú naši rodičia... Tak vlastne vôbec to ako keby neriešim, ale je to správne lebo to tak majú všetci. A ani to vlastne ako keby nespochybním. Ale potom určitá otvorenosť v tom, že môže to byť aj inak a môžem prijať aj iný spôsob alebo minimálne prijať, že niekto iný to môže mať inak ako ja. Že tam si myslím, že tam musí byť nejaká otvorenosť k tomuto.“*

Participantka 13 (Psychodynamická p., POP, systemická p.): *„Hej, mohli by to byť ľudia, ktorí sú zvedaví, nie sú zviazaní nejakými normami, alebo... alebo tradíciami. Ktorí sú ochotní, byť otvorení a trochu riskovať.“*

Participant 3 (PCA): *„Možno by som si vedel predstaviť hm... osoby a to keby som... zasa keď uvažujem, tak skôr by som povedal, že osoby môžu byť nejakou v niečom možno neisté... možno skôr v niečom vyhybavé... potrebujú mať teda možno nejaký odstup vo vzťahoch alebo uh... Chcú mať možnože viacej veci pod kontrolou... nechcú sa upínať na jeden vzťah... možno je to pre nich nejakou ohrozuje...“*

Participantka 2 (PCA): „Že niekomu stačí sedieť polhodinu a rozmýšľať a iný koná a robí chyby, ale... ale podstata jeho je, že stále, že hýbe sa, že koná... naháňa dievčatá a naháňa ženy. Alebo ja neviem, že... že proste jeho život je tak dynamický, že... že potom asi aj sa to prejaví v jeho konaní... že bude to... nejako ľahšie sa dostane do takýchto... do takéhoto uvažovania. Lebo, že ho hýbe dynamika.“

Participantka 13 (Psychodynamická p., POP, systemická p.): „Asi poviem, že tá nervová sústava je taká viacej dráždivejšia u ľudí, ktorí... ktorí majú takéto starosti. Takže nezvládajú možno takú tú svoju, hm, schopnosť... Smerovať sa k takým... takým nejakým vzrušivejším a extrémnejším veciam. Čiže nejaké také... túžba po extrémnejších zážitkoch. A možno, možno by som povedala aj menej disciplinovanosti. A menej takého...Hm, neochota, neochota sa narobiť asi tak poviem. Že nemajú až takú pracovitost' vo výbave a skôr majú takú ľahkú výkonovost'... že ľahko, ľahko, ľahko im... Ľahko dosahovali úspechy a nenaučili sa k tomu mať primerané, ako keby k tomu úspechu, primeranú mieru procesu.“

Participantka 2 (PCA): „Tá miera do toho ako... do akej miery sa človek pozná, miera osobnostnej zrelosti. A keď to tak ľudovo poviem, že keď je človek hlúpy, že nepozná svoje pohnútky, svoje motívy a nemá náhľad na seba samého. Plus teda tie hodnoty má pokrivené z rodiny, z výchovy... Tak to môže byť kombinácia, ktorá ho oprávňuje... teraz to s plnou vážnosťou hovorím... oprávňuje nejako konať. A nie, že by bol horší. On to proste... on má bazál, iné východisko na to, aby takto konal.“

Participant 8 (Geštalt, psychodynamická p.): „ale no, nezrelosť... taká nedospelosť alebo také proste no... neviem jak to povedať. Ale zas ten človek to... to zas nesúvisí s nejakým... ten človek môže byť v iných mnohých oblastiach.... Ja neviem čo... úspešný, činný, akčný a tak ďalej, no... to s rozumom nesúhlasí, nie... teda nesúvisí. Nevie, asi...“

Participantka 11 (EMDR, Jungiánska p.): „Že tá pracovitost' alebo to... nie sú takí ochotní. Možno, možno to teraz vyznie zvláštne, ale badám tam určitú lenivosť vo výbave, neochotu sa narobiť. Majú radi ľahšie riešenia. Alebo v podstate niečo čo im rýchlo bude fungovať.“

Participant 6 (Psychoanalýza): „Viete, že keď si predstavíte viac narcistickí alebo nejak schizoidnejšie štruktúrovaní ľudia, ktorí sú odtiahnutí možno od tej blízkosti od ľudí, tak im vyhovuje, keď sú v takom nejakom svojom uzavretom, ale vedia byť zároveň aj v spojení. No a možno, aby to bolo plnšie nasycujúce, tak bude lepšie, ak bude mať viacej takýchto ľudí a im je to takto prirodzenejšie.“

3.2.4 Príklady z iných kultúr a historických období

Príklady z iných kultúr a historických období boli často využívané pri rozmýšľaní nad prirodzenosťou či kultúrnou podmienenosťou a prevalenciou polyamorie a nemonogamie, spájali sa tak s Kultúrnym a historickým a Biologickým a sociálnym ukotvovaním. Ako príklady participanti a participantky uviedli vzťahy v pravekých tlupách, v starovekom Grécku, u veľmožov vo feudálnej Európe, u hippies v 60. a 70. rokoch, u domorodých kmeňov v Amazonskom pralese, u Mormonov, či v škandinávskych komunitách.

Participant 10 (Geštalt): *„Podľa mňa tie tlupy majú rovnaké, čo teraz sme tu pár tisíc rokov možno v tom. Ale, že tie tlupy boli... čo ja viem, možno že aj lepšie. Možno to bolo bližšie k polyamorii.“*

Participant 7 (KBT): *„Teraz ako prvé napadá mi, že... že Grécko staroveké, kde to proste, že bolo... bolo aj také akoby homoerotika medzi tými akoby že školiteľmi staršími a synmi nejakých ich priateľov. A ale zároveň trebárs v podstate aj vo feudálnej Európe a tak ďalej, keď boli všelijakí akože uh... veľmoži, tak trebárs mali aj viaceré akoby, že ženy a to sa akoby, že nejako tolerovalo tým mužom v moci, pretože si to proste akoby že mohli uh, dovoliť aj keď sa to akože zároveň odsudzovalo a zároveň oni akoby, že mali to privilégium.“*

Participant 1 (PCA): *„Boli 70., koniec 60.- tých rokov, keď už tam v tej Amerike si takýmto niečím experimentovali. Hipisáci s tým začali.“*

„Čítal som raz niekde článok o nejakom takom uh... Výskume nejakých domorodých kmeňov kdesi v Amazonskom pralese. A opísal to tam ten autor, že sa to pokúšal zistiť, že ktoré deti majú ktorých rodičov, že ktorí ľudia tam majú ktoré deti... Pretože oni žili všetci pokope a spávali v jednom veľkom dome uprostred dediny. A nebolo celkom jasné, že ktoré dieťa je čie.“

Participant 8 (Geštalt, psychodynamická p.): *„Mormoni majú viacej žien... a niekde žijú asi také komunity... Tak je to o inom. Ja neviem.“*

„No, to niekedy sa hovorilo, že tieto severské krajiny škandinávské, že tam bol taký ten voľný... Alebo neviem, či je to to isté, ale tam bol taký voľnejší prístup k tomu no... ale pre deti to nie je dobré. No teda 4 mamičky tam behajú a 5 tatíčkov a to neni podľa mňa dobré.“

Častým príkladom boli polygamné vzťahy v arabských krajinách, či niekedy konkrétnejšie háremy u sultánov.

Participant 8 (Geštalt, psychodynamická p.): „*to je jak háremy boli, nie, kedysi... alebo sú tam... V tých arabských krajinách je to normálne, že ten chlap má veľa žien, takže to je potom také niečo, nie?*“

„*To je jak ten arabský ten sultán tam niekde, nie? Že tam to po tom háreme sa prechádza a vidí tie všetky kočky tam. To môže byť... čo ja viem... že to môže byť také, nie? Že ja som ten, uh kráľ, ktorý tu má celý hárem.*“

Participantka 13 (Psychodynamická p., POP, systemická p.): „*ale keď som bola v arabských... v arabskej krajine, tak mi pripadalo veľmi zaujímavé a zvláštne, keď som navštívila ženskú časť domu a videla som tam hŕbu detí a niekoľko žien, ktoré fungovali spoločne. Čo teda nebola polyamoria, ale bola to polygamia.*“

4 Diskusia

Táto časť má za cieľ zhrnúť zistenia, definovať vzťahy medzi témami, podtémami a cieľmi výskumu a poskytnúť interpretačný rámec na pochopenie širších dôsledkov štúdie.

Diskusia výsledkov

Cieľom našej práce bolo preskúmať sociálne reprezentácie polyamorie v procese ukotvovania a objektifikácie u psychoterapeutov a psychoterapeutiek na Slovensku. Výskum sme uskutočnili pomocou kvalitatívneho prístupu, pričom sme vykonali pološtruktúrované rozhovory s 13 účastníkmi a účastníčkami. Prepisy týchto rozhovorov sme následne analyzovali tematickou analýzou, ktorá nám umožnila identifikovať hlavné témy a podtémy poskytujúce odpovede na našu výskumnú otázku.

V rámci skúmania ukotvenia polyamorie sa nám podarilo identifikovať 5 hlavných tém a 19 podtém. Participanti a participantky si najčastejšie ukotvovali polyamoriu cez Charakteristiku a kategorizáciu polyamorie, Hodnotové ukotvenia, Motivácie pre polyamoriu, Kontextuálne ukotvenia a Výzvy a problémy polyamorie. Tým sme tiež overili nosnosť teoretického uchopenia nového fenoménu konsenzuálnej nemonogamie v podobe polyamorie kľúčovými nástrojmi vytvárania sociálnych reprezentácií – ukotvovaním nového fenoménu do

existujúceho systému poznania a identifikovaním rôznych figuratívnych podôb nového fenoménu – jeho objektifikácií v reálnom svete.

Pri objektifikáciách sme identifikovali 4 hlavné témy a to Metaforické a vizuálne, Prípadové štúdie a osobné príbehy, Imaginárne príbehy a Príklady z iných kultúr a historických období.

Ukotvenia a objektifikácie boli často navzájom prepojené, kedy participanti a participantky ilustrovali svoje ukotvenia konkrétnymi príkladmi alebo si na základe im známych príbehov polyamorných ľudí ukotvovali polyamoriu.

Psychoterapeuti a psychoterapeutky polyamoriu charakterizovali buď cez emóciu lásky či zaľúbenia alebo cez prax vzťahu k viacerým osobám. Počet osôb bol definovaný viac ako dvoma ľuďmi. Polyamorný vzťah bol tak najčastejšie objektifikovaný ako V-vzťah alebo triáda, čo niekedy ilustrovali aj cez imaginatívne alebo reálne príbehy. Často si predstavovali, že polyamoria vznikne otvorením sa dyády alebo vstupom jednej osoby do už existujúcej dyády. To naznačuje ich silné mononormatívne zmýšľanie. Participanti, ktorí polyamoriu objektifikovali ako komplikovanejší vzťah, mali väčšinou takéto skúsenosti od svojich polyamorných klientov a klientok. Konsenzualita týchto vzťahov bola pri definovaní spomenutá iba málokedy, čo hovorí iba o základnom porozumení polyamorie (Rubel & Burleigh, 2018). Pri hlbšej snahe porozumieť vzťahom v polyamorii sa často dostávali k premýšľaniu nad nevyhnutnosťou hierarchie a vyššej povrchnosti vzťahov pri viacerých ľuďoch. Významným spôsobom, ktorý pomáhal participantom a participantkám uchopiť koncept polyamorie, bolo jej porovnávanie s inými im dobre známymi typmi vzťahov. Najčastejšie to boli monogamné vzťahy, ktoré vnímali voči polyamorii buď kontrastne alebo podobne. Prirovnanie k vzťahom v rodine, k deťom či ku klientom/kám na terapii im pomáhalo uchopiť možnosť viacerých hlbokých vzťahov. Niekedy si participanti a participantky ukotvovali polyamoriu aj na základe hodnotiacich rámcov. Tie boli pri viacerých participantoch a participantkách negatívne a prejavovali sa cez hodnotenie nezrelosti týchto vzťahov. Len jeden terapeut vnímal polyamorné vzťahy ako zrelšie či vyššie formy vzťahov. Väčšina vyjadrovala neutrálne hodnotenie, kedy považovala polyamorné vzťahy za rovnako hodnotné ako tie monogamné.

Polyamoria bola najčastejšie ukotvovaná do hodnôt konsenzu, otvorenosti a slobody, lásky a vzťahov a iných hodnôt ako naturálnosť, liberalizmus, tolerancia, sebarealizácia a sebaocenenie. Pri zamýšľaní sa nad hodnotami často používali objektifikácie osobností polyamorných ľudí. Dve terapeutky považovali pri polyamorných ľuďoch za významné aj to, že musia mať podľa nich aj odvahu žiť tieto hodnoty. To naznačuje spojenie hodnotových rámcov s motiváciami pre polyamoriu.

Veľmi často spomínanou motiváciou medzi psychoterapeutmi a psychoterapeutkami bolo napĺňanie inak neuspokojených potrieb. To bolo chápané najmä v súvislosti s nedostatočnosťou monogamie pre ich naplnenie. Toto ukotvovanie sa vyskytlo u všetkých terapeutov a terapeutiek nezávisle na ich psychoterapeutických výcvikoch. Aj keď si väčšina participantov a participantiek myslela, že je možné si dostatočne naplniť potreby v monogamii, uvažovala tak nad prípadmi, kedy by to možné nebolo a rozšírenie monogamie na polyamoriu by bolo vnímané ako jediné možné riešenie. Pár terapeutov vyjadrilo pochybnosti nad možnosťou dostatočného naplnenia potrieb v monogamii a polyamoriu tak vnímali ako logické riešenie. Toto uvažovanie sa často dotýkalo jej biologického a sociálneho kontextuálneho ukotvenia. Dve terapeutky identifikovali ako najvýznamnejšie potreby, ktoré by si mohli polyamorní ľudia uspokojovať, potrebu blízkosti, vzájomnosti a ocenenia. Druhou veľmi často spomínanou motiváciou boli psychodynamické faktory. Medzi ne patrili najmä negatívne psychické procesy ako reakcia na nespracovanú traumu, strach, nespokojnosť, sklamanie či stratu. Niektorí psychoterapeuti a psychoterapeutky považovali za možný psychodynamický faktor neistú vzťahovú väzbu a to najmä vyhybavú a dezorganizovanú. Častejšiu tendenciu ukotvovania motivácií v psychodynamických faktoroch sme zaznamenali u psychoterapeutov a psychoterapeutiek s psychodynamickým, psychoanalytickým a EMDR psychoterapeutickým výcvikom. Táto tendencia sa nám javila aj v súvislosti s vyšším vekom participantov a participantiek. Treťou najčastejšie spomínanou motiváciou bola túžba po rozmanitosti a experimentovanie. Sem sa zaraďovali najmä sexuálne a romantické túžby a túžba objavovať. Niektorí terapeuti hovorili o tom, ako tieto túžby nie sú v polyamorii zastavované a obmedzované. Ďalším častým ukotvovaním motivácií pre polyamoriu boli interpersonálne a sociálne faktory. Polyamoria tu bola vnímaná najmä ako spôsob riešenia vzťahových problémov, ktorý bol podľa niektorých iniciovaný iba jedným z partnerov. Patrili sem aj vplyv prostredia, médií, vzdelávania, či politických hodnôt. Dvaja participantí uvažovali aj nad

výhodou z hľadiska výchovy detí. Pomerne menšia časť participantov a participantiek spomínala ako motiváciu osobné naplnenie, rast a formovanie identity. Sem patrili pozitívne pocity, ale aj prirodzene polyamorné nastavenie človeka. Tri terapeutky a jeden terapeut spomenuli aj túžbu po slobode a autonómii, ktorá bola vnímaná najmä v reakcii na rigidnú výchovu či rôzne normy v spoločnosti. Keď porovnáme naše identifikované podtémy motivácií a ich obsahy, vidíme podobnosť piatimi motiváciami podľa Hnatkovičovej a Bianchiho (2022), pričom u nás sa nevyskytovali: Potreba patriť do komunity, Explorácia menšinových identít a vývin identity v zmysle návratu do monogamie. Pri porovnaní s Wood a kol. (2021) vidíme zhodu v štyroch motiváciách, pričom u nás sa nevyskytla Vzťahovosť a Pragmatizmus. A nakoniec, porovnaním našich motivácií s tými od Tatum a kol. (2024), vidíme, že u nás sa nevyskytol Prechod z inej formy KNM. To ukazuje vcelku komplexné pochopenie motivácií pre polyamoriu u psychoterapeutov a psychoterapeutiek, aj napriek ich často chýbajúcim skúsenostiam s polyamornou klientelou. Participanti a participantky kladli ale najväčší dôraz na napĺňanie potrieb a psychodynamické faktory a menej uvádzali podľa výskumov významné motivácie naplnenia, rastu, vývinu identity a túžby po slobode a autonómii. To môže byť ovplyvnené ich psychoterapeutickými výcvikmi ale aj silnejšou tendenciou k patologizácii.

Pri rozmyšľaní nad biologickou podstatou monogamie verzus jej sociálnou konštrukciou sa viacerí participanti prikláňali k jej sociálnej podmienenosti. Toto kontextuálne ukotvenie veľmi úzko súviselo s kultúrnym a historickým ukotvením, nakoľko si pri rozmyšľaní nad akceptáciou a prevalenciou nemonogamných vzťahov v iných kultúrach a historických obdobiach uvedomili sociálnu podmienenosť monogamie a polyamorie. Pri tomto premýšľaní participanti a participantky často používali konkrétne príklady ako polygamia v arabských moslimských krajinách či vzťahy u hippies. Niektoré participantky vyjadrovali presvedčenie o väčšej otvorenosti iných európskych krajín, ako napríklad Česka, voči polyamórii. Vplyv na nižšiu akceptáciu polyamorie na Slovensku podľa viacerých má aj katolícka viera. Spôsobom rozmyšľania nad prirodzenosťou, akceptáciou a prevalenciou polyamorie v spoločnosti bolo aj jej porovnávanie so sexuálnymi menšinami a to najmä s homosexualitou. Participanti a participantky si polyamoriu ukotvovali aj v životných fázach a vývinových obdobiach. Najčastejšie sa podľa nich vyskytuje u mladšej generácie do 40 rokov, na čo môže mať vplyv väčšia otvorenosť spoločnosti a aj prichádzajúci trend. Dvaja participanti so skúsenosťou s

polyamornou klientelou uviedli, že zaznamenali tento trend od pandémie kovidu. U tínedžerov si polyamoriu spájali skôr s hľadaním sa a vývinom ich identity.

Posledným spôsobom, akým si participanti a participantky ukotvovali polyamoriu, bolo do výziev a problémov s ňou spojenými. Tu si uvedomovali najmä problémy so spoločenským prijatím a s tým spojenou stigmatizáciou na Slovensku. Hovorili o tlaku, aký naša mononormatívna spoločnosť na nich vyvíja, kvôli čomu musia často ostať tieto vzťahy skryté. Nakoľko väčšina psychoterapeutov a psychoterapeutiek nemala skúsenosť s polyamornými ľuďmi, nedostávali sa tak často k úvahám o problémoch v týchto vzťahoch. Niektorí spomenuli žiarlivosť a polyamorné vzťahy ako záťaž pre deti. Jedna terapeutka na základe kazuistik svojich klientov a klientok spomínala problémy prameniace z nesúladu predstáv o polyamorii a jej realite. Tvrdila, že polyamorné vzťahy môžu byť príliš vyčerpávajúce a môžu spôsobovať tlak, stres až retraumatizáciu. To si vysvetľujeme jej zameraním na psychotraumatológiu, ale aj pravdepodobne väčším sklonom k patologizácii polyamorie.

Okrem už spomínaných metaforických a vizuálnych objektifikácií vzťahových usporiadaní si participanti a participantky objektifikovali polyamoriu buď cez skutočné alebo imaginárne príbehy. Nakoľko väčšina terapeutov a terapeutiek nemala skúsenosť s polyamornými ľuďmi, častejšie boli imaginárne a hypotetické objektifikácie. Ilustrovali nimi najmä svoje premýšľania nad charakteristikou polyamorie a motiváciami ľudí k polyamorii. Niektorí si objektifikovali polyamorných ľudí cez ich osobnostné črty. Videli ich ako otvorenejších, dynamickejších, zvedavejších, aktívnejších či ochotnejších riskovať. Viacerí si ich ale predstavovali ako nezrelé či narcistické osobnosti.

Príbehy prípadových štúdií a osobných príbehov z reálneho života sme boli schopní kategorizovať podľa trajektórií prechodu z monogamie do polyamorie podľa Hnatkovičovej (2022), čím sme overili ich relevantnosť aj pre náš výskum. Tieto trajektórie boli Túžba polyamoriu realizovať, Návrat do stavu monogamie/ bytie v stave single, Vybudovanie udržateľnej siete polyamorie a Zostávanie v hraničnom priestore (ohnisku hraničnosti) medzi, pričom prvá trajektória bola najčastejšia.

Vo všetkých druhoch objektifikácií sa vyskytli aj objektifikácie iných typov, či už konsenzuálnej alebo nekonsenzuálnej nemonogamie, z čoho usudzujeme nejednoznačné pochopenie polyamorie aj napriek našej dodanej definícii. To sa ukazovalo pri niektorých participantoch a participantkách aj so zamieňaním s pojmami “polymorfné” či “polyamorfné”

vzťahy. Na základe väčšiemu sklonu k ukotvovaniu motivácií pre polyamoriu do psychodynamických faktorov, obsahu týchto faktorov a osobnostných charakteristík polyamorných ľudí predpokladáme sklon k patologizácii polyamorie u psychoterapeutiek a psychoterapeutov.

Pri porovnaní našich reprezentácií s tými, ktoré vyskúmali Katarzyna Grunt-Mejerová a Weronika Chańska (2020) vidíme viaceré zhody. Nimi identifikovaný Profil polyamornej osoby sa zhoduje s niekoľkými osobnostnými črtami polyamorných ľudí v imaginatívnych objektifikáciách a časťou psychodynamických faktorov ako sebastrednosť, narcizmus a vyhýbanie sa nepohodliu, emocionálna zrelosťou či naopak nezrelosťou. Motivácie nespokojnosti s monogamiou a Napĺňanie potrieb sa zhodujú s nami identifikovanou podtémou Napĺňanie potrieb. Zvedavosť a túžba po neustálom vzrušení sa podobá nami identifikovanej podtému Túžba po rozmanitosti a experimentovanie. A motivácia Dôsledok vplyvu spoločenských tlakov a masovej kultúry by sa mohla zaradiť pod nami identifikované Interpersonálne a sociálne faktory. Niektorí naši participanti a participantky tiež uvádzali korene problémov polyamorných ľudí v problematických detských skúsenostiach alebo neistých vzťahových štýloch, či strachu z intimity, no nikto nenavrhol monogamiu ako riešenie. Viacerí terapeuti a terapeutky tiež videli monogamiu ako ideál vzťahu, no napriek tomu sa snažili o pochopenie polyamorie, polyamorných ľudí a ich motivácií. Prirodzenosť monogamie zastávalo iba zopár ľudí a väčšina o nej minimálne polemizovala. Síce sa u našich participantov vyskytli negatívne hodnotenia polyamorie, väčšina ju vnímala skôr neutrálne. Z tohto porovnania môžeme vidieť veľké podobnosti v tom, ako je vnímaná polyamoria u odborníkov a odborníčok na psychológiu v Poľsku a na Slovensku, no neutrálnejšie hodnotenia naznačujú o niečo väčšiu otvorenosť slovenského prostredia.

Prínos výskumu

Náš výskum objasňuje, ako je polyamoria ako nový sociálny fenomén ukotvovaná a objektifikovaná psychoterapeutmi a psychoterapeutkami na Slovensku. Identifikované témy a podtémy poskytujú cenný rámec pre ďalšie štúdium a diskusiu o reprezentáciách polyamorie v našom geografickom a kultúrnom kontexte.

Výsledky tiež prispievajú k hlbšiemu porozumeniu toho, ako terapeuti vnímajú a interpretujú polyamoriu, čo môže zlepšiť terapeutický prístup a podporu pre polyamorných klientov na Slovensku. Naše zistenia môžu zvýšiť povedomie a citlivosť psychoterapeutov k rôznym formám vzťahov, čo môže viesť k lepšej kvalite poskytovaných služieb a väčšej empatii voči polyamornej klientele. Viacerí participanti a participantky prejavili záujem o účasť v našom výskume kvôli nedostatku odborných informácií o polyamorii v slovenskom prostredí. Predpokladáme teda, že vzdelávanie o polyamorii a iných netradičných formách vzťahov by boli vítaním obohatením psychologických a psychoterapeutických kurzov a výcvikov.

Výskum odhalil aj silné mononormatívne nastavenie medzi terapeutmi, čo poukazuje na potrebu vzdelávania a zvyšovania povedomia o nemonogamných vzťahoch v terapeutickej praxi a príprave. Zároveň väčšina terapeutov hodnotila polyamoriu neutrálne, čo naznačuje otvorenosť a potenciál pre inkluzívnejší prístup v terapii.

Naše zistenia prispievajú k zvyšovaniu spoločenskej akceptácie polyamorie tým, že túto formu vzťahov normalizujú a destigmatizujú. Širšie porozumenie a akceptácia v odborných kruhoch môžu pozitívne ovplyvniť celkové vnímanie polyamorie v spoločnosti.

Výskum poskytuje konkrétne empirické údaje, ktoré môžu slúžiť ako základ pre odborné diskusie a ďalšie akademické štúdie o polyamorii. Podporuje tvorbu nových teórií a hypotéz v oblasti psychoterapie a sociálnej psychológie, čím prispieva k rozvoju týchto disciplín.

Limity výskumu

Naša práca mala niekoľko obmedzení, ktoré je potrebné zohľadniť pri interpretácii výsledkov.

Vo vzorke neboli rovnomerne zastúpené všetky psychoterapeutické školy, nakoľko sme mali viacerých psychoterapeutov a psychoterapeutky s PCA výcvikom a tiež s psychodynamickým výcvikom, no z psychoanalytickej školy a KBT školy sme mali iba po jednom participantovi. Taktiež nám chýbalo zastúpenie terapeutov a terapeutiek s procesorientovaným výcvikom, výcvikom v existenciálnej analýze a logoterapii a katatýmno-imaginatívnej psychoterapii. Tento nerovnomerný rozptyl a nedostatočne saturovaná vzorka mohla ovplyvniť rozmanitosť perspektív a zistenia, ktoré sme získali. Aj kvôli tomuto

nerovnomernému rozptylu sa nám nepodarilo realizovať komplexnejšiu analýzu rozdielov v ukotveniach a objektifikáciách na základe rôznych psychoterapeutických výcvikov.

Rozhovory mali rôznu dĺžku, pričom niekedy sa líšili až o hodinu, čo mohlo ovplyvniť hĺbku získaných informácií. V niektorých prípadoch sa nám kvôli časovým možnostiam a nedostatočne vytvorenej dôvernej atmosfére, nepodarilo ísť do dostatočnej hĺbky, čo mohlo mať vplyv na detailnosť a komplexnosť získaných dát.

Ako výskumníci sme mohli byť ovplyvnení vlastnými predpokladmi a interpretáciami, čo mohlo viesť k subjektívite pri analýze dát.

Nakoľko je téma polyamorie na Slovensku málo známa, pravdepodobne sa do výskumu prihlásili najmä tí psychoterapeuti a psychoterapeutky, ktorí mali väčší záujem o tému polyamorie alebo už mali o nej nejaké vedomosti. To mohlo viesť k výberovej predpojatosti, ktorá ovplyvňuje reprezentatívnosť výsledkov.

Súčasne tieto limity ponúkajú príležitosti pre ďalší výskum, ktorý by mohol rozšíriť a prehĺbiť naše poznatky o sociálnych reprezentáciách polyamorie.

Odporúčania pre budúci výskum

Na základe nášho výskumu odporúčame ďalší výskum, ktorý by obsahoval rôznorodejšie a rovnomernejšie zastúpenie psychoterapeutov a psychoterapeutiek z rôznych psychoterapeutických škôl. V tom prípade by sme navrhovali aj komplexnejšiu analýzu rozdielov v ukotveniach a objektifikáciách polyamorie podľa jednotlivých psychoterapeutických pozadí. Tento prístup by umožnil identifikovať, ktoré terapeutické školy vykazujú podobné profily a pochopiť dôvody týchto podobností alebo rozdielov. Konzistentnosť názorov a profesionálnych perspektív by sa zisťovala aj podľa korešpondencií ukotvení a objektifikácií. Pokiaľ by sa táto zhoda u nejakých participantov a participantok nezistila, identifikovali by sa faktory ovplyvňujúce tieto rozdiely. Zaujímavá by bola tiež analýza porovnania jednotlivých profilov (zastúpení ukotvení a objektifikácií) participantov a participantiek a tak zistenie nezávislých premenných vplyvujúcich na rozdielnosť v sociálnych reprezentáciách.

Okrem toho by bolo prínosné skúmať sociálne reprezentácie polyamorie u bežných ľudí, aby sa zistilo, ako sa vnímanie polyamorie medzi bežnou populáciou líši od toho medzi

odborníkmi a odborníčkami. Takýto výskum by mohol odhaliť demografické a sociokultúrne faktory, ktoré ovplyvňujú tieto reprezentácie, a poskytnúť širší kontext pre porozumenie polyamorie v spoločnosti.

Záver

Naša práca sa zamerala na preskúmanie sociálnych reprezentácií polyamorie v procesoch ukotvovania a objektifikácie medzi psychoterapeutmi a psychoterapeutkami na Slovensku, využívajúc kvalitatívny prístup a tematickú analýzu pološtruktúrovaných rozhovorov s 13 participantmi a participantkami. Výskum identifikoval kľúčové témy a podtémy ukotvení a objektifikácií, ktoré poskytujú rámec pre ďalšie štúdium a diskusiu o polyamorii v slovenskom kontexte.

V rámci ukotvovania polyamorie sme identifikovali päť hlavných tém a ich 19 podtém, ktoré boli vzájomne rôzne prepojené. Hlavnými témami ukotvení boli: Charakteristika a kategorizácia polyamorie, Hodnotové ukotvenia, Motivácie pre polyamoriu, Kontextuálne ukotvenia a Výzvy a problémy polyamorie. Polyamoria bola charakterizovaná a kategorizovaná cez podtémy Charakteristika vzťahov, Hierarchia a hĺbka vzťahov, Porovnania s inými typmi vzťahov s Hodnotiace perspektívy. Podtémami hodnotových ukotvení boli Otvorenosť a sloboda, Láska a vzťahy a Iné hodnoty. Motivácie pre polyamoriu boli ukotvované cez podtémy Napĺňanie potrieb; Túžba po rozmanitosti a experimentovanie; Osobné naplnenie, identita a rast; Psychodynamické faktory; Túžba po slobode a autonómii a Interpersonálne a sociálne faktory. Kontextuálne ukotvenia obsahovali 4 podtémy a to Biologické a sociálne ukotvenia prepojené s Kultúrnymi a historickými ukotveniami, Sexuálne menšiny a Životné fázy a vývinové obdobia. Výzvy a problémy polyamorie obsahovali ukotvenia v Spoločenskom prijatí a stigmatizácii a Emocionálnych a psychologických ťažkostiach. Pri objektifikáciách polyamorie boli identifikované štyri hlavné témy: Metaforické a vizuálne objektifikácie, Prípadové štúdie a osobné príbehy, Imaginárne príbehy a Príklady z iných kultúr a historických období. Výsledky ukazujú, že ukotvenia a objektifikácie boli často prepojené, kedy buď ukotvenia polyamorie boli ilustrované konkrétnymi objektifikáciami alebo kedy participant a participantky vytvárali svoje ukotvenia na základe konkrétnych príbehových objektifikácií.

Psychoterapeuti a psychoterapeutky charakterizovali polyamoriu hlavne cez emóciu lásky a prax vzťahov k viacerým osobám. Väčšina z nich vnímala polyamoriu neutrálne, no objavili sa aj názory ohľadom zrelosti alebo nezrelosti takýchto vzťahov. Medzi najdôležitejšie hodnoty polyamorie boli považované otvorenosť a sloboda. Participanti a participantky najčastejšie ukotvovali motivácie k polyamorii do napĺňania inak neuspokojených potrieb, skôr negatívnych psychodynamických faktorov a túžby po rozmanitosti, charakterizovanej najmä sexuálnymi a romantickými pudmi. Väčšina polemizovala nad sociálnym konštruovaním romantických vzťahov a uvedomovala si kultúrne a historické rozdiely v akceptácii nemonogamných vzťahov v spoločnosti. S tým súviselo aj vnímanie problematického prijatia polyamorie v našej spoločnosti a jej stigmatizácie. Polyamoriu si najčastejšie objektifikovali ako vzťah trochu ľudí polyamorných ľudí vnímali ako otvorenejších a aktívnejších, ale aj ako nezrelých či narcistických. Nakoľko väčšina terapeutov a terapeutiek nemala skúsenosti s polyamornou klientelou, používala na objektifikáciu príbehov polyamorných ľudí hypotetické príbehy. Prípadové štúdie a osobné príbehy sme kategorizovali podľa Hnatkovičovej trajektórií prechodu z monogamie do polyamorie, pričom najčastejšia bola túžba polyamoriu realizovať. Vyskytli sa aj objektifikácie iných typov nemonogamie, čo naznačuje nejednoznačné pochopenie polyamorie. Ukotvovanie motivácií do psychodynamických faktorov naznačuje tendenciu terapeutov patologizovať polyamoriu.

Výskum odhalil aj silné mononormatívne nastavenie a sklon k patologizácii polyamorie a plytšie poznatky o polyamorii, čo poukazuje na potrebu vzdelávania o nemonogamných vzťahoch v terapeutickej praxi. Väčšina terapeutov a terapeutiek hodnotila polyamoriu neutrálne, čo naznačuje otvorenosť a potenciál pre inkluzívnejší prístup v terapii.

Identifikované témy a podtémy prispievajú k hlbšiemu porozumeniu vnímania polyamorie a poskytujú empirické údaje, ktoré môžu slúžiť ako základ pre odborné diskusie a ďalšie akademické štúdie o polyamorii. Naša práca prispieva k zvyšovaniu spoločenskej akceptácie polyamorie tým, že normalizuje a destigmatizuje túto formu vzťahov. Taktiež môže prispieť k zlepšeniu terapeutického prístupu a podpore pre polyamornú klientelu na Slovensku.

Literatúra

- Anapol, D. (2010). *Polyamory in the 21st century: love and intimacy with multiple partners*. Rowman & Littlefield.
- Babbie, E. R. (2013). *The practice of social Research* (13. vyd.). Wadsworth Cengage Learning.
- Balzarini, R. N., Campbell, L., Kohut, T., Holmes, B. M., Lehmler, J. J., Harman, J. J., & Atkins, N. (2017). Perceptions of primary and secondary relationships in polyamory. *Plos One*, 12(5), 1-20.
- Barker, M., & Langdridge, D. (2010). Whatever happened to non-monogamies? Critical reflections on recent research and theory. *Sexualities*, 13(6), 748–772.
- Brandon, Marianne(2016). Monogamy and Nonmonogamy: Evolutionary Considerations and Treatment Challenges. *Sexual Medicine Reviews*, 4(4), 343-352.
- Braun, V., & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: A practical guide*. SAGE.
- Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589–597.
<https://doi.org/10.1080/2159676x.2019.1628806>
- Braun, V., & Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A Practical Guide for Beginners*. SAGE.
- Cardoso, D., Pascoal, P.M. & Maiocchi, F.H. Defining Polyamory: A Thematic Analysis of Lay People's Definitions. *Arch Sex Behav*, 50(6), 1239–1252 (2021)

Conley, T. D., Moors, A. C., Matsick, J. L., & Ziegler, A. (2013). The fewer the merrier?: Assessing stigma surrounding consensually non-monogamous romantic relationships. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 13(1), 1-30.

Conley, T. D., Matsick, J. L., Moors, A. C., & Ziegler, A. (2017). Investigation of Consensually Nonmonogamous Relationships. *Perspectives on Psychological Science*, 12(2), 205–232

Conley, T. D., Ziegler, A., Moors, A. C., Matsick, J. L., & Valentine, B. (2012). A Critical Examination of Popular Assumptions About the Benefits and Outcomes of Monogamous Relationships. *Personality and Social Psychology Review*, 17(2), 124–141

Codrington, R. & du Plooy, D.R. (2023) 'It's a magnifying glass for your relationship': a thematic analysis of motivations, benefits, and challenges in consensually non-monogamous relationships. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 00, 1–18. <https://doi.org/10.1002/anzf.1568>

Deri, J. H. (2011). Polyamory or polyagony? Jealousy in open relationships. Simon Fraser University

Dorre, A., & Kinnier, R. T. (2006). The ethics of bias in counselor terminology. *Counseling and Values*, 51(1), 66–80. <https://doi.org/10.1002/j.2161-007x.2006.tb00066.x>

Easton, D. & Hardy, J. W. (2017). Etická coura: Praktický průvodce polyamorií, otevřenými vztahy a dalšími svobodnými projevy sexu a lásky. Synergie Publishing SE.

Elbaum, P. L. (1981). The dynamics, implications and treatment of extramarital sexual relationships for the family therapist. *Journal of Marital and Family Therapy*, 7(4), 489–495. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.1981.tb01404.x>

Fafejta, M. (2016). Sexualita a sexuální identita. Portál.

Gabbard, G. O., & Rachal, F. (2012). Psychodynamic Psychotherapy: Theory and Practice. *Encyclopedia of Human Behavior*. Cambridge Core.

Gabbard, G. O., & Westen, D. (2003). *Psychodynamic Psychiatry in Clinical Practice*. American Psychiatric Publishing.

Gavora, P. (2007). *Sprievodca metodológiou kvalitatívneho výskumu*. Univerzita Komenského Bratislava.

Gray, P. B. (2013). *Evolution and human sexual behavior*. Harvard University Press.

Grunt-Mejer, K., & Chańska, W. (2020). “How do they even know they love?” The image of polyamory in Polish expert discourse. *Archives of Sexual Behavior*, 49(8), 2829–2847. <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01787-8>

Hauptert, M., Gesselman, A., Moors, A., Fisher, H., & Garcia, J. (2017). Prevalence of experiences with consensual nonmonogamous relationships: Findings from two national samples of single Americans. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 43(5), 424–440. doi:10.1080/0092623X.2016.1178675

Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace* (1. vyd.). Portál.

Hnatkovičová, D., & Bianchi, G. (2022). Model of motivations for engaging in polyamorous relationships. *Sexologies*, 31(3), 184–194. <https://doi.org/10.1016/j.sexol.2022.03.003>

Hnatkovičová, D. (2022). *Identifikácia motívov a kontextov pôsobiacich pri vstupe do polyamorie* [Dizertačná práca]. Univerzita Komenského.

Höijer, B. (2010). Emotional anchoring and objectification in the media reporting on climate change. *Public Understanding of Science*, 19(6), 717–731. <https://doi.org/10.1177/0963662509348863>

Johnson, A. L. (2013). Counseling the polyamorous client: Implications for competent practice. *VISTAS Online*, 50, 1–10.

Johnson, S. M., Giuliano, T. A., Herselman, J. R., & Hutzler, K. T. (2015). Development of a brief measure of attitudes towards polyamory. *Psychology & Sexuality*, 6(4), 325–339. <https://doi.org/10.1080/19419899.2014.1001774>

Knapp, J. J. (1975). Some non–monogamous marriage styles and related attitudes and practices of marriage counselors. *The Family Coordinator*, 24(4), 505–514. <https://doi.org/10.2307/583034>

Klesse, C. (2011). Notions of Love in Polyamory—Elements in a Discourse on Multiple Loving. *Laboratorium: Russian Review of Social Research*, 3(2), 4–25.

Klesse, C. (2015). Polyamory. In P. Whelehan & A. Bolin (Eds.), *The International Encyclopedia of Human Sexuality* (1. vyd., s. 1–3). John Wiley & Sons.

Lambert, M. J. (2013). The efficacy and effectiveness of psychotherapy. In M. J. Lambert (Ed.), *Bergin and Garfield's handbook of psychotherapy and behavior change* (6. vyd., s. 169–218). John Wiley & Sons.

Levin, J. (2010). Gestalt therapy: Now and for Tomorrow. *Gestalt Review*, 14(2), 147–170. <https://doi.org/10.5325/gestaltreview.14.2.0147>

Malterud, K., Siersma, V. D., & Guassora, A. D. (2016). Sample size in qualitative interview studies. *Qualitative Health Research*, 26(13), 1753–1760. <https://doi.org/10.1177/1049732315617444>

Marková, I. (2007). *Dialogičnosť a sociálna reprezentácia: Dynamika Mysli*. Academia.

Miovský, M. (2006). *Kvalitatívny prístup a metódy v psychologickom výskume*. Grada Publishing.

Moors, A. C. (2017). Has the American public's interest in information related to relationships beyond "The couple" increased over time? *The Journal of Sex Research*, 54(6), 677–684. doi:10.1080/00224499.2016.1178208

Moscovici, S. (1984). The phenomenon of social representation. In R. Farr & S. Moscovici (Eds.), *Social representations*. Cambridge: Cambridge University Press.

Norcross, J. C., & Lambert, M. J. (2011). Evidence-based therapy relationships. In J.C. Norcross (Ed.), *Psychotherapy relationships that work: Evidence-based responsiveness* (2. vyd., s. 3–21). Oxford University Press.

Plichtová, J. (2002). *Metódy sociálnej psychológie zblízka: kvalitatívne a kvantitatívne skúmanie sociálnych reprezentácií*.

Punch, K. F. (2008). *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál.

Rogers, C. R. (2020). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Robinson.

Rubel, A. N., & Bogaert, A. F. (2015). Consensual Nonmonogamy: Psychological Well-Being and Relationship Quality Correlate

Rubel, A. N., & Burleigh, T. J. (2018). Counting polyamorists who count: Prevalence and definitions of an under-researched form of consensual nonmonogamy. *Sexualities*, 23(1–2), 3–27. <https://doi.org/10.1177/1363460718779781>

Ryan, Ch., & Jetha, C. (2014). Na počátku byl sex: Kořeny moderní sexuality. Jak se dáváme dohromady a proč se rozcházíme. Argo.

Silverman, D. (2020). *Interpreting qualitative data* (6. vyd.). Los Angeles: Sage.

Schechinger, H. A., Sakaluk, J. K., & Moors, A. C. (2018). Harmful and helpful therapy practices with consensually non-monogamous clients: Toward an inclusive framework. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 86(11), 879–891. <https://doi.org/10.1037/ccp0000349>

Schlippe, A. von, & Schweitzer, J. (2006). *Systemická terapie a poradenství*. Cesta.

Sue, D. W., & Capodilupo, C. M. (2008). Racial, gender, and sexual orientation microaggressions: Implications for counseling and psychotherapy. *Counseling the culturally diverse: Theory and practice*, 5, 105–130.

Tatum, A. K., Flicker, S. M., Peralta, I., & Kubicki, R. J. (2024). Initial motivations for engaging in polyamorous relationships. *Archives of Sexual Behavior*, 53(6), 629–644. <https://doi.org/10.1007/s10508-023-02750-z>

Terry, G., Hayfield, N., Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic Analysis. In Willig, C., & Rogers, W. S. (Eds.), *The SAGE Handbook of Qualitative research in Psychology* (2nd ed., pp. 17–37). SAGE Publications Ltd.

Vybíral, Z., & Roubal, J. (2010). *Současná psychoterapie*. Pórtal.

Wood, J., De Santis, C., Desmarais, S., & Milhausen, R. (2021). Motivations for engaging in consensually non-monogamous relationships. *Archives of Sexual Behavior*, 50(5), 1253–1272.